

Типологије прања новца
Студије случаја прања новца
Друго издање

Издавач

Мисија ОЕБС-а у Србији
www.osce.org

Аутори

Јелена Пантелић
Саша Иванић
Димитрије Попић
Драган Тешановић
Зоран Шашић
Стефанија Јоковић
Петар Јанковић
Сања Банићевић

Дизајн

comma | communications design

Штампа

Фидуциа 011 Принт

Тираж

300

ISBN 978-86-6383-027-1

Напомена

Штампање ове публикације подржала
је Мисија ОЕБС-а у Србији.

Ставови изражени у овој публикацији
припадају искључиво ауторима и не
одражавају нужно и ставове ОЕБС-а.

**ТИПОЛОГИЈЕ
ПРАЊА НОВЦА
СТУДИЈЕ СЛУЧАЈА
ПРАЊА НОВЦА**

САДРЖАЈ

Прање новца 1

Систем за спречавање прања новца 5

Рад на случајевима прања
новца (извори информација и
статистички подаци) — 7
Статистички показатељи за
предмете прања новца — 7
Досадашња искуства и
рад на случајевима прања
новца у Србији — 8

Циљ типологија 11

Пореска утаја и прање новца 13

Опис стања — 14
„Фантом” фирме као потенцијална
претња за прање новца — 17
Статистички показатељи — 17
Типологије прања новца — 18
„Прање” новца од продаје
робе на „црно” — 18
Пореска утаја у иностранству и
прање новца у Републици Србији
(међународни карактер интеграције
„прљавог” новца) — 21
Откуп секундарних сировина — 24
Утаја пореза и измирење
обавеза према Агенцији за
приватизацију — 24
Финансирање лица којима је
потребна готовина — 25
Авансно плаћање за робу која
никада није испоручена — 25
Фактурисање робе по умањеним
фактурама — 26
Студија случаја
Промет робе на црно и
прање новца — 27
Епилог случаја — 30

Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога и прање новца 31

Опис стања – међународно окружење
и положај Републике Србије — 32
Статистички показатељи — 35
Типолошки дијаграм — 36
Типологије прања новца — 37
Куповина правних лица преко
оф шор зона — 37
Готовинске уплате преко
повезаних правних лица — 37
Злоупотреба платних картица — 37
Земље познате по трговини
наркотицима — 38
Параван лица и оф шор — 38
Оснивање правних лице
преко адвоката — 38
Позајмице правним лицима
у стечају — 39
Коришћење услуга агената
за пренос новца — 39
Полагање новца лица млађе
старосне доби — 39
Помоћ породици — 39
Позајмице и изградња — 40
Избегавање процеса
идентификације — 40
Издавање гаранције — 40
Савети адвоката — 41
Уплате испод лимита за
пријављивање готовинских
трансакција — 41
Измирење обавеза по кредиту новцем
из нелегалних активности — 41
Кредити и оф шор — 42
Уговори о зајму — 42
Преузимање удела у
компанијама — 42
Тржиште некретнина и дрога — 43
Red flag — 44
Студија случаја – прање новца
од трговине кокаином — 44

Корупција и прање новца 47

Опис стања — 48
Статистички показатељи — 51
Типологије – корупција и
прање новца — 52
Одобравање кредита правним лицима
која не испуњавају услове — 52
Одобравање кредита под
повољнијим условима — 53
Студија случаја – Злоупотреба
одговорних лица у јавном
предузећу — 58

Трендови 59

Препоруке 63

Студије случајева прања новца 67

Студија случаја број 1. — 68
Куповина удела у правном
лицу и улагање у грађевинске
послове — 68
Студија случаја број 2. — 69
Симуловани правни послови и
трансфер новца на оф шор — 69
Студија случаја број 3. — 70
Пословање преко оф шор компанија и
улагање у грађевинске радове — 70
Студија случаја број 4. — 71
Куповина удела у власништву
правног лица и инвестиције кроз
угоститељске објекте — 71
Студија случаја број 5. — 72
Злоупотребе у поступку
приватизације — 72
Студија случаја број 6. — 73
Симуловани правни послови и
куповине непокретности — 73
Студија случаја број 7. — 74
Злоупотребе приликом
јавних набавки — 74
Студија случаја број 8. — 75
Уплате позајмица и куповине
некретнина — 75
Студија случаја број 9. — 76
Мито службеног лица кроз
власништво над некретнином — 76
Студија случаја број 10. — 77
Пореска утаја и инвестирање
у иностранству — 77
Студија случаја број 11. — 78
Извлачење готовине преко
фантом компанија — 78

Додатак 81

Статистички преглед — 82
Речник скраћеница — 83
Речник појмова — 83

ПРАЊЕ НОВЦА

Према UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime) процена је да укупан обим прања новца у свету износи између два и пет процената укупног светског друштвеног бруто производа или између 615 милијарди и 1.540 милијарди евра сваке године.¹

Прање новца је глобални проблем који има негативне ефекте на социјалне, безбедносне и економске структуре једне земље. Негативни ефекти се одражавају на пословања легалног приватног сектора, имају негативан утицај на кретање девизних курсева, на смањење државних прихода, слабљење контроле економске политике и на угрожавање процеса приватизације.

Узимајући у обзир опасност коју носи прање новца и да је то криминална делатност која

угрожава стабилност привреде једне земље, да је често пратећи елемент организованог криминала, јасно је зашто се сузбијању овог кривичног дела посвећује велика пажња и сврстано је у групу изузетно тешких кривичних дела, чак и када није резултат деловања организоване криминалне групе.

Феномен прања новца је по први пут препознат у правном систему Републике Србије 2001. године, када је у Закону о спречавању прања новца инкриминисана појава прикривања, односно лажног приказивања незаконитог порекла имовине. Истим законом је утемељен и систем превенције у односу на прање новца, па је наметнута обавеза одређеним категоријама обвезника да предузму радње и мере идентификације странке. Другим законом из 2005. године, установљена је Управа за спречавање прања новца – финансијскообавештајна служба Републике Србије, надлежна за прикупљање, анализу и прослеђивање финансијско

¹ EUROPOL SOCTA 2013, EU Serious and Organised Crime Threat Assessment.

обавештајних података и наметнуте су обавезе још неким категоријама обвезника.

Доношењем новог Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма у марту 2009. године, систем је доживео прави преокрет: уведен је нови приступ заснован на процени ризика од прања новца, у којој је по први пут дато право ономе ко примењује закон – обвезнику², да мањи или већи обим превентивних мера примени у односу на одређену категорију странке, у зависности од тога да ли је странка мање или више ризична за прање новца. Исте године је и кривично дело прања новца инкриминисано Кривичним закоником. Прање новца може бити извршено на разне начине: конверзијом или преносом „прљаве“ имовине, стицањем, коришћењем или држањем имовине са знањем да имовина потиче од кривичног дела, и свака та радња извршења алтернативно одређена. Иако се у традиционалном прању новца могу разликовати три фазе: полагање, раслојавање и интеграција, и сама дефиниција кривичног дела, а и судска пракса су показали да је та подела изгубила на значају, и да је довољно да буде извршена нека од радњи како би се извршило прање новца.

² Члан 4 Закона о спречавању прања новца и финансирању тероризма.

Доношењем нових препорука FATF,³ и увођењем приступа заснованог на процени ризика који прожима све препоруке и сваки део превентивног и репресивног система, постало је јасно да је прави приступ решавању овог проблема поклањање више пажње високоризичним областима, а мање пажње нискоризичним областима. Наиме, постало је јасно да једнаке превентивне и репресивне мере нису довољне да буду адекватан одговор сваке државе на њене специфичне ризике.

Очигледно унапређење система које је било последица приступа заснованог на процени ризика, дали су подстицај надлежним државним органима да спроведу свеобухватну анализу ризика којима је изложен систем борбе против прања новца и финансирања тероризма у Републици Србији (National Risk Assessment – NRA).

³ FATF – Financial Action Task Force, фебруар 2012. године.

Израдивши националну процену ризика од прања новца, Република Србија је једна од првих земаља света која је усаглашена са препоруком број 1 FATF⁴, али и једна од првих која је схватила потребу другачијег приступа у борби против прања новца. Наиме, национална процена ризика је пружила податке о високоризичним кривичним делима за прање новца: коруптивним кривичним делима, трговини наркотицима и пореској утаји.

⁴ Препоруком број 1 позивају се земље да идентификују, оцене и схвате ризике од прања новца и финансирања тероризма с којима се суочавају. Идентификовање, процена и разумевање ризика од прања новца представља суштински важан део примене и развоја система за спречавање прања новца и финансирања тероризма у држави. Тај систем обухвата законе, друге прописе, мере извршења и друге мере које се предузимају да би се ублажили ризици од прања новца и финансирања тероризма. Ризик се може схватити као функција три чиниоца: претње, рањивости и последице. Идеално гледано, процена ризика подразумева доношење суда о претњама, рањивостима и последицама.

Наведена кривична дела представљају највећу претњу по питању прибављања имовинске користи и преко сектора који су процењени као најрањивији (банке, мењачнице, некретнине,...)⁵ наносе највећу штету првенствено буџету Републике Србије, па тако даље и јавном и приватном сектору и њиховом даљем развоју. Највећи ризик од прања новца кроз нефинансијски сектор⁶ налази се у делатности промета некретнина, посебно када се узме у обзир то да се у Србији бројна физичка лица појављују као инвеститори и затим продавци новосаграђених некретнина.

Сврха ових типологија прања новца је боље разумевање свих учесника у систему за спречавање прања новца и финансирања тероризма, о ризицима и претњама од прања новца у областима које су нарочито ризичне за Србију. Дајући преглед стања у овим секторима, почев од сумњивих трансакција, преко финансијскообавештајних података преточених у информације Управе, па све до оптужнице, типологије ће служити за едукацију и разумевање ризика свих учесника у овом ланцу: обвезника, надзорних органа, као и органа кривичног гоњења.

⁵ Процена ризика у финансијском систему Републике Србије извршена је за банкарски сектор, сектор хартија од вредности, сектор осигурања, сектор давалаца услуга финансијског лизинга, сектор добровољних пензијских фондова, мењачнице, факторинг и форфетинг и агенте за пренос новца.

⁶ Процена ризика од прања новца кроз нефинансијски део система Републике Србије је вршена у следећим секторима: игре на срећу, ревизори, рачуновође, адвокати и посредници у промету непокретности.

СИСТЕМ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ ПРАЊА НОВЦА

Прање новца је комплексна појава и не чуди што је за ефикасну борбу и откривање прања новца потребно да се велики број државних субјеката и лица из финансијског и нефинансијског дела система укључи у рад на овим случајевима. Специфичност овог кривичног дела јесте и то што га одликују различити облици криминалног испољавања.

Имајући у виду ограниченост података и овлашћења Управе са једне стране, полиције са друге, као и ограниченост података који су у одређеним моментима доступни тужилаштвима, закључује се да је откривање и гоњење учинилаца кривичног дела прања новца немогуће без сарадње државних органа.

Осим репресивног дела система, чија је улога кажњавање учинилаца кривичних дела и посредно утицај на превенцију, не треба занемарити ни значај превентивног дела система, који се огледа у обавези банака, осигуравајућих

друштава и осталих обвезника по Закону о спречавању прања новца и финансирања тероризма да предузимају мере које се, између осталих, односе на идентификацију странке, идентификацију стварног власника странке и пријављивање сумњивих трансакција.

Размена информација је двосмерна. Управа податке о сумњивим активностима које указују на прање новца добија од обвезника и након додатних провера, информације се најчешће прослеђују тужилаштву или полицији. Подаци од обвезника су најзначајнији извор финансијскообавештајних података за Управу. С друге стране предмети могу бити иницирани и од стране тужилаштава и полиције, а преко Управе се достављају финансијскообавештајни подаци из приватног сектора.

Рад на случајевима прања новца (извори информација и статистички подаци)

Велики је изазов доказивање кривичног дела прање новца. Приликом истраге је потребно прибавити велики број разноврсних података, које је неопходно правилно селектовати и закључити који подаци су валидни.

Специфичност кривичног дела прања новца огледа се и у томе што приликом истраге захтева веома широк спектар информација и документације које је потребно прибавити, доступност података у неким случајевима је знатно отежана и могућност доласка до истих веома често подразумева превазилажење различитих врста „препрека“. Ништа мање значајна није ни правилно селектовање информација, као и њихова даља обрада и класификација како би се подаци на прави начин употребили у истрагама.

Данас, у откривању кривичних дела, па тако и прања новца све више на значају добијају друштвене мреже.

У великом броју случајева откривања кривичног дела прања новца веома су значајне и информације добијене од информатора¹ и сарадника.² Ангажовање информатора и сарадника је важно, пре свега, за откривање тешких кривичних дела с елементима организованог криминала као што

су тероризам, дрога, корупција и пореска кривична дела.

Информације од значаја за рад на предметима прања новца представљају и све оне информације које говоре о повећању новчане масе или капитала, било да је реч о физичким или правним лицима у одређеном временском периоду. Информације које су значајне за истраге прања новца јесу информације које говоре о повећању имовине физичких лица, повећање имовине правних лица, учешће у имовини других правних или физичких лица у земљи или иностранству.

Неформалне везе (познаничка, пријатељска, родбинска) пружају драгоцене податке за предмете корупције, када се ради о разним видовима злоупотребе у предузећима где раде, као и податке о трговини наркотицима, нпр. информације о лицима за која су чули да се дрогирају, да „растурају“ дрогу и сл.

Статистички показатељи за предмете прања новца

Година	Број кривичних дела	Број кривичних пријава	Број лица
2012.	123	65	143
2013.	25	8	41
2014.	25	10	38

На територије Републике Србије је, од стране полиције надлежним тужилаштвима, у 2012. години због постојања основа сумње да је извршено 123 кривичних дела прање новца из члана 231 КЗ РС укупно поднето 65 кривичних пријава против 143 осумњичених лица, у 2013. години 8 кривична пријава, против 41 осумњиченог лица због постојања основа сумње да су извршили 25 кривичних дела прања новца и од 1. јануара до 1. новембра 2014. године 10 кривичних пријава, против 38 осумњичених лица због постојања основа сумње да су извршили 25 кривичних дела прања новца. У прилог чињеници да се откривањем, расветљавањем и доказивањем кривичних дела прање новца и њихових учинилаца баве и полицијски инспектори подручних полицијских управа, говори то да је за наведени период

Коришћење друштвених мрежа

Један од откривених случајева прања новца у коме су иницијалне информације прибављене преко друштвених мрежа јесте случај вишечлане патријахалне породице на привременом раду у Немачкој. Чланови породице због радних обавеза нису били у могућности да често посећују родбину која живи на Косову. Комуникацију су одржавали преко друштвених мрежа због малих трошкова. Преко лица из Ниша које има пословну сарадњу са дилером девиза из Немачке породица редовно шаље помоћ родбини на Косову – износ од ЕУР 5.000,00. Породица из Немачке новац предаје дилеру у Немачкој, који затим јавља лицу из Ниша да горе наведени износ преда родбини у Србији³. Дилери за ову врсту „услуге“ задржавају провизију, у конкретном случају провизија је 5%. Новац од провизије затим интегришу у легалне токове преко својих компанија које се баве делатношћу куповине некретнина. За ове случајеве је карактеристично да дилер и лица која користе услуге дилера припадају истој етничкој заједници.

¹ Информације добијене од информатора наводе полицију на изворе материјалних доказа и доказних информација. Оне служе као сигнал или путоказ до проналажења правих доказа, а у неким случајевима и као доказ.

² Најчешће лица запослена у одређеним институцијама која могу због специфичних знања да укажу на постојање криминалних радњи. Сарадник учествује у откривању криминалне делатности и континуирано прикупља податке.

³ Овај вид преноса новца познат је као хавала.

од укупног броја кривичних пријава од стране полицијских инспектора подручних полицијских управа поднето 78 кривичних пријава.

У поступку истрага предикатних кривичних дела идентификована је значајна имовина за коју се сумња да је проистекла из кривичних дела.

Година	Управа – тужилаштва
2012.	112
2013	123

Због сумње у прање новца од стране Управе у току 2012. године тужилаштвима је прослеђено 112 предмета, односно 123 предмета у 2013. години.

Очигледно је да постоји велика несразмера у броју прослеђених информација од стране Управе и процесуираних предмета. Разлог томе може бити нешто другачији временски оквир: информације из Управе брзо одлазе, у релативно кратком року од тренутка добијања сумњивог извештаја, подаци се прослеђују другим државним органима.

Ипак, за успешну истрагу за тако комплексно кривично дело је потребно више времена. Али, ова несразмера такође указује на потребу за бољом сарадњом између свих државних органа који учествују у откривању овог кривичног дела: Управе, полиције и тужилаштва.

Од 2012. до 2014. године у поређењу са периодом до 2012. године покренут је много већи број истрага, што потврђује напоре Министарства унутрашњих послова да приведе правди извршиоце ових дела. Код извршења кривичног дела прања новца користе се комплексне радње и веома софистицирана знања. Криминалци ради задовољења потребе за личним богаћењем и јасним мотивом да стекну имовинску корист, у остваривању својих циљева користе поред домаће инфраструктуре и инфраструктуру

страних правних лица, дисперзованих свуда по свету, а са намером да отежају или успоре активности које се предузимају у праћењу новчаних токова. Радње кривичног дела и последице извршења су на ширем подручју друштвене заједнице што свакако утиче на ток истраге.

Бољој координацији и размени података између државних органа свакако ће допринети и тужилачка истрага, која напokon тужиоцу даје заслужену улогу лидера у доказивању кривичног дела.

Досадашња искуства и рад на случајевима прања новца у Србији

Методe прања новца се осмишљавају стално, неке су једноставне, а неке софистициране. У бројним случајевима износи су релативно мали, док други подразумевају велике количине новца.

Ипак, оперативном анализом предмета прања новца, може се закључити да постоје типична понашања и устаљени обрасци понашања појединаца и група којима се прљав новац интегрише у финансијски и нефинансијски систем Србије.

Типологије прања новца покушаће да одговоре на питање који су то модалитети понашања откривени у нашој земљи са нарочитим освртом на криминална понашања у кривичним делима која су процењена као дела високог ризика за прање новца.

Сама природа кривичног дела прања новца је, у односу на остала кривична дела привредног криминала, специфична јер претпоставља постојање одређених криминалних активности. Прање новца је и везивна тачка између великог броја различитих кривичних дела. У кривичним делима прања новца се

обично јавља велики број учесника, велики број правних послова и компликоване шеме токова новца. Новац се најчешће раслојавао преко рачуна правних лица, чији су стварни власници била лица из криминалног миљеа. Отежавајући фактор у току рада на случајевима прања новца јесте био процес долажења до стварних власника компанија, а затим и идентификовање свих повезаних лица преко чијих рачуна су се одвијале трансакције, како у земљи тако и у иностранству.

Оф шор дестинације, тзв. порески рајеви, државе са либералним пореским законима и са ниским пореским стопама и пореским повластицама, као и земље са строгим банкарском тајном биле су нарочито занимљиве криминалним структурама у Србији. Веома често лица су отварања рачуне и регистровала пословну делатност на овим дестинацијама, не са намером да због енормне зараде која је резултат легалних пословних активности плате мање порезе него што би платили у својим матичним земљама, већ да би преко рачуна на оф шор зонама прикрили нелегалне изворе средстава. Новац се са ових дестинација преносио у земљу, најчешће по основу зајмова и кредита и даље се раслојавао преко компанија регистрованих у Србији, са крајњим циљем да касније буде подигнут у готовини.

Један од разлога коришћења оф шор зона и оф шор рачуна у нелегалне сврхе је што лицима из криминалног миљеа одговара процедура у отварању рачуна – рачун се може отворити коришћењем интернета.

Нарочито су деликатни случајеви прања новца код организованог криминала. Организовани криминал неодвојиво је повезан са корупцијом, а пре свега у државним органима. У случајевима корупције нарушавана је процедура рада, професионална етика и морал.

Корупција представља озбиљан друштвени проблем и њене размере је тешко утврдити. Корупција се у случајевима прања новца појављује у многим видовима, као подмићивање, сукоб интереса, трговина утицајем, мито и у Србији на основу процене ризика издвојено најризичније коруптивно кривично дело, злоупотреба службеног положаја. Међутим, без обзира што је до сада овај вид био нарочито ризичан с аспекта прања новца, не смеју се занемарити ни други облици и видови корупције.

Коруптивни елементи су идентификовани као саставни део деловања криминалних група. Основни метод деловања код ових предмета је улагање нелегално стеченог новца у легалне токове, корумпирање припадника државне администрације, како би се дошло до заштићених информација и остварио утицај на ток и исход кривичног поступка. Такође, анализа случајева је указала да се кроз процес приватизације у Србији, уз помоћ одговорних лица из државног сектора, улагао „прљав” новац кроз куповину правних лица која су била субјекти приватизације.

Анализа случајева организованог криминала показала је да је за припаднике организованог криминала злоупотребљена могућност регистрације компанија на пореским рајевима. У овим предметима идентификовани су припадници организованих криминалних група, искључиво задужени за оснивање компанија на оф шор зонама. Новац би се затим преко рачуна компанија по основу симулованих правних послова трансферисао даље са намером да му се прикрије порекло и стварни власници компанија. Закључено је, а као резултат примењених мера надзора, да лица која су се водила као формални власници компанија регистрованих на оф шор зони, али и лица која су се водила као власници компанија у земљи нису и

стварни власници, већ су у пословању поступали искључиво по наредбама и упутствима криминалаца. Такође, чланови ОКГ не користе само банкарске производе, већ је у току рада на овим случајевима уочено да ступају у контакте са људима који су на челу банака, а да би се обезбедило да одређени подаци не стигну до Управе за спречавање прања новца као сумњиви извештаји.

До иницијалних података у случајевима прања новца долазило се на основу широког круга информација (медији, новине, интернет, поговарања и др.) и у случајевима прања новца коришћене су различите доказне радње, а веома често пресретнута телефонска комуникација између криминалаца је била једини

Коришћење оф шор дестинација

У једном од предмета прања новца поднета је пријава против укупно 71 директора, власника и одговорног лица предузећа са територије Републике Србије, који су уз помоћ фиктивних фактура за наводно извршене услуге уплаћивали новац на рачуне оф шор компанија, а два лица, организатори посла су затим новац враћали у готовини, али уз одређену провизију.

начин да се утврди да иза рачуна или иза одређених компанија, стоје припадници криминалних група док су као власници у званичном регистру уписана лица чисте прошлости – параван лица.⁴

Прљав новац интегрисао се у легалан систем и кроз готовинске уплате на рачуне правних лица, кроз директне позајмице власника компанија – овлашћених лица људи из организованог криминала или преко безготовинских трансфера када су се на рачуне правних лица уплаћивале наводне позајмице, која су предузећа из ланца деловања ОКГ, сама омогућавала једна

другима. Новац се користио за даље текуће пословање правних лица, реновирање и изградњу објеката унутар тих правних лица, а све је финансирано прљавим новцем.

И поред контроле правних лица и симулованих пословних активности, криминалци иду и корак даље, па су позајмице које су вршене прљавим новцем обезбеђивали и за случај да то правно лице оде у стечај или да се одузму акције тог правног лица. У тим случајевима су се позајмице прљавог новца, приказивале као законито потраживање према том правном лицу које би потраживање стечајни управник признавао и по окончању поступка, као опран новац враћао криминалцима који су се сада у стечајном поступку

појављивали као повериоци. Део прљавог новца уложен у купљена предузећа враћао им се и као опран из добити правних лица.

Искуства на откривању случајева прања новца указују да су неретко извршиоци и активни учесници у помагању извршења кривичних дела са јасним мотивом да стекну имовинску корист, припадници више интересних, етичких, националних или на други начин организованих група.

Конверзија имовине из нелегалне у легалну се често врши ван државних граница, како од стране појединаца, тако и од чланова организованих криминалних група. Препознати су случајеви прања новца када се новац од пореских утаја и различитих врста превара преносио преко повезаних компанија

⁴ Лице без криминалног досијеа које делује у име и за рачун другог лица – криминалца.

у земље окружења, а затим се ван граница земље подизао са рачуна и користио за куповину некретнина.

Лица која желе да новац из нелегалних активности уведу у легалан систем, веома често користе банкарске трансакције, желећи да избегну пренос новца преко границе и могућност да им новац буде одузет, о чему говори и горе описани случај.

Типолошко је и прање новца преко тзв. фантом фирми.

Поред „рајских” дестинација, најзаступљенији облици прања новца и методологије прања новца, које су уочене, јесу и фиктивни пословни односи, тј. ступање у фиктивне пословне односе, на тај начин што се стварала фиктивна пословна документација о наводним испорукама и пријему робе и/или фиктивна документација о извршеним услугама, а нарочито када се ради о извршеним грађевинским радовима. Поред грађевинских радова, уочено је и стварање фиктивне документације о извршеним маркетиншким услугама или услугама консалтинга.

Током 2010. године откривени су чланови три организоване криминалне групе, формиране управо са циљем прања новца, које су имале укупно 82 члана. Чланови организованих криминалних група су ступали у контакте с одговорним лицима великог броја привредних друштава са територије Републике Србије и нудили услуге прања новца, за одређену новчану накнаду, тако што су сачињавали фалсификовану пословну документацију о наводним испорукама робе, извршеним услугама (грађевинским, маркетиншким, консултантским...) и др.

Коруптивне активности и прање новца у претходном периоду биле су типолошке и за банкарски сектор. Осим у горе поменутом случају, избегавања достављања извештаја Управи, 2008. године откривена

Коришћење фантом компанија и фиктивне пословне документације

У јуну 2010. године откривене су две организоване криминалне групе, које су на подручју Београда и Новог Сада основале велики број фантом компанија преко којих су сачињавали фалсификовану документацију о наводно извршеном промету и „опрале” 450 милиона динара (приближно ЕУР 3.600.000,00). Групе су деловале у периоду од 2006. до 2010. године.

У другом случају откривена је група од 14 лица која је за више стотина предузећа са територије Републике Србије сачињавала фиктивну пословну документацију о наводној испоруци или пријему робе, чиме је прикривена продаја робе на „црном” тржишту у износу од око 424 милиона динара (приближно ЕУР 3.500.000,00). Профит од око 20 милиона динара чланови групе су укључивали у легалне финансијске токове кроз обављање привредне делатности и куповину непокретности и покретне имовине.

Фиктивни послови су веома често коришћени као начин за „извлачење” средстава и лично богаћење од стране руководиоца и челних људи у јавним предузећима. У периоду од 6 година криминална група је кроз бројне фиктивне мултилатералне компензације са правним лицима у земљи, злоупотребе у поступку приватизације, симуловане спољнотрговинске послове, послове унутрашњег робног промета и услуга прикрила, тј. „опрала” новац у износу од преко 1,8 милиона евра и 160,8 милиона динара (приближно ЕУР 1.300.000,00). За овај вид пословних „манипулација” и „фингирање” пословних уговора коришћене су привредне и пословне структуре једног јавног предузећа, једног завода, филијала банке и филијала лутрије.

је организована криминална група од 14 чланова из 4 града која је проналазила физичка лица која су уз помоћ фалсификоване документације подносила захтеве за одобрење кредита код пословне банке. У периоду од само три године реализовано је 278 кредита и присвојено је 2,5 милиона евра и око 700.000,00 швајцарских франака које је организатор групе покушао да интегрише у легалан систем.⁵

У последњим годинама порастао је и број случајева кријумчарења робе широке потрошње (текстил, прехранбена индустрија, техничка роба...) чему свакако доприноси

криминални миле и одржавање прилично великог степена корупције у органима царине, граничних служби полиције, инспекције и сл. Улазак робе широке потрошње уз никакву или формално спроведену контролу оставља простор и време у којем криминалне активности појединаца и група долазе до изражаја, односно могућности да се на црном тржишту продајом дође до већих количина новца који се касније убацује у легалне новчане токове у земљи и пласира у иностранство.

Посматрајући фазе прања новца као типолошке појаве карактеристичне за одређене фазе идентификоване су:

УЛАГАЊЕ

- „неш” уплате
- уплате позајмице / зајма
- регистровање компанија
- оснивачки улог

РАСЛОЈАВАЊЕ

- фиктиван промет робе
- помоћ
- кредити / зајмови
- консултантске / маркетиншке услуге
- разне услуге

ИНТЕГРАЦИЈА

- куповина предузећа
- куповина удела
- изградња
- инвестиције
- реконструкција
- покретна / непокретна имовина

⁵ Комплетна студија случаја дата је у анексу.

ЦИЉ ТИПОЛОГИЈА

Типологије прања новца покушаће да одговоре на питање које су то појаве код три високо ризична кривична дела препознате као типолошке, који обрасци понашања и активности, које су то услуге које су им биле нарочито интересантне, као и на питање које финансијске и нефинансијске услуге су криминалци „злоупотребљивали“ да би новац из нелегалних активности интегрисали у систем, као и који су то делови система показали значајну рањивост када је реч о прању новца. Познати су и случајеви где нису само нпр. производи банке злоупотребљени у сврхе прање новца, већ су и лица запослена у банкама помогла лицима из криминалног миљеа да новац интегришу у финансијски систем.

Три високо ризична кривична дела за прање новца разликују се како по својој природи тако и по моделима понашања и међународном карактеру.

Тако, на пример, док трговина наркотицима, највећим делом има међународни карактер, у свим својим фазама, од производње, дистрибуције, па до широке потрошње и углавном се ради о добро организованим групама које дејствују интернационално и прекоокеански и где се нелегални производи дистрибуирају на територији Србије, тако се, на пример, велики број досадашњих случајева пореских утаја и прања новца углавном одвијао у домаћим границама, тј. новац од пореских утаја се и улагао на територији Србије, за даљи развој пословних активности и куповину некретнина или ако не у домаћим оквирима, онда веома често у земљама окружења.

Корист од типологија имаће како државни органи у препознавању неких појава које су до сада уочене у истрагама, тако и обвезници јер ће у будућности моћи лакше да препознају које су то услуге и производи које имају у својој понуди најчешће злоупотребљени у нелегалне сврхе.

За свако од ризичних кривичних дела биће дат преглед модела понашања и активности лица која се баве криминалним активностима, извршене трансакције и пословни односи, а са циљем да се у наредном периоду ови модалитети понашања лакше препознају.

ПОРЕСКА УТАЈА И ПРАЊЕ НОВЦА

ОПИС СТАЊА

Посматрајући период од деведесетих година прошлог века до данас може се закључити да је Србија била погодно тло за развој сиве и црне економије. Криза деведесетих, санкције и начин пословања утицали су да на то да су се веома често пословне финансијске трансакције обављале без плаћања пореза, при чему су се избегавали управо они порези који су за државу најиздашнији (некада је то био порез на промет, а данас је порез на додатну вредност). На основу више истраживања која су у 2013. години спроведена у Републици Србији, уочено је да привредници и грађани годишње покушају да утаје око 30 милијарди динара пореза.

Пореска утаја, као високо-ризично предикатно кривично дело за прање новца, учествује са 15,49% у односу на укупан број пријављених кривичних дела. Сазнања из неких предмета говоре о висини утајеног пореза од неколика десетина милиона динара,

као и да је укупан број оптужених, око 40%, оптужено за теже облике овог кривичног дела. И у Извештају Манивала наведено је да, када је реч о пореској утаји, да се ради о једном од најраширенијих облика финансијске недисциплине правних субјеката у Републици Србији.¹

Средства проистекла из „сиве” и „црне” зоне пословања интегрисана су у легалне новчане токове на различите начине. Један од разлога за висок ризик пореске утаје за прање новца јесте и то што се у Србији и даље значајан део пословања одвија у готовини. Велики део готовине се повлачи из легалних токова, а новац се даље користи за финансирање разних других облика пословања.

¹ Национална процена ризика од прања новца.

На озбиљност проблема пореске утаје и обима новчаних средстава проистеклих из кривичног дела пореске утаје говори и студија коју су 2013. године израдили УСАИД и Фондација за развој економске науке (ФРЕН) по којој је сива економија један од највећих изазова са којим се суочава српска привреда. Према наведеној студији у последњих десет година сива економија се у Србији смањила за тек 3%, тј. са 33,2% БДП у 2003. години на 30,1% у 2013. години и већа је него у свим државама чланицама ЕУ из централне и источне Европе, осим Бугарске. Пословању у сивој економији, према израђеној студији склоне су нове фирме, грађевинска предузећа, предузетници, као и предузећа из централне Србије.

Типолошко за случајеве пореске утаје и прање новца јесу појаве приказивања лажног промета преко фантомских предузећа, фалсификовање документације и убацивање кријумчарене робе или робе произведене на црно у легалне токове преко предузећа.

Нелегално стечен новца најчешће је улаган у финансијски систем преко уплате позајмица оснивача за ликвидност предузећа, затим преко других разних врста улагања у покретну и непокретну имовину (куповина станова, пословних простора, аутомобила...), а такође је уочено да се новац користио за куповине удела у предузећима која послују на легалан начин и за плаћање робе везано за даље легално пословање правног лица.

Као најрањивије области економске активности препознате су грађевинарство, спољнотрговинско пословање, трговина текстилом и обућом, трговина секундарним сировинама, пољопривредна производња и др.

У највећем броју случајева пореске утаје и прања новца, долазило је до продаје робе на црно

Сумња у пореску утају и прање новца

Колико је велики ризик од прања новца и колика је количина новца у оптицају у трансакцијама које за последицу имају пореску утају говори и податак да су у само десет случајева на које је Управа указала због сумње у пореску утају и прање новца поднете кривичне пријаве за пореску утају у укупном износу више од РСД 520.000.000,00 (приближно ЕУР 4.200.000,00).

(без евидентирања исте и без плаћања пореских обавеза). Новац остварен продајом робе на црно на различите начине је интегрисан у финансијски систем, неретко и у иностранству. Само у једној акцији државних органа у Републици Србији откривена је организована криминална група која је куповином робе за готовину у иностранству и њеном даљом продајом за кеш у Србији утајила порез и „опрала“ преко ЕУР 10.000.000,00.

Врло често се у сврху остварења умањења пореских обавеза и даље коришћење тако „зарађених“ средстава користио и лажни (фиктивни) извоз: роба није извезена, а у пословним књигама је приказан извоз (извоз је ослобођен плаћања ПДВ, тј. издата је фактура са нултом стопом пореза.

У великом броју случајева уочено је да се у ланац промета укључује и фиктивна компанија. На овај начин основана компанија служи као карица између две стварне фирме (од којих је једна купац, а друга продавац). Фиктивна фирма у овом пословном односу служи као посредник за умањење ПДВ обавеза. Цео случај прате лажне фактуре – фактуре издате непостојећим купцима или фактуре издате од непостојећих добављача.

Средства стечена овим манипулацијама, најчешће су се користила за куповину имовине, а један део се користио за даљи развој пословне активности.

У свим горе описаним сценаријима, пореска утаја је уско повезана са прањем новца. О томе колико се ова два кривична дела преплићу говори и податак да се највећи број трансакција које указују на сумњу у прање новца, а које обвезници пријављују Управи односи на пореску утају и прање новца. Наведени подаци указују на закључак да су обвезници, а пре свега банке, у претходном периоду добро препознавале трансакције у којима се сумња у пословање у тзв. „сивој“ и „црној“ зони пословања. Циљ ових трансакција није пословна активност, већ пореска утаја и прање новца.

У току 2013. године од укупног броја пријављених трансакција скоро 30% се односи на сумњу у пореску утају и прање новца. Наиме, у највећем броју пријављених сумњивих трансакција помиње се сумња у полагање, подизање и пренос новца за које не постоји економско или друго логично објашњење. По учесталости појављивања у пријављеним сумњивим трансакцијама затим следи сумња за уплате средстава на рачуне правних лица, која се затим даље трансферишу у корист физичких лица и подижу у готовини, као и сумња везана за уплату готовине на рачуне предузећа по основу позајмица оснивача. Управо су овакве трансакције карактеристичне за потенцијално извршење кривичног дела пореске утаје, која даље наговештава и постојање кривичног дела прања новца.

Интересантно је да је само у једном предмету који је Управа за спречавање прања новца на основу

сумњивих трансакција проследила другим надлежним државним органима на даљу надлежност откривена пореска утаја у укупном износу од РСД 391.056.108,21 (приближно ЕУР 3.200.000,00). У наведеном случају оптужница је подигнута против 18 физичких лица која су оптужена за извршење кривичног дела пореске утаје, али не и за извршење кривичног дела прања новца. Поставља се питање да ли је у конкретном случају било и прања новца, и да ли би се инкриминисањем и прањем новца постигла нека корист у поступку (брже и ефикасније вођење поступка, одузимање имовине, обрнут терет доказивања и сл.). Такво питање би требало да постављају сви они који иницирају покретање кривичних поступка. Чини се да би заједнички рад државних органа и у овом случају дао одговоре на тешка питања.

Позајмица оснивача за ликвидност предузећа је законски дозвољен и неопорезив вид помоћи предузећу, али искуства говоре, да се наведени основ, управо због тога, врло често злоупотребљавао у сврху полагања, али и интегрисања прљавог новца у легалне новчане токове. У великом броју до сада анализираних случајева, учестала готовинска плаћања су била та која су потенцијално указивала на извршење кривичних дела пореске утаје и прања новца. Врло често се готовинске уплате позајмица оснивача за ликвидност правног лица злоупотребљавају у сврху интеграције нелегално стечених средстава у легалне токове, а даљим проверама је уочено да се код великог броја случајева радило о новцу који потиче од продаје робе на „црно“. Тако „сакривена“ нелегално стечена средства је веома тешко открити из разлога што се иста користе за даље легално пословање истог правног лица.

Поред наведених, најчешће су трансакције са лицима чије је седиште у државама тзв. „пореским рајевима“, главни индикатори

да се у конкретном случају може радити о прању новца. Искуство у досадашњим случајевима говори, да су оф шор дестинације, тј. државе са ниским пореским стопама веома примамљиве за лица која поседују велике износе новчаних средстава сумњивог порекла, као и да су наведене дестинације веома често злоупотребљене за прикривање управо ових средстава. Иако, нису све трансакције које се везују за подручја са ниским пореским стопама, трансакције које за циљ имају прање новца, за Србију је било типолошко да су се трансфери са оф шор дестинацијама веома често користили управо за прикривање нелегално стечених средстава и разне друге манипулације, које су у великом броју случајева, поред пореске утаје имале за циљ и прање новца. С обзиром да је у наведеним државама знатно мањи степен контроле лица и капитала потенцијално су лица која су желела да избегну контроле то користила за обављање нелегалних активности.

Оф шор зоне су се користиле за разне врсте фиктивних плаћања, тј. да би се извршила плаћања у корист правног лица чије је седиште у земљама „пореског раја“ и на тај начин смањила пореска задужења у Србији. Неретко се ове земље користе и у сврху скривања новчаних средстава, која су остварена извршењем кривичног дела пореске утаје у Србији. Затим се средства кроз разне врсте инвестиција поново враћају у Србију.

Пословање са лицима са ових дестинација носило је већи ризик од прања новца. Најчешће су се средства у Републику Србију са оф шор зона уносила путем зајмова, кредита и повећања капитала, а занимљиво је да пратећи трансакције по рачунима домаћих правних лица којима су кредити намењени, нису у наредном периоду уочене трансакције повраћаја тог истог кредита или враћање зајмова који су трансферисани

са оф шор дестинација. Новац се затим раслојавао преко рачуна повезаних правних лица, која средства нису ни користила за развој пословних активности, већ се новац подизао у готовини или улагао у сектор некретнина.

Како би се од државе извукла одређена „корист“, често се прибегавало и фалсификовању документације тј. фактура. Овако се стварао фиктиван промет робе и услуга са циљем да се оствари повраћај ПДВ. Даље су се средства поново улагала у оснивање нови правних лица, а део се користио и за лично богаћење лица.

Веома рањиве активности за пореску утају и прање новца, нарочито су примећене приликом откупа секундарних сировина, пољопривредних производа и дрвне грађе. Последњих година у Републици Србији уочено је учестало отварање фирми које се након мање од годину дана гасе. Наиме, у наведеном периоду вршило се учестало трансферисање средстава по основу фиктивног промета робе и услуга између повезаних новооснованих фирми. Након тога средства су се, најчешће по основу откупа секундарних сировина трансферили на рачуне великог броја физичких лица која су их подизала у готовини и користила за личне потребе.

Поред горе описаних модела понашања која су карактеристична за наведена два кривична дела, за пореску утају и прање новца, могло би се рећи да је најзначајнија карактеристика оснивање фантом фирми.

„ФАНТОМ” ФИРМЕ КАО ПОТЕНЦИЈАЛНА ПРЕТЊА ЗА ПРАЊЕ НОВЦА

Феномен у области пореских утаја и прања новца у свету, а и у Републици Србији су и такозване „фантом” фирме. Оснивање и рад ових фирми, а на основу досадашњег искуства у раду на конкретним предметима, јесте типолошки начин понашања лица која су желела да интегришу новац од пореских утаја и искористе га за лично богаћење и нови развој, условно речено, пословних активности преко „фантом” фирми. Оне се углавном оснивају са фалсификованим личним картама, избегличким легитимацијама, на непостојећа имена и адресе. Најчешће, фантомске фирме тргују акцизним робама (алкохол, цигарете, нафта, кафа...). Тачан број оваквих фирми се и не зна, јер се оне откривују тек кроз учињена и откривена кривична дела.

Процењује се да фантомске фирме у Србији годишње оштете државу за око 5 милиона евра пореза. Фантомске фирме или тзв. „пераче новца” треба тражити углавном међу оним правним лицима или предузетницима које имају једног или ниједног запосленог. Наиме, како такве фирме не обављају никакву већу пословну активност, већ су углавном и основане ради извршења неке финансијске малверзације, не захтевају ни ангажовање обимније радне снаге. Такође, како су најчешће основана на непостојећа имена и на основу фалсификоване документације, погодне су за прикривање порекла нелегално стеченог новца.

Једна од карактеристика „фантом” фирми је да се оне углавном оснивају као друштва са ограниченом одговорношћу. Основни узрок ове појаве лежу у чињеници да је за оснивање правног лица у Републици Србији потребно издвојити врло мало новчаних средстава и власник одговара за

неизмирене обавезе до висине оснивачког улога. Са предузетничким радњама је знатно тежа ситуација, тј. власник предузетничке радње одговара свом својом покретном и непокретном имовином.

На основу рада по конкретним предметима и анализи случајева уочено је да се овакав тип фирми користио у случајевима, када су их оснивали сами власници неке друге, већ постојеће фирме. Код постојеће фирме долази до „гомилања дугова”, а власник је отварао нову фирму да би преко ње могао да ради у случају стечаја.

Поред тога овакав начин регистрације компанија користио се и у случајевима када је било потребно да се кроз процес јавних набавки извуче новац из јавних предузећа, где се појављују фирме са измишљеном биографијом које преузимају послове.

У само једној акцији Тужилаштва за организовани криминал и Министарства унутрашњих послова на подручју два града у Србији откривена је организована криминална група специјализована за прање новца у чију сврху су користили велики број „фантом” фирми. Организована криминална група је у конкретном случају опрала преко РСД 450.000.000,00.

Када би се шематски приказала структура организације за кривична дела пореске утаје и прања новца, узевши у обзир све горе наведене типологије, она би најпре имала изглед пирамиде. Пирамидална организациона структура полази од лидера (вође групе која се бави кривичним делима) и спушта се на лица која су у ланцу извршења дела на нижим нивоима (оснивачи фантомских предузећа, комерцијалисти, курири, возачи у тим предузећима и сарадници). Овде постоје хоризонталне попречне везе на истом нивоу због оперативности у послу и подели задатака.

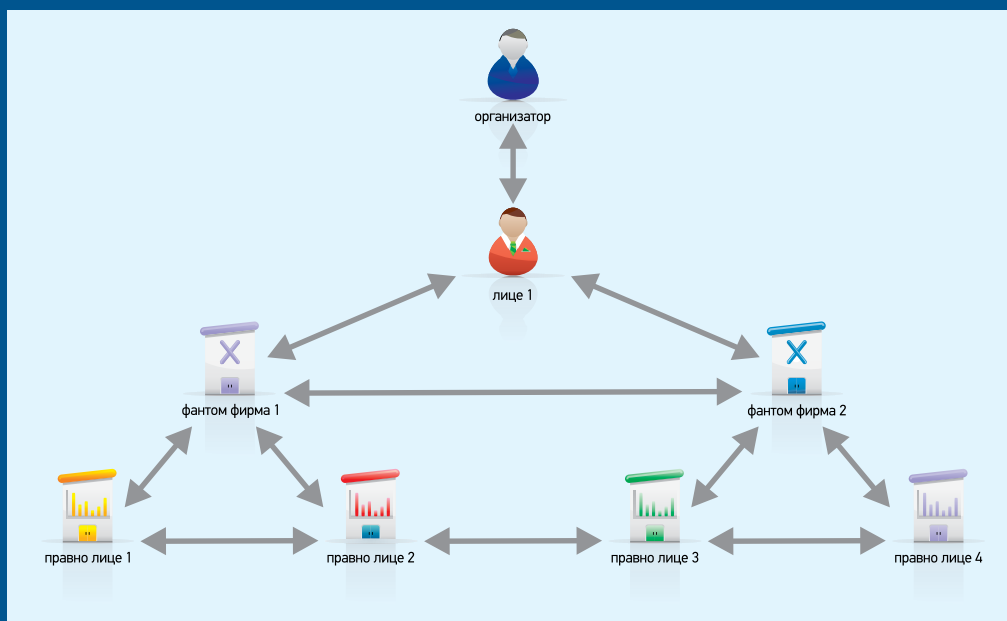
СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ

Година	Пореска утаја	Кривичне пријаве
2013.	220	127
2014.	110	65

У Републици Србији у 2013. години је, према подацима Министарства унутрашњих послова, везано за кривично дело пореске утаје идентификовано 220 извршених дела а поднето је 127 кривичних пријава, док је у првих 8 месеци 2014. године идентификовано 110 извршених дела а поднето је 65 кривичних пријава.

Такође, према истом извору у 2013. години поднето је 8 кривичних пријава због основане сумње да је извршено 25 кривичних дела прања новца из члана 231 КЗ. У првих 8 месеци 2014. године евидентирано је 9 поднетих кривичних пријава за 19 кривичних дела што указује да је број истрага иницираних од стране МУП Републике Србије о могућим случајевима који указују на прање новца порастао.

На основу горе наведених података, може се закључити да се део поднетих кривичних пријава за прање новца (које су у порасту) односи и на пореску утају као предикатно кривично дело за прање новца. Неретко се од стране истражних органа у Републици Србији, у сврху доказивања кривичних дела пореске утаје и прања новца, ангажује „прикривени иследник” и оснивају се „фиктивне фирме” које служе за пружање симулованих правних послова и које се путем низа активности јављају као активни учесници у финансијским трансакцијама које за сврху имају пореску утају и даље прање новца. Применом ове методе, остварени су веома добри резултати и откривене организоване криминалне групе које су „опрале” велике количине новчаних средстава која су проистекла из кривичног дела пореске утаје.

Према подацима Министарства правде, Дирекције за управљање одузетом имовином, закључно са 1. 11. 2014. године одузета је следећа имовина која је стечена извршењем кривичних дела пореске утаје и прања новца: ЕУР 33.500,00, РСД 300.000,00, 5 станова у Београду, 3 гаражна места у Београду, 3 пословна простора у Београду и 1 локал у Београду.

„Red flags”² које указују на сумњу у могуће извршење кривичног дела пореске утаје које за последицу имају прања новца:

- велике количине готовине које се убацију на рачуне правних лица по основу уплате позајмица;
- трансакције без јасне економске оправданости тј. трансакције за чије извршење није могуће лако утврдити који је стварни разлог њиховог извршења;

- међусобне трансакције између већег броја повезаних правних и физичких лица, а чији је основ углавном промет робе и услуга ако за њих не постоји јасна економска оправданост;
- учешће правних лица с оф шор дестинација у трансакцијама са правним лицима из Републике Србије по основу разних врста услуга, зајмова, кредита и промета робе;
- учестале уплате по основу помоћи породици, поклонима и наслеђу лицима у чију се родбинску или другу врсту везе сумња;
- плаћања по основу консалтинг услуга и осталих услуга чија је вредност извршења тешко доказива;
- уплате великих износа готовине на личне рачуне физичких лица (карактеристично за грађевинску делатност).

ТИПОЛОГИЈЕ ПРАЊА НОВЦА

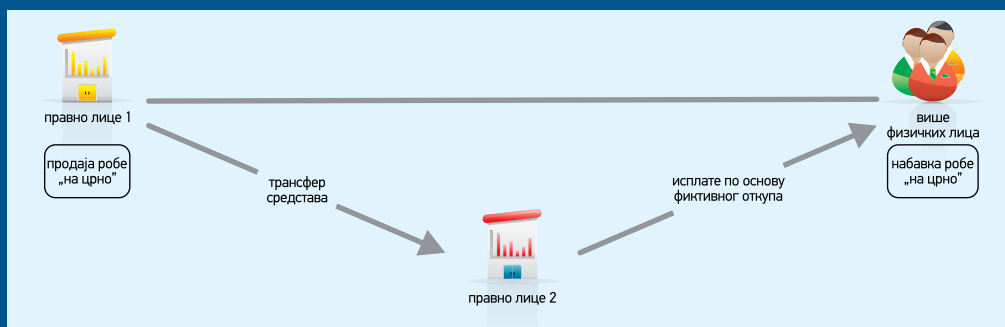
Средства остварена извршењем кривичног дела пореске утаје, највећим делом се користе за личне потребе лица које је и извршило наведено кривично дело и за измирење осталих обавеза према држави. Такође, део средстава се делом користи за даље редовно пословање предузећа, што знатно отежава и откривање пореске утаје у конкретним случајевима.

Такође, у пословним активностима које за последицу имају утају пореза веома је тешко извршити стриктну поделу начина прања новца. Наиме, шеме прања новца су веома комплексне и најчешће представљају „микс” више типологија.

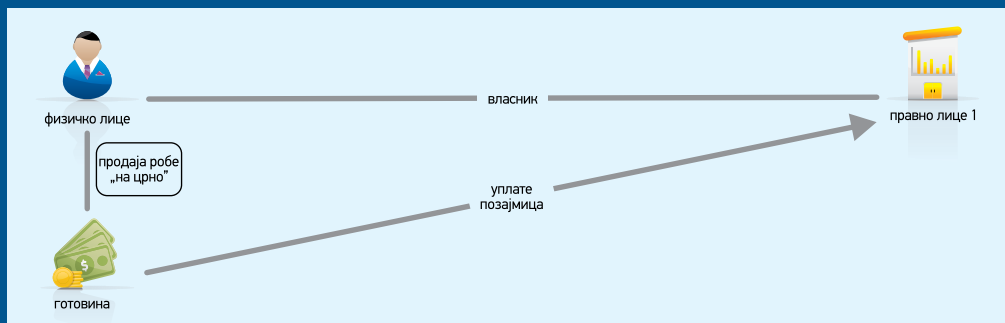
„Прање” новца од продаје робе на „црно”

Продаја робе на „црно” је најчешћи вид пореске утаје у Републици Србији. Наиме, роба се продаје за готовину, без евидентирања у пословним књигама. Тако зарађену

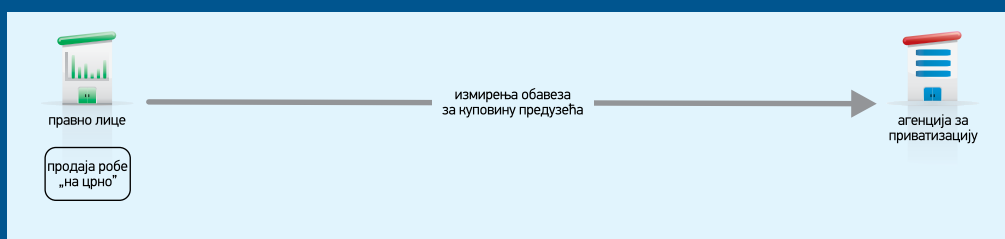
² Енглески термин „red flag”, црвене заставе.

Фиктиван откуп производа

Уплата позајмица оснивача за ликвидност предузећа

Плаћање обавеза према Агенцији за приватизацију

готовину је неопходно „убацили“ у легалне новчане токове и прикрити њено стварно порекло. Најчешћи начини за то су:

Фиктиван откуп производа (најчешће су то откуп пољопривредних производа и откуп секундарних сировина)

Правно лице се бави продајом робе на „црно“ и одговорна лица на различите начине средства од продаје робе на црно „убацују“ на рачуне правног лица. Средства се затим трансферишу другом правном лицу, након чега се по основу

фиктивних откупа исплаћују већем броју физичких лица. Физичка лица поново подигнута средства користе за нове набавке робе на „црно“, као и за личне потребе.

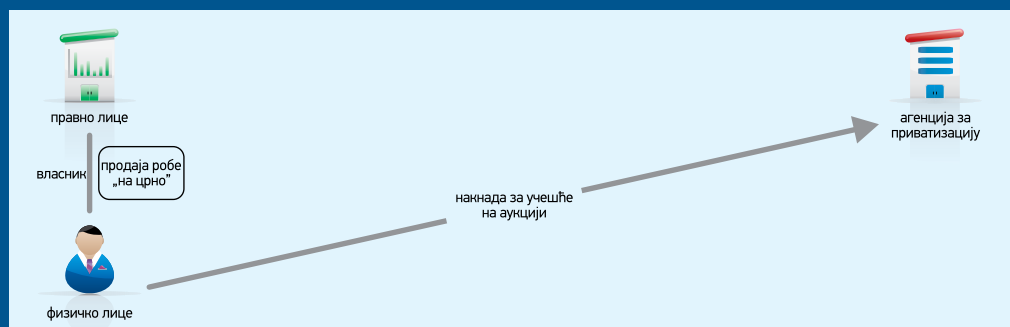
Уплата позајмица оснивача за ликвидност предузећа

Одговорно лице у правном лицу остварило је значајну зараду у готовини продајом робе на „црно“. Како би се средства интегрисала у легалне новчане токове, користи се уплата позајмица оснивача.

Плаћање обавеза према Агенцији за приватизацију

Веома често се у Републици Србији новац од продаје робе на „црно“ користи за куповину предузећа у процесу приватизације. Средства се на рачуне правних лица најчешће убацују по основу уплате пазара или позајмица оснивача за ликвидност предузећа. Новац се затим, са рачуна правног лица, купца, трансферише Агенцији за приватизацију.

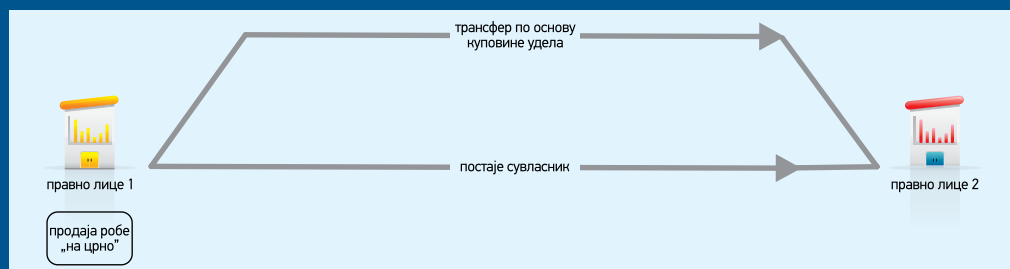
Накнада за учешће на аукцији
за куповину предузећа

Плаћање обавеза
према банци чија су
средства искоришћена
за куповину предузећа

Куповина удела у
другом правном лицу

Накнада за учешће на аукцији за куповину предузећа

Власник правног лица које се бави продајом робе на „црно“, средства од продаје робе готовински уплаћује као накнаду за учешће на аукцији везано за куповину правног лица у процесу приватизације.

Плаћање обавеза према банци чија су средства искоришћена за куповину предузећа

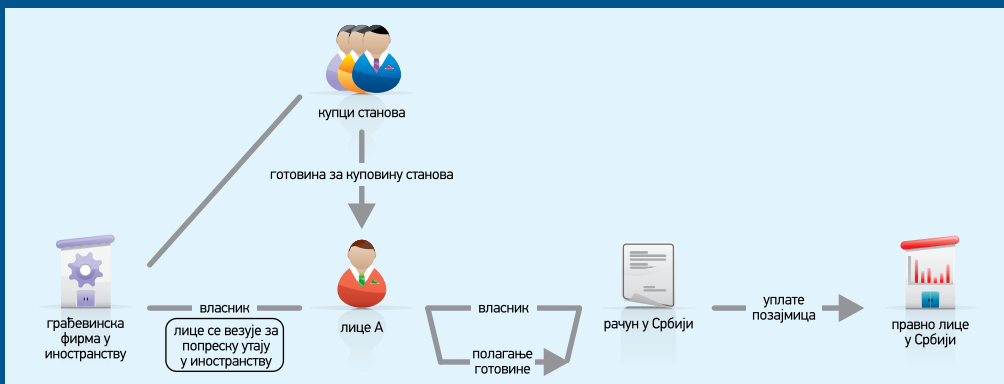
Правно лице које се бави продајом робе на „црно“, користи новац од продаје на црно за измирење обавеза према банци, а по основу одобреног кредита који је искоришћен за куповину предузећа у процесу приватизације.

Куповина удела у другом правном лицу

Како би се новац од продаје робе на „црно“ интегрисао у легалне новчане токове, исти се трансерише на рачуне других правних лица на име куповине удела, чиме се постаје сувласник истог.

Уношење неновчаног капитала у оснивачки капитал предузећа

Уплате позајмица од „прљавог” новца из иностранства

Уношење неновчаног капитала у оснивачки капитал предузећа

Одговорно лице у правном лицу купило је робу на „црном” тржишту. Исту уноси као неновчани улог у оснивачки капитал правног лица. Након тога је ставља у промет и продаје на легалном тржишту роба.

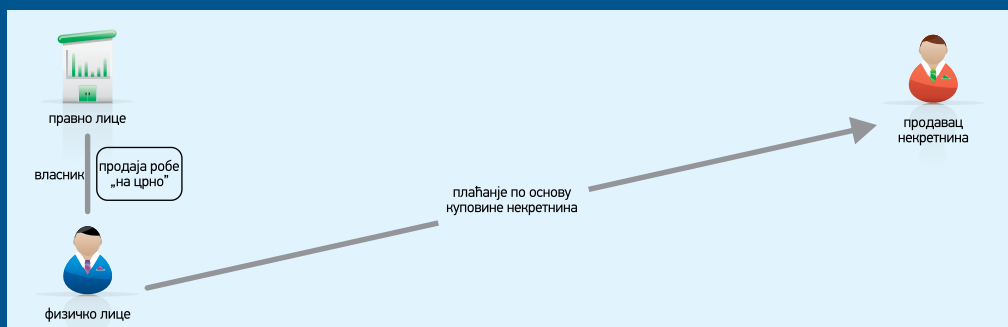
Пореска утаја у иностранству и прање новца у Републици Србији (међународни карактер интеграције „прљавог” новца)

У последње време учестали су учестали покушаји лица из иностранства да новац „зарађен” извршењем кривичног дела пореске утаје у иностранству, интегришу у легалне новчане токове у Републици Србији. Углавном се за ту врсту посла користе новоосновне фирме у Србији које се баве инвестиционим и грађевинским активностима.

Уплате позајмица од „прљавог” новца из иностранства

Физичко лице у иностранству се бави грађевинском делатношћу. Лице у иностранству продаје станове за „кеш” и затим новац уплаћује на рачуне у Србији. Наведена средства се даље користе за улагање у пословне активности у Србији.

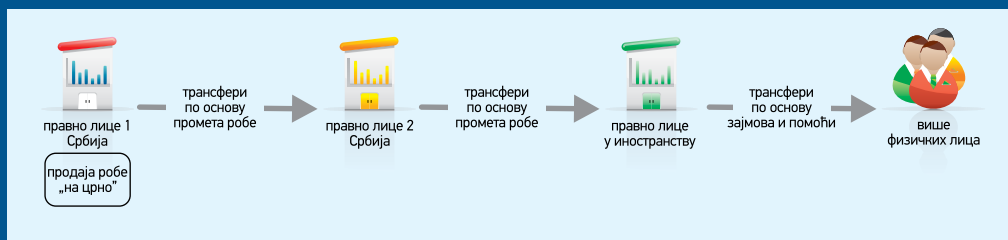
Куповина некретнина

Уплате пазара – мешање „чистога“ и „прљавог“ новца

Трансфери по основу помоћи и зајмова

Куповина некретнина

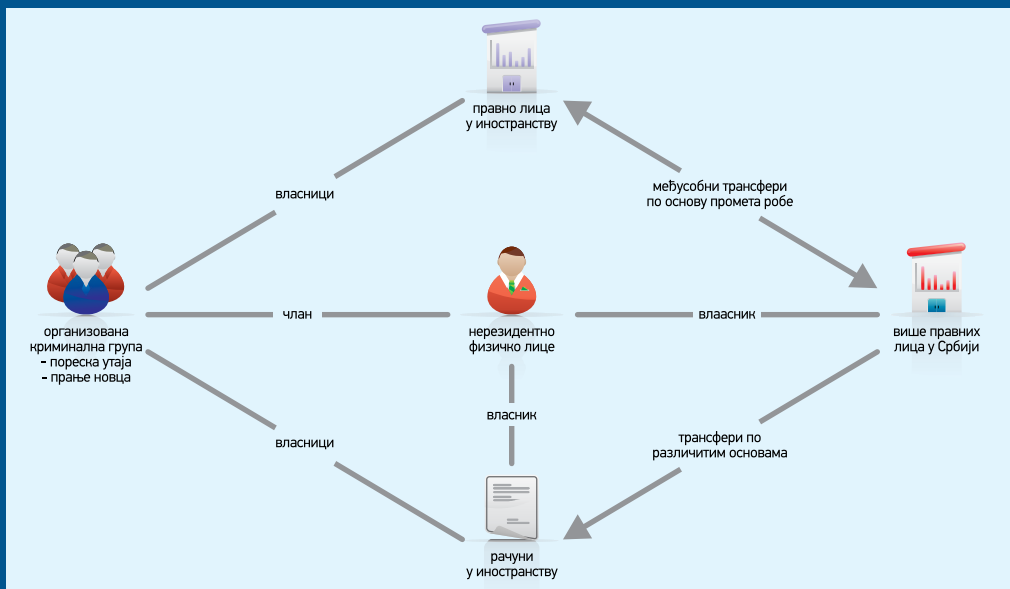
Власник правног лица које се бави продајом робе на „црно“, средства од продаје користи за личне потребе тј. куповину некретнина.

Уплате пазара – мешање „чистога“ и „прљавог“ новца

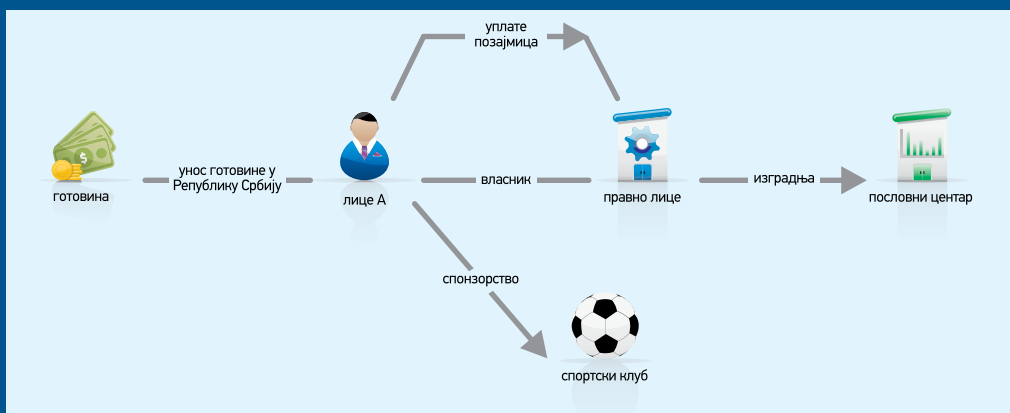
Мешају се средства из регуларног пословања предузећа и средства од продаје робе на „црно“ и уплаћују на рачуне правног лица по основу уплате пазара.

Трансфери по основу помоћи и зајмова

Правно лице своју зараду од продаје робе на „црно“ по основу промета робе трансферише повезаним правним лицима у иностранству. Најчешће се новац преноси по основу зајмова и помоћи и касније се подижу у готовини. Стварни основ ових трансфера је плаћање за робу која је набављена на „црно“.

Унос „прљавог“ новца у Србију преко фиктивних промета робе и услуга

Интеграција новца непознатог порекла у финансијски систем Србије кроз спонзорства и улагање у грађевину

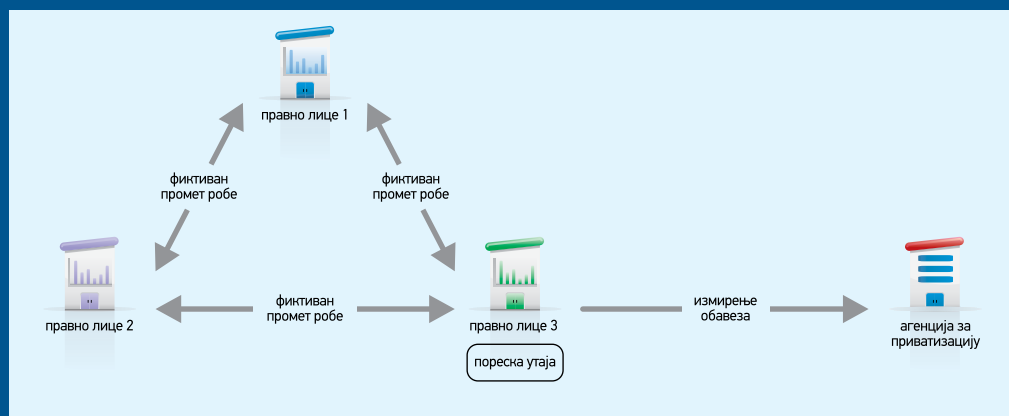
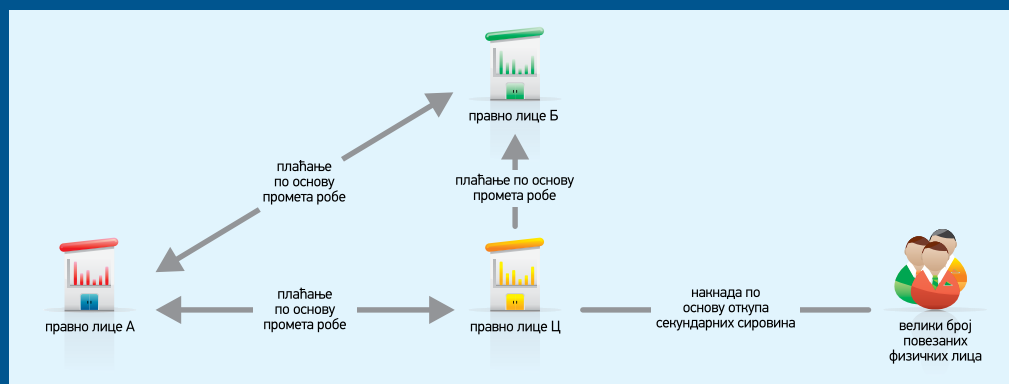
Унос „прљавог“ новца у Србију преко фиктивних промета робе и услуга

Лица из иностранства оснивају више предузећа у Републици Србији. По рачунима правних лица средства се преносе по основу „фиктивног“ промета робе. Наиме, средства се са рачуна правних лица у иностранству трансферишу у Србију да би се затим поново вратила у земљу одакле су и дошла кроз трансфере на повезана правна лица или директно на рачуне оснивача. На крају обрачунског периода предузећа немају пореска задужења и гасе се. Лица затим

новац користе за личне потребе, куповину некретнина и сл.

Интеграција новца непознатог порекла у финансијски систем Србије кроз спонзорства и улагање у грађевину

Физичко лице се бави пословним активностима ван граница земље. Профит из пословних активности уноси у земљу и пренос пријављује приликом преласка државне границе. Део средстава путем позајмица убацује на рачуне правног лица које се бави изградњом пословног простора, а део уплаћује на име спонзорства.

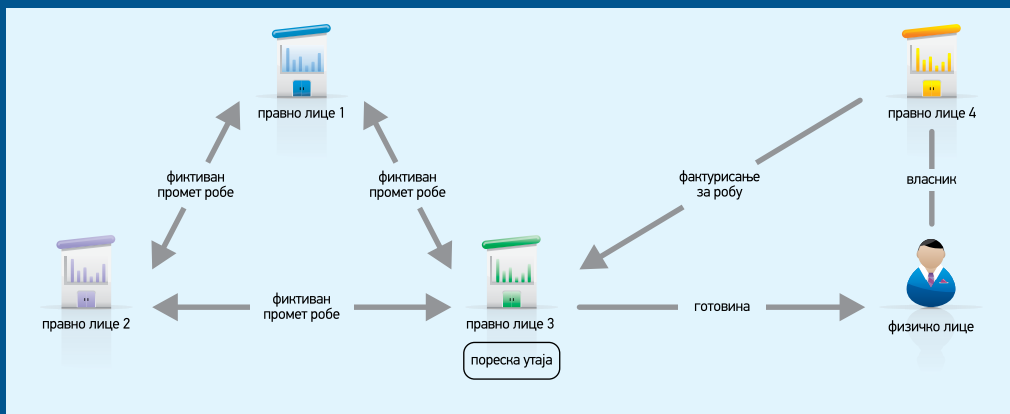
Откуп секундарних сировина

Последњих година у Републици Србији уочено је учестало отварање фирми које се након мање од годину дана гасе. Наиме, у наведеном периоду врши се учестало трансферисање средстава по основу фиктивног промета робе и услуга између повезаних новооснованих фирми. Након тога средства се по основу откупа секундарних сировина трансферишу на рачуне великог броја физичких лица која средства подижу у готовини и користе га углавном за личне потребе. Наведени сценарио се користи у циљу смањења

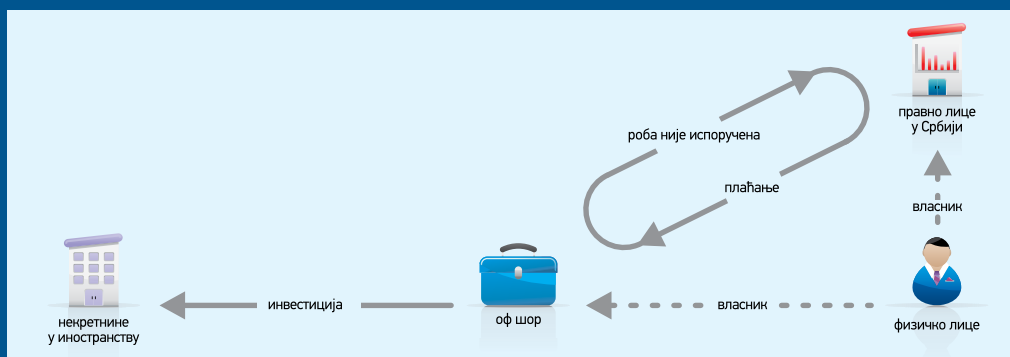
прихода предузећа, а самим тим и смањења пореских обавеза истих.

Утаја пореза и измирење обавеза према Агенцији за приватизацију

Шема симулованих правних послова и пратеће фалсификоване документације се неретко користи како би се остварени повраћај ПДВ искористио за измирење обавеза у процесу приватизације.

Финансирање лица којима
је потребна готовина

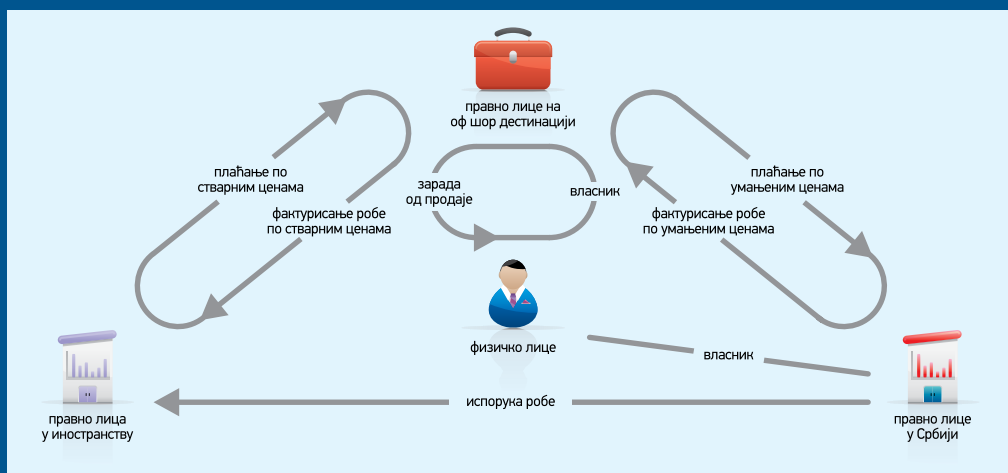
Авансно плаћање за робу која
никада није испоручена

Финансирање лица којима је потребна готовина

Организована криминална група оснива низ „фантом” фирми и путем симулованих правних послова остварују значају имовинску корист кроз повраћај ПДВ. Како би прикрили порекло средства са којима располажу проналазе власника одређеног правног лица коме је потребна готовина. Власник правног лица за готовину „дату на руке” фактурише робу која никад није продата, а за дата готовинска средства власнику наплаћује провизију.

Авансно плаћање за робу која никада није испоручена

Авансно плаћање за робу на оф шор компанијама, за робу која никад није прешла границу. Правна лица на овај начин покушавају да изнесу преко спољнотрговинског посла новац из земље. Поставља се питање стварних власника домаћих предузећа и лица са оф шор дестинација. Део новца се затим индиректно враћа у земљу за даље редовно пословање, док се део новца користи за куповину некретнина у иностранству или улагање у друге нелегалне активности.

Фактурисање робе по умањеним фактурама

Правно лице из Србије по умањеним ценама фактурише робу правном лицу са оф шор дестинације, које даље исту робу по стварној цени фактурише предузећу у окружењу. Испорука робе се врши из Србије директно у земљу у окружењу. Зараду која настаје као разлика између стварне вредности продате робе и умањене вредности купљене робе остаје у предузећу на оф шор дестинацији.

СТУДИЈА СЛУЧАЈА ПРОМЕТ РОБЕ НА ЦРНО И ПРАЊЕ НОВЦА

Увоз текстилне робе азијског и евроазијског порекла, а пре свега кинеског порекла, представља велики изазов за царинска подручја свих развијених држава света, јер се ова роба купује по врло ниској цени, у односу на исту врсту робе која се производи у другим крајевима света.

Царинско подручје Републике Србије се од увоза штити на тај начин што су одлуком Управе царина одређене три царинарнице – Шид, Добановци и Ниш, које су специјализоване за царинење текстилне робе азијског и евроазијског порекла. На тим царинарницама се приликом одређивања царинске основице, односно вредности увезене робе, не узимају у обзир цене наведене у фактури ино добављача, већ се царинска основица одређује или по килограму текстилне робе или по цени за сваки појединачни артикал која је одређена приликом претходног царинења сличне текстилне робе истог порекла.

Организована криминална група се организовала са циљем стављања робе у слободан промет преко Царинске испоставе Суботица, супротно процедури дефинисаном Решењем о одређивању царинарница и њихових организационих јединица за спровођење поступка стављања робе у слободан промет и транспорта одређене робе,³ како би се избегло плаћање законских пореских и царинских обавеза приликом увоза на територију Републике Србије.

Да би се реализовао посао увоза текстилне робе у Србију у функцију пословне сарадње стављају се привредни субјекти регистровани у иностранству и у Републици Србији и то:

- правно лице 1, са седиштем у једној азијској држави. Правно лице је под контролом ОКГ, и појављује се као симуловани продавац спорне текстилне робе (робу су купила и платила физичка лица изношењем готовине из Републике Србије) предузећима у земљи Европске уније, који уједно врши и превоз робе из Азије у земље Европске уније;
- правна лица 2 и 3, са седиштем у једној од земаља Европске уније, која су под контролом припадника ОКГ, а која се појављују као симуловани купци спорне текстилне робе из Азије;
- правно лице 4, са седиштем у другој земљи Европске уније, које је под контролом припадника ОКГ, а које се појављује као симуловани купац од предузећа из прве земље Европске уније и продавац спорне текстилне робе;
- правно лице 5, са седиштем у Републици Србији, које је под контролом организатора ОКГ и које се појављује као симуловани купац спорне текстилне робе, које робу затим дистрибуира тзв. „перачким” предузећима на територији Републике Србије (такође је основана од стране чланова ОКГ);
- већи број правних лица, „перачких” предузећа која су од стране чланова ОКГ отворена на територији Републике Србије.

Уходани канали одласка наших држављана у евроазијске државе са намером куповине текстилне робе егзистирају још из периода увођења економских санкција Србији. У последње време, односно од 2010. године, овакав начин снабдевања односно допремања робе у битној мери је нарушио систем наплате царинских и пореских

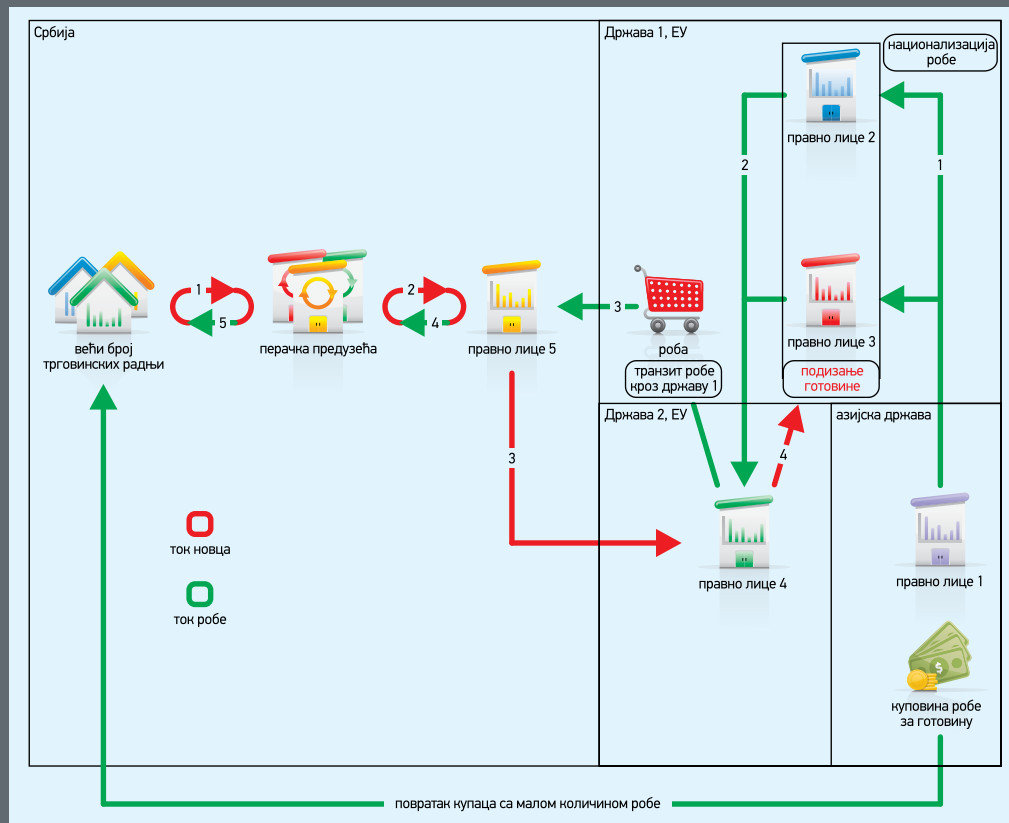
прихода, а што је за последицу имало милионске штете по буџет Републике Србије, и широке размере корупције у Управи царина.

Грађани Републике Србије (власници трговинских радњи) за робу путују аутобусима који су у власништву чланова ОКГ. Аутобуси скупљају путнике у градовима широм Републике Србије. За путнике сем повлашћених цена карат чланова ОКГ обезбеђују и повлашћене цене смештаја у хотелима.

По доласку у Азију путници се после смештаја упућују у куповину по тржним центрима, базарима и код уличних продаваца. Плаћања врше готовински новцем изнетим из Србије, роба им се пакује у вреће на којима се уписују бројеви које су добили у аутобусу и допрема у хотел. По обављеној куповини мање количине робе се пакују у пртљажнике аутобуса и са путницима враћају у Србију, а највећи део упакован у џакове допрема камионима. Путници члановима ОКГ предају тзв. требовања на којима стоји количина артикла и цена која им треба да би покрили минимум продаје робе кроз своје продавнице. Фактуру и отпремницу ће добити од „перачких” предузећа под контролом чланова ОКГ кад им купљена роба буде допремљена до куће. Трошкове преноса им обрачунавају чланови ОКГ који у хотелу прегледају вреће, праве попис артикала и врше обрачун трошкова ОКГ за допремање на адресу у Србији.

Када се тај посао заврши ангажује се превозник из Азије чијим камионима се роба уз фалсификовану фактуру транспортује преко две земље Европске уније у трећу, односно до правног лица 2 и правног лица 3. Ту се врши претовар робе на камионе предузећа из Србије и уз фактуру и отпремницу са незнатно увећаном вредношћу шаље правном лицу 4. Овим кораком се правна лица 2 и 3 ослобађају пореских обавеза унутар своје земље, чланице ЕУ,

³ Службени гласник Републике Србије, 4/10 и 20/10.

а како је на фактури фантомског азијског добављача стављен печат да је исплата извршена у готовини та фактура служи као покриће за подизање готовине од стране са рачуна предузећа од стране чланова ОКГ и њено уношење у кешу у Србију (кроз коју радњу се стичу елементи извршења кривичног дела прања новца).

Камиони упућени у државу седиште правног лица 4 се после преласка границе окрећу и сада уз претходно припремљену документацију за крајње одредиште имају правно лице 5 из Србије, и као такви транзитирају кроз државу седиште правних лица 2 и 3.

По раније постигнутом договору чланова ОКГ и цариника врши се преглед робе у камионима тако

што се само делимично погледа садржај, уоче неправилности и пуне као да је окончана редовна и законска процедура прегледа. За тако поступање од чланова ОКГ цариници имају надокнаду (у роби и у новцу). Цариници су због поклона које су примили од осумњичених, пропуштали да изврше службене радње, односно да прегледају текстилну робу и одреде њену царинску вредност на начин како је то прописано законом и другим интерним прописима Управе царина. Уместо тога они су само незнатно увећали вредност исказану у извозним фактурама из земаља Европске уније, и на тако утврђену вредност одређивали су износ царине и пореза, који је вишеструко нижи од оног износа који би био обрачунат да су цариници поступили по закону и интерним прописима Управе царина.

Вредност робе која је допремљена само једним камионом превозника у Србију према подацима организатора износи око ЕУР 300.000,00.

Претовар робе из камиона превозника из Србије у возила чланова ОКГ који већ чекају на паркингу се врши по реонима достављања тако што се у пристигла возила убацују сви џакови путника са правца развожења. За посао развожења робе на кућну адресу, наплате услуге и трошкова од азијске земље до куће власника робе, са предајом припремљене фалсификоване фактуре „перачких“ фирми као да је роба по нарученој количини (која је вишеструко мања) и цени (формираној по вољи купца) купљена у домаћем робном промету (а не у Азији), ангажован је већи број родбински повезаних лица.

Ова лица због стеченог родбинског поверења врше и готовинску наплату услуге ОКГ од власника робе, а по добијеним факсом послатим списковима из хотела у Азији. Добијени новац предају члановима ОКГ по обављеном послу.

Довезену робу са фалсификованом отпремницом власници трговинских радњи стављају у промет преко бутика и пијачних тезги. У бутик стављају робу у количини за коју имају покриће (фактуру и отпремницу), док остатак робе (донете без пропратне документације на црно) служи да се продата роба допуни односно да се приходи од продаје прибављају као лична корист, кроз продајни објект приказује мањи промет и избегава ПДВ.

Што се новца тиче, у конкретном случају, могу се идентификовати два тока новца и то:

1. један у земљи од крајњих купаца и преко „перачких“ предузећа до увозника робе (правно лице 5). Основ за овај ток новца су испостављене фалсификоване фактуре о вредности и количини робе. Овим новцем се плаћају трошкови ОКГ и њихова зарада тако што:
 - лицима која оснивају „перачка“ предузећа припада 5% од износа за издате фактуре на трговинским радњама;
 - књиговоди који сређује документацију „перачких“ предузећа ЕУР 500,00 месечно;
 - лицима која учествују као физички радници на утовару и истовару по ЕУР 20,00-30,00 на дан рада;
 - цариницима од ЕУР 1.000,00-1.500,00 по прегледу;
 - остатак до фактурне вредности од ЕУР 12.000,00 до ЕУР 25.000,00 дели се између организатора групе.
2. други у иностранству од правног лица 5 из Србије ка правном лицу 4 и до правних лица 2 и 3. Како ни ова предузећа нису стварни купци и како новац само „шета“ са рачуна на рачун у намери да се „замагли“ цела конструкција тока новца, пут новца се прекида код правних лица 2 и 3 где се подиже са рачуна у банци као трошак наведених предузећа (у документацији стоји нетачан податак да се роба азијском добављачу (такође фантом предузећу) плаћа готовински иако ово предузеће никад није било власник робе) и подигнути новац из банке у готовини враћа преко границе у Србију и предаје организаторима да га поделе на горе описани начин.

Чланови ОКГ су овако стечени новац (ускраћене трошкове царине и пореза) делили између себе и улагали у куповину аутомобила, изградњу кућа и станова, куповину земљишта и пословних простора.

„Red flags” које су уочене у горе наведеној студији случаја:

- транспорт робе преко већег броја земаља у циљу избегавања адекватне царинске контроле и прикривање стварног порекла робе;
- царинење робе на царинским прелазима који нису „специјализовани” за ту врсту робе;
- плаћање робе у готовини и подизање исте са рачуна правног лица;
- велики број повезаних правних лица;
- трговина ризичном врстом робе и куповина исте у земљама које се неретко доводе у везу са пореском утајом.

ЕПИЛОГ СЛУЧАЈА

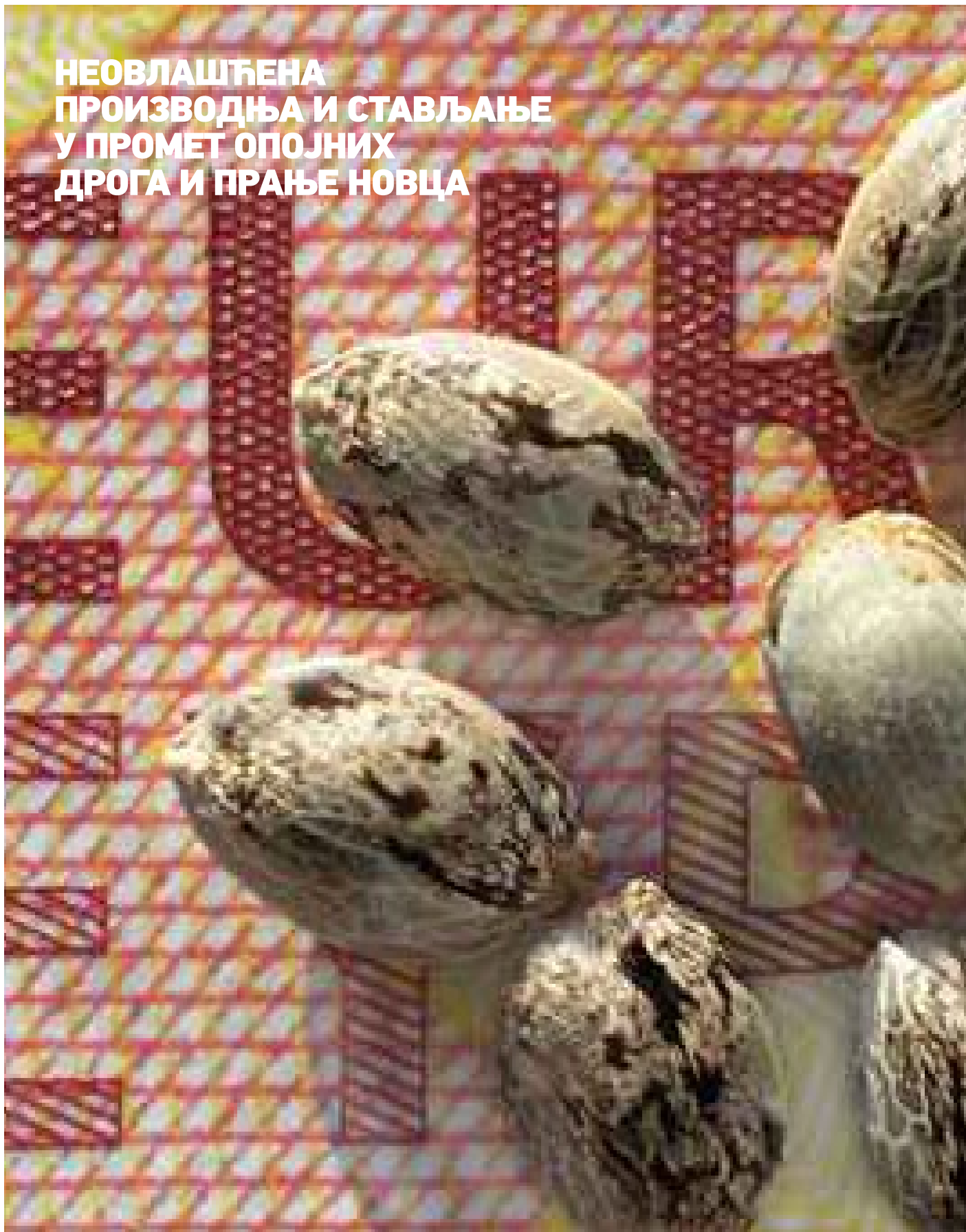
Кривична пријава је поднета против укупно 26 лица и то 15 одговорних лица у правним субјектима (од којих су двојица организатори ОКГ) и 11 радника Управе царина, а због извршења следећих кривичних дела:

- злочиначко удруживање;
- злоупотреба службеног положаја;
- примање мита;
- давање мита;
- пореска утаја;
- прање новца.

Приликом претреса кућа и сефова пронађено је: ЕУР 400.000,00 у готовини, 2 аутобуса, 1 камион са приколицим и 7 луксузних возила.

Постоји оправдана сумња да је ова организована криминална група, на горе описани начин, оштетила буџет Републике Србије за најмање РСД 1.015.036.171,32 (око ЕУР 10.000.000,00), на име мање плаћене царине и ПДВ, што уједно представља и износ противправне имовинске користи коју су прибавили за себе.

**НЕОВЛАШЋЕНА
ПРОИЗВОДЊА И СТАВЉАЊЕ
У ПРОМЕТ ОПОЈНИХ
ДРОГА И ПРАЊЕ НОВЦА**

ОПИС СТАЊА – МЕЂУНАРОДНО ОКРУЖЕЊЕ И ПОЛОЖАЈ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Трговина наркотицима је најдинамичније подручје када је реч о нелегалним активностима. Руте дистрибуције наркотика се константно мењају и прилагођавају променама и појачаним напорима у борби против овог вида криминала. Производња наркотика и дистрибуција наркотика су један од најпрофитабилнијих извора нелегалних прихода.

Негативне последице које наркотици имају на друштво и на економију земље су несагледиве. Економски губици за друштво због трговине дрогама, илегалних токова новца и трансакција су огромни и између осталог продукују и велике трошкове лечења зависника и њихове социјалне заштите.

Трговина наркотицима утиче и на повећање насиља, угрожавање здравља становништва и доприноси стварању несигурности у земљи.

Веома значајан елемент када се ради о трговини наркотицима и прању новца јесте управо међународни карактер. Елемент иностраности присутан је у свим фазама, од производње па до продаје наркотика, а затим и прикупљања профита.

По процени Уједињених нација чак 80% опраног новца у свету остварено је трговином наркотика, што указује да традиционални вид криминала као што је међународна трговина наркотицима и даље даје највећи разлог за забринутост и да остаје највећа претња прању новца.¹ Вредност европског тржишта опијата се развила и процењује се да је вредност овог тржишта

¹ EUROPOL SOCTA 2013, EU Serious and Organised Crime Threat Assessment.

приближно 12 милијарди ЕУР.² Канабис је најраспрострањенија дрога и процена је да се око 2.500 тона канабиса конзумира годишње у Европи и да постоји 23 милиона корисника канабиса. Европа је и једно од најзначајнијих тржишта за кокаин у свету.³ Са 4 милиона корисника који конзумирају 124 тона кокаина годишње кокаин је друга најчешће коришћена дрога у Европској унији, после канабиса.

Како понуда дроге на домаћем тржишту директно зависи од њеног кретања на светском тржишту и у Србији се осетила ова тенденција. Процеси дезинтеграције претходног друштвеног система са успостављањем новог, који је тек у формирању и генерално осиромашење нације само су допринели интензивирању проблема везаног за дроге.⁴

У Србији је удео хероина у укупном „пословању“ са наркотицима доминантан. Све више се на територији Србије производи и дистрибуира и синтетичка дрога (екстази, амфетамини и др.). У једном од случајева новоосновано правно лице користило је просторије за производњу синтетичке дроге. Сви пословни односи које је правно лице успостављало били су само параван за стварну сврху регистрације.

Према најновијим истраживањима и поређењем са претходним периодом може се уочити да је број корисника наркотика у константном порасту. У 2003. години, укупно је евидентирано 46.040 корисника, док је у 2013. години тај број износио 87.168, што представља повећање од 89,33% у периоду од десет година (Табела 1).

² EMCDDA & Europol EU Drug Markets Report 2013, SOCTA.

³ UNODC World Drug Report (WDR) 2011, SOCTA.

⁴ Национална стратегија за борбу против организованог криминала (Службени гласник Републике Србије, 23/09).

Табела 1. Укупан број корисника наркотика (зависника који редовно конзумирају наркотику)

	2003	2013	% пораста (пада) броја корисника
Хероин	17.611	24.822	40,95%
Кокаин	3.194	5.784	81,09%
Марихуана	22.453	43.504	93,76%
Екстази	1.490	6.878	361,61%
Амфетамини	1.292	6.180	378,33%
Укупно	46.040	87.168	89,33%

Табела 2. Укупни трошкови корисника за набавку наркотика (у милионима ЕУР)

	2003	2013	% пораста (пада) броја корисника
Хероин	88,4	113,2	28,05%
Кокаин	8,3	15,0	80,72%
Марихуана	4,7	8,5	80,85%
Екстази	0,6	2,9	383,33%
Амфетамини	0,6	3,2	433,33%
Укупно	102,6	142,8	39,18%

Табела 3. Просечна потрошња по кориснику (у ЕУР)

	2003	2013	% пораста (пада) броја корисника
Хероин	5.019,59	4.560,47	-9,15%
Кокаин	2.598,62	2.593,36	-0,20%
Марихуана	209,33	195,38	-6,66%
Екстази	402,68	421,63	4,71%
Амфетамини	464,40	517,80	11,50%
Укупно	2.228,50	1.638,22	-26,49%

Такође, забрињавајуће је то што је број корисника „синтетичких“ дрога у драстичном порасту. Група „синтетичких“ дрога је забележила и пораст у просечној потрошњи по кориснику, за разлику од хероина, кокаина и марихуане, који су забележили благи пад (Табела 3).

Учешће потрошње наркотика у БДП је умањено у периоду од 2003. до 2013.

године.⁵ Учешће је износило 0,55% у 2003. години, 0,49% у 2006. години, 0,45% у 2010. години, а 0,42% у 2013. години. Међутим, на пад учешћа потрошње наркотика у БДП није

⁵ Статистички подаци коришћени за упоредне анализе, Републички завод за статистику.

утицало смањење личне потрошње наркотика (насупротив, оно је као што се може видети из Табеле 2. повећано за 39,18% у 2013. години у односу на 2003. годину), већ повећање БДП које се кретало вишом стопом него повећање потрошње наркотика.

Да трговина наркотицима носи са собом највећи ризик од прања новца за Републику Србију, самим тим што је и обим стеченог новца највећи говори и податак да један од првих случајева прања новца везан за трговину наркотицима. У јулу 2002. године, у време успостављања система за борбу против прања новца и оснивања Управе, опран је новац прибављен од дроге у вредности од око 272,5 милиона динара.

Положај Републике Србије и њено место на међународном путу дроге доприносе да велике количине дроге пролазе, али се и задржавају у нашој земљи.

Србија се у извештају SECI⁶ о конфисковању дроге спомиње као земља у којој су заплењене значајне количине наркотика – хероина. Постоје индикатори који указују да се на Косову смештају велике количине хероина ради даље дистрибуције у западну Европу преко албанских лука, Црне Горе и Босне и Херцеговине. Извршено је и постепено премештање коридора за кријумчарење дроге, на тај начин што се знатно већи значај даје коридору који пролази кроз Румунију и Мађарску, у односу на раније коришћени коридор кроз Србију. Главни пут којим се кокаин допрема у Србију полази из Латинске Америке и кроз земље западне Европе завршава се у Србији. У Србији је идентификован одређени број криминалних група које имају директне контакте са

продавцима кокаина из Јужне Америке (Бразил, Аргентина, Колумбија, Венецуела). Куповна цена таквог кокаина је између 5.000 и 6.000 долара по килограму. Кокаин полази из јужноамеричких лука у Аргентини, Бразилу, Парагвају и Колумбији и доставља се углавном у западноевропске луке (Антверпен, Роттердам, Хамбург, Бремерхавен, Ђоја Тауро).⁷

У циљу превенције и спречавања прања новца који потиче од трговине наркотицима, Србија и друге балканске земље су унапредиле сарадњу у погледу истрага и разоткривања канала за прање новца који потиче од продаје дроге, а најбољи пример за то је удруживање полицијских органа бивших југословенских република у операцију под именом „Балкански ратник“ чији је циљ хапшење и процесуирање чланова главних криминалних група за трговину наркотицима, као и заплена тако стечене имовине. Српска полиција је пронашла и запленила наркотеке у вредности од око 2 милиона евра.

Кривично дело трговине дрогом, у случају Србије, може се повезати са конкретним државама (Албанија, Холандија, Белгија, Шведска, Турска, Бугарска). Процес приватизације у великој мери омогућио је улагање „прљавог новца“ и кроз куповину правних лица у поступку приватизације. Новац од трговине наркотицима се преко оф шор компанија враћао у земљу, приказивао као легалан, тј. да потиче из одређених пословних активности, а затим даље користио за куповину компанија.

Само у једном случају, пет окривљених чланова организоване криминалне групе, који су и власници

и директори привредних субјеката у више наврата су извршили конверзију и пренос новца проистеклог из кривичног дела неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога, у укупном износу од 2.350.000,00 евра, тако што су у договору са организатором криминалне групе, наведеним новцем куповали друштвени капитал предузећа у поступку приватизације.

Незаконито стечен новац трансферише се и ван граница Републике Србије, углавном кроз банкарски систем, у земље познате по трговини наркотицима где се подиже у готовини. Као сврха трансфера веома често се злоупотребљава помоћ породици, разне врсте уговора и сл.

Поред неких типолошких могућности примећених у банкарском сектору када је о трговини наркотицима реч никако се не смеју запоставити ни сумњиви извештаји агената за пренос новца. Наиме, лица која се баве трговином наркотика, избегавајући банкарски сектор, новац трансферишу користећи услуге агената. Оно што је отежавајући фактор у откривању кривичног дела, јесте што су износи мали и спорадични. Међутим, праћењем одређених лица учено је да су на годишњем нивоу средства пренета на овај начин значајна.

Нарочито карактеристично за овај вид криминала јесте и повезивање великог броја актера из различитих земаља. 30% идентификованих организованих криминалних група у Европи се бави управо трговином наркотицима.

Прање новца и организоване криминалне групе веома често иду заједно. Када се жели претражити прање новца у 90 од 100 претрага података на интернету као резултат ће се добити и деловање организованих криминалних група. Организовани криминал представља најсложенију и најопаснију врсту криминала. Као појавни облици организованог криминала заступљени у Републици

⁶ Southeastern European Cooperative Initiative, SECI.

⁷ Drug Situation Analysis Report South Eastern Europe, UNODC, Paris Pact.

Србији идентификовани су управо трговина наркотицима, корупција, прање новца.⁸

У заједничкој акцији Републике Србије и суседних земаља 2010. године откривена је међународна криминална група, чији је организатор лице из Београда. Група је осумњичена за најтежа кривична дела међу којима су убиства, трговина оружјем, изнуде, уцене, разбојништва и трговина наркотицима. Криминална активност се одвијала на територији Србије и околних земаља, а новац стечен кривичним делима улаган је у куповину аутомобила и некретнина и у оснивање предузећа.

Узимајући у обзир фазе кроз које пролази новац да би му се прикрило порекло, као и имајући на уму да овај вид нелегалне делатности има међународну димензију, да трговина наркотицима носи са собом енормне зараде, што значи велику количину прљавог новца, да учесници имају намеру да сада један део овако стеченог новца желе даље да оплоде, јасно је зашто код овог вида криминала постоји велики број „задужених“ лица чији је задатак да новац интегришу у легалан систем. Трговина наркотицима је и једна од најпрофитабилнијих типова организованог криминала.

За трговину дрогом и прање новца у Републици Србији карактеристично је да се са намером, да се новац из нелегалних активности интегрише у систем региструје велики број привредних друштава са циљем да се преко пословних активности привредних субјеката „измешају“ прљав и чист новац кроз велики број трансфера средстава између њих (најчешће по основу промета робе или услуга). Не сме се заборавити,

да је криминалцима, а то нарочито долази до изражаја код трговине наркотицима, веома битно да поред нелегалних активности, које би могло би се рећи представљају примаран извор зарада, наставе рад и у легалној индустрији и да свој профит увећавају и кроз легалне привредне активности. Криминалцима, нарочито оним на високим местима у хијерархијској организацији криминалних група које се баве трговином дрогом, је потребан неки поуздан извор прихода и условно речено легалан, којим би објаснили свој животни стил и порекло имовине чији су власници. Криминалци не желе да својим начином живота привуку пажњу истражних органа.

Пракса указује да су ОКГ осмислиле и друге начине за прање новца. У ОКГ се са једне стране ангажују лица на пословима везаним за трговину наркотика, али са друге стране ангажују се високообразована лица са дугогодишњим искуством у пословима правне и економске струке за послове прања новца у оквиру ОКГ. Ти људи су експерти у својим областима рада, економски стручњаци и саветници, као и адвокати. Поред великог броја окривљених са факултетским образовањем на оптужницама Тужилаштва за организовани криминал нашла су се и два доктора економских наука због оправдане сумње да су извршила кривична дела прања новца.

СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ

Према подацима из статистичког извештаја МУП Републике Србије, број кривичних дела за кривично дело из члана 246 КЗ је 4.564, односно 5.460 у 2014. години.

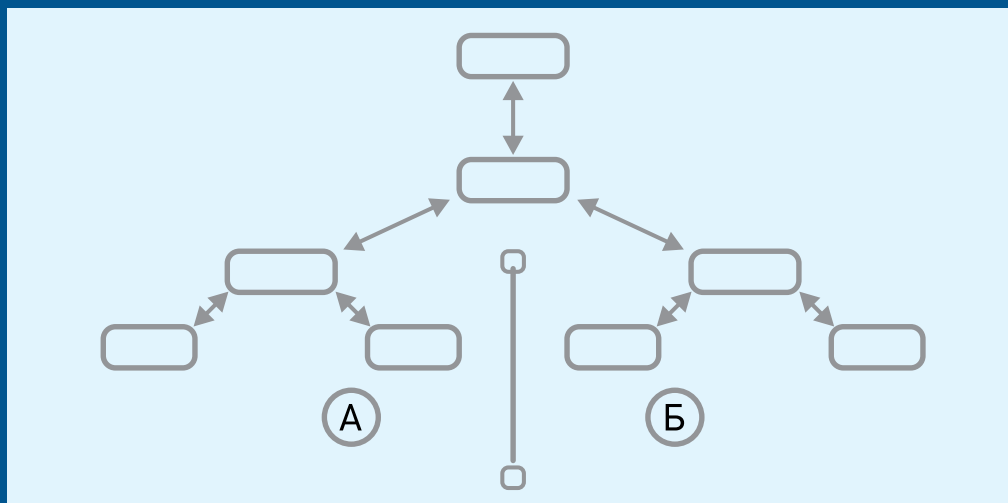
Више од 70% истрага (нешто мање од 4.000 истрага) односи се на стављање опојне дроге у промет од стране једног извршиоца и у питању

су мање количине наркотика (око 3-5 гр). У наведеним случајевима радило се о извршиоцима кривичних дела који су и сами уживаоци опојних дрога. У великом броју случајева није остварена имовинска корист од трговине наркотицима.

У око 5% истрага за трговину наркотицима дошло је и до стицања имовине у већем обиму и намере починиоца да прикрије нелегално порекло имовине. То су дела са елементима организованог прекограничног криминала у којима је откривено да се различитим видовима транспортних средстава дрога преносила до циљног тржишта.

И поред неких спорадичних случајева, где се на основу пријаве сумњивих трансакција обвезника, првенствено банака, а затим и агената за пренос новца, могло претпоставити да иза одређених трансакција стоје лица која се баве производњом наркотика, наведено кривично дело веома је тешко открити само на основу пријава сумњивих извештаја из приватног сектора Управи. Наиме у извесним ситуација лица која дужи временски период обављају послове анализе сумњивих трансакција могу препознати неке обрасце понашања карактеристичне за лица за која се сумња да су умешана у трговину наркотицима. Као индикатор откривања ових сумњивих околности најчешће се указивао географски ризик земаља са којима су се обављале трансакције или претрага доступних података на интернету. Од укупног броја примљених сумњивих извештаја из банкарског сектора у току 2013. године за нешто мање од 3% случајева лица су се могла само на основу пријаве повезати са трговином наркотика. Напред наведено указује да када се ради о трговини дрогом Управа је упућена на полицију и оперативни рад истражног органа. За кривично дело трговине наркотицима рад полиције је у највећем броју случајева започињао на основу информација из штампе, медија, али су и тзв. комуникациони

⁸ Национална стратегија за борбу против организованог криминала (Службени гласник Републике Србије, 23/09).

извори сазнања били значајан извор информација за отпочињање истрага трговине дрогом. Као доказне радње најчешће су коришћене вештачење, увиђај, узимање узорка и спровођење посебне доказне радње трајног надзора комуникација.

Ради откривања починиоца, а нарочито повезаних лица, од значаја је директна комуникација Управе, тужилаштва и полиције и у будућности је за ове случајеве неопходно формирање заједничких тимова. Различите могућности и приступ подацима допринеће да

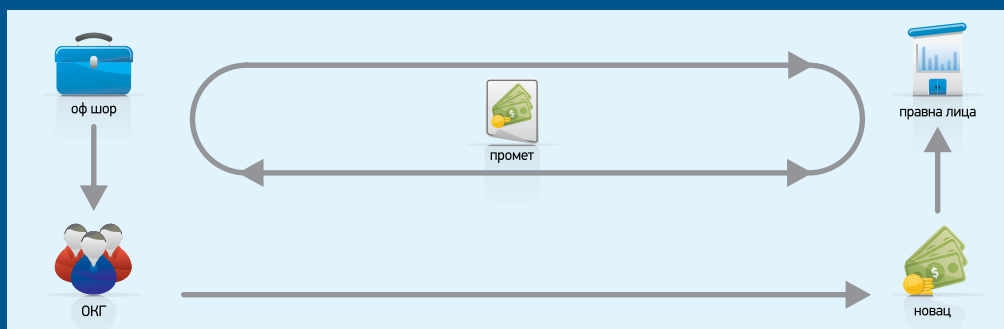
се подаци и оперативна сазнања брже размењују, а самим тим ефикасније ће бити и истрага и решавање ових случајева.

За досадашње случајеве прања новца карактеристично је да су лица из криминалног миљеа, новац најчешће улагала кроз куповину непокретности (кућа, станова, пословних објеката, грађевинског земљишта), покретне имовине (путничких и теретних моторних возила, драгоцености), а у нешто мањем обиму и у хартије од вредности.⁹

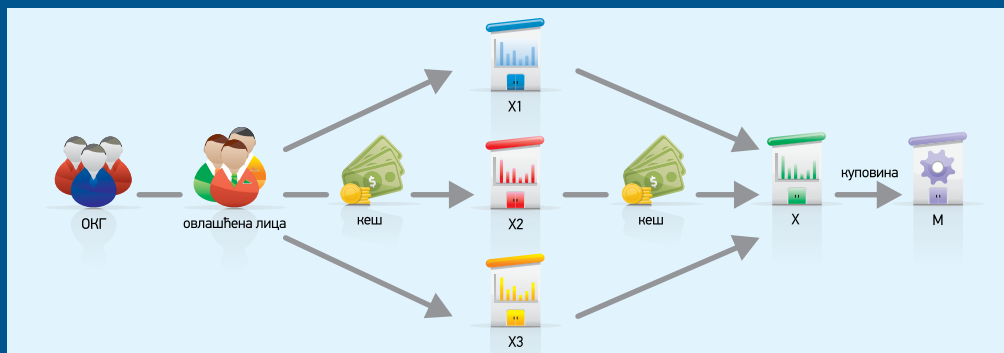
⁹ У 2014. години према извештају Дирекције за управљање одузетом имовином за кривично дело из чланова 246 и 231 није одузета имовина. Према извештају Дирекције за управљање одузетом имовином, везано за ово кривично дело из члана 246, привремено је одузета имовина и то у току 2009. године: 1 кућа, 2 стана и 6 ари плаца; у току 2010. године: 19 станова, 10 аутомобила, земљиште, 297.265,00 евра и 1.764.533,00 динара; 2011. године: 1 кућа, 9 станова, сеф, 12 аутомобила, 1 теренац, 1 локал, 4 гараже, 1 апартман, објекат у изградњи, 1 пловно возило и пословни простор. Везано за ово кривично дело трајно је одузета имовина у току 2010. године, и то: 1 стан, 1 возило и 146.695,00 евра.

ТИПОЛОШКИ ДИЈАГРАМ

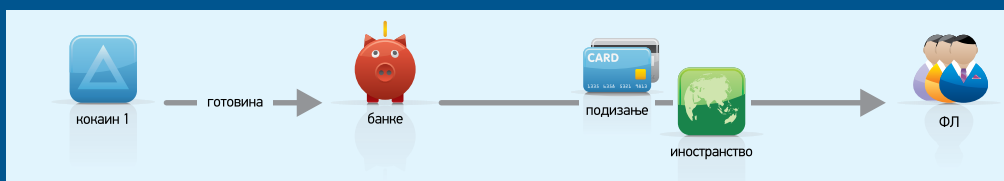
За кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога дијаграми веза између извршилаца могу бити од најпростијих до врло усложених са више кракова деловања, нивоа дистрибуције (локални, регионални, међународни), као и група чланова и група сконцентрисаних око једног лидера – вође, где не постоје хоризонталне попречне везе и где се везе најчешће прекидају ка главном организатору или добијају димензију имагинарне непознанице – нема визуелног контакта и комуникације (курири преносе информацију од тачке А до тачке Б најчешће шифровану или писану). Тачку А контролише вођа, тачку Б његови сарадници. Тачке се мењају зависно од процене организатора и могу бити (обична места поред пута – саобраћајни знак, делови јавних површина, објекта, приватни поседи и др.)

Куповина правних лица
преко оф шор зона

Готовинске уплате преко
повезаних правних лица

Злоупотреба
платних картица

ТИПОЛОГИЈЕ ПРАЊА НОВЦА

Идентификована типологија на основу откривених и процесуираних случајева прања новца:

Куповина правних лица преко оф шор зона

Лица из криминалног миљеа купују правна лица у земљи а средства за куповину обезбеђују из иностранства, најчешће са оф шор зона. Након стављања правних лица под контролу криминалаца, новац се даље уплаћује на рачуне купљених предузећа кроз симуловане правне послове и позајмице.

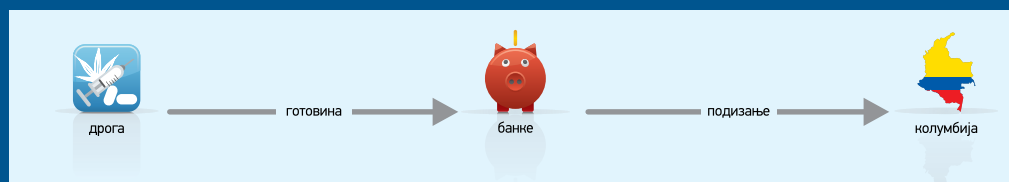
Готовинске уплате преко повезаних правних лица

Велики број физичких лица, власници приватних компанија, уплаћује новац на рачуне различитих правних лица. Физичка лица заступају интерес криминалних група. По рачунима правних лица евидентиран је велики број повезаних трансакција уплата готовине, са намером да се интегрише на рачуну једног изабраног правног лица и да се даље искористи кроз процес приватизације куповином предузећа.

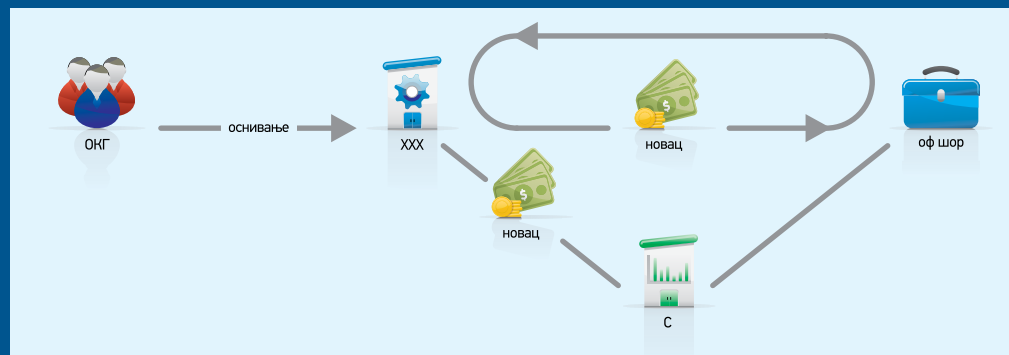
Злоупотреба платних картица

Учестало полагање новца у земљи у мањим износима на више рачуна код пословних банака од стране различитих лица. По рачунима је овлашћен велики број лица. Средства се подижу платним картицама, убрзо након полагања, у иностранству, а на овај начин криминалци најчешће избегавају пренос новца преко државне границе.

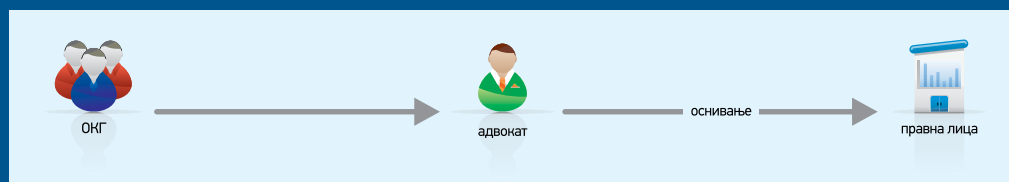
Земље познате по трговини наркотицима

Параван лица и оф шор

Оснивање правних лице преко адвоката

Земље познате по трговини наркотицима

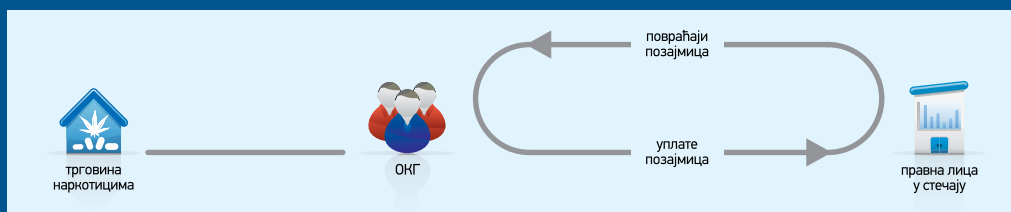
Средства се уплаћују готовински у земљи (вредност појединачне трансакције није од значаја, збир трансакција даје износе у вредности од неколико стотина хиљада евра) и одмах након уплата, издаје се налог за пренос новца у корист субјеката из земаља познатим по трговини наркотицима (Колумбија, Мексико, Чиле и др.).

Параван лица и оф шор

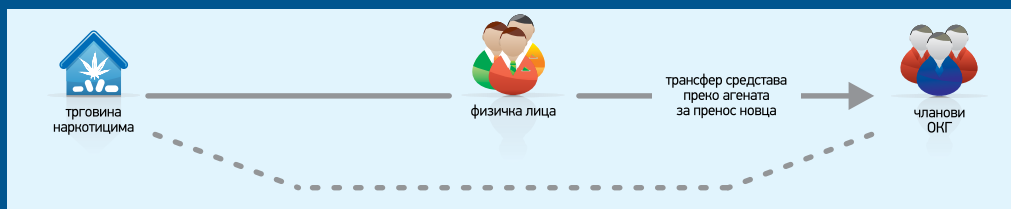
Чланови организоване криминалне групе оснивају већи број предузећа преко својих овлашћених лица – параван лица. Убрзо након оснивања, учестале су трансакције са оф шор компанијама по основу услуга. Новац се затим, са оф шор дестинација, поново враћа у земљу, преко компанија из окружења, по основу симулованих послова промета робе и услуга.

Оснивање правних лице преко адвоката

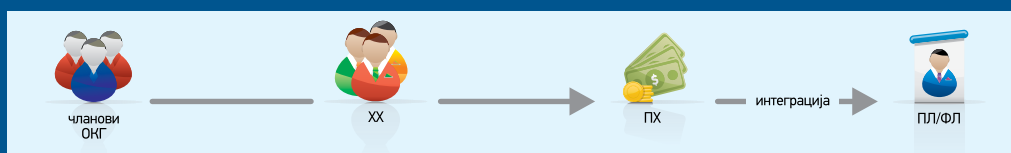
Оснивање предузећа од стране адвоката. По рачунима су уочене учестале трансакције уплате готовине по основу зајма, најчешће са изговором да се новац позајмљује како би се развиле пословне активности. Компанијом руководи криминалац.

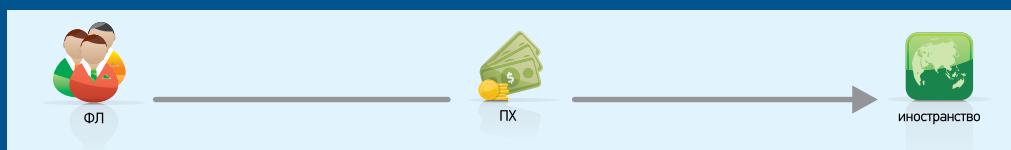
Позајмице правним
лицима у стечају

Коришћење услуга
агената за пренос новца

Полагање новца
лица млађе
старосне доби

Помоћ породици

Позајмице правним лицима у стечају

Готовинске уплате позајмице у значајном износу на рачуне компанија у којима је проглашен стечај и које су под контролом лица из криминалног миљеа. Позајмице се приказују као законито потраживање према компанији у стечајном поступку и по окончању поступка, новац се враћа криминалним лицима повериоцима.

Коришћење услуга агената за пренос новца

Учестало коришћење услуга агената за пренос новца, без отварања рачуна код пословних банака. Трансакције

нису у значајним износима, али су учестале и у збирном износу нису типолошке за услуге преноса новца. Ову врсту преноса новца веома често користе лица која се баве трговином дрогом, али и трговином људима. да би избегла банкарски систем.

Полагање новца лица млађе старосне доби

Учестало полагање готовине од стране великог броја лица млађе старосне доби (овлашћена лица, тзв.

курири за извршавање трансакција¹⁰) и налог за пренос средстава у корист исте компаније (најчешће из сектора некретнина) или у корист једног физичког лица. Све трансакције се извршавају у кратком временском периоду, најчешће један до три дана.

Помоћ породици

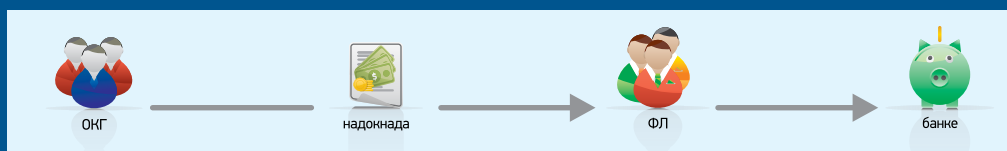
Пренос средстава са рачуна физичких лица у корист већег броја страних држављана са сврхом основа помоћи породици. Стварна сврха трансфера нису родбинске везе и помоћ у финансијама члановима породице, већ плаћање или набавка наркотика.

¹⁰ Енглески термин „money mules“.

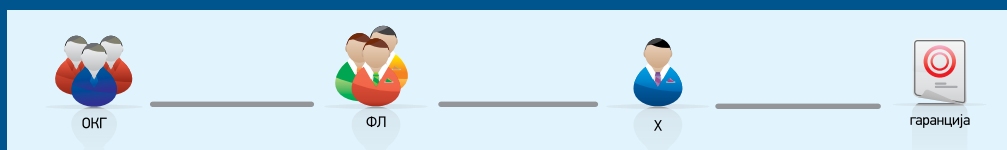
Позајмице и изградња

Избегавање процеса идентификације

Издавање гаранције

Позајмице и изградња

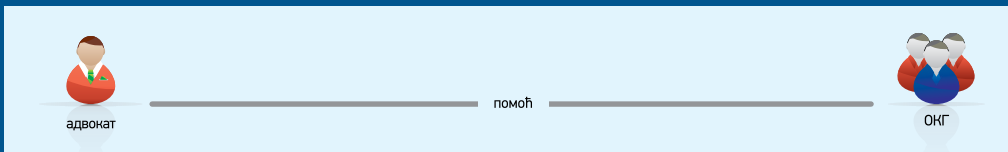
Полагање новца из трговине наркотицима на рачуне правних лица повезаних са сектором инвестиција и грађевине по основу уговора о зајму у значајним износима, наводно за покриће трошкова, реновирање и потребе изградње.

Избегавање процеса идентификације

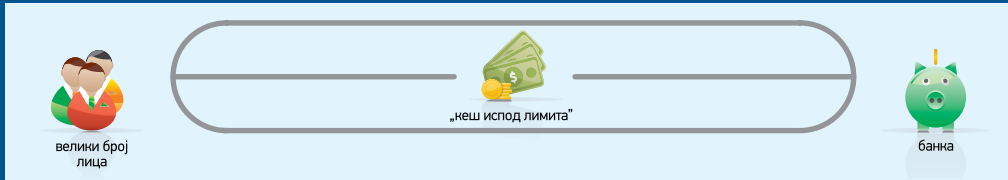
Плаћање надокнаде различитим физичким лицима да у име криминалаца обављају различите видове трансакција у банкарском сектору како би лица из криминалног миљеа избегла процес идентификације.

Издавање гаранције

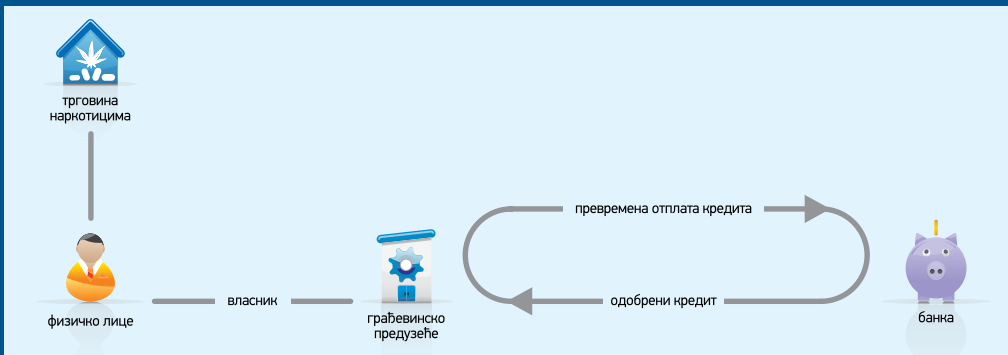
Велике уплате готовине без јасног порекла на рачуне физичких лица која делују у име и за рачун лица из криминалног миљеа и брзи трансфери са рачуна у корист трећих лица која средства користе даље као гаранцију за процес куповине основних средстава.

Савети адвоката

Уплате испод лимита
за пријављивање
готовинских
транзакција

Измирење обавеза по кредиту
новцем из нелегалних активности

Савети адвоката

Адвокат који заступа клијента, даје савете клијенту како да интегрише новац. Лице приликом обављања трансакција у банкарском систему веома добро познаје прописе којима се регулише спречавање прања новца. Код ових ситуација, веома често поново имамо везу са сектором некретнина или куповином предузећа.

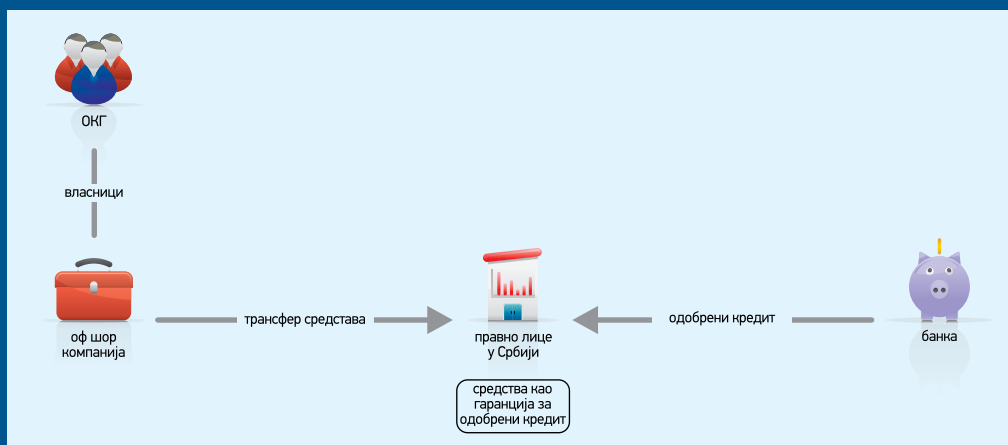
Уплате испод лимита за пријављивање готовинских трансакција

Кроз банкарски сектор кроз сукцесивне готовинске трансакције (испод лимита за пријављивање Управи за спречавање прања новца) уплаћује се новац и брзо се трансферише даље у име трећих лица, најчешће за куповину некретнина високе вредности или за куповину компанија. Сличне су ситуације и када адвокат отвара рачун и на своје име, а рачун користи за трансакције клијента лица из криминалне средине.

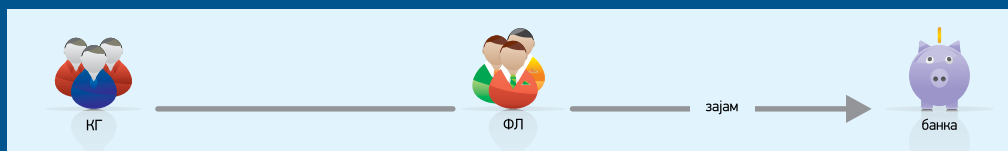
Измирење обавеза по кредиту новцем из нелегалних активности

Одобравање кредита од стране одговорних лица на значајним функцијама у финансијским институцијама за одређене инвестиције, развој посла, куповину опреме лицима која се баве криминалним активностима. Рате за кредит се измирују прљавим новцем и након одређеног периода тражи се превремена отплата кредита.

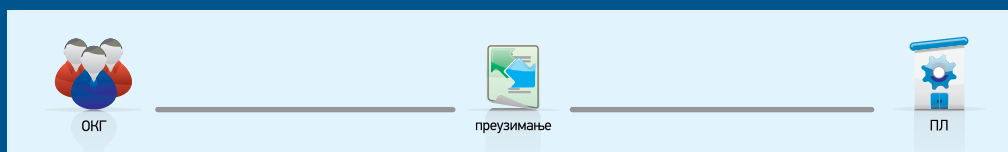
Кредити и оф шор

Уговори о зајму

Преузимање удела у компанијама

Кредити и оф шор

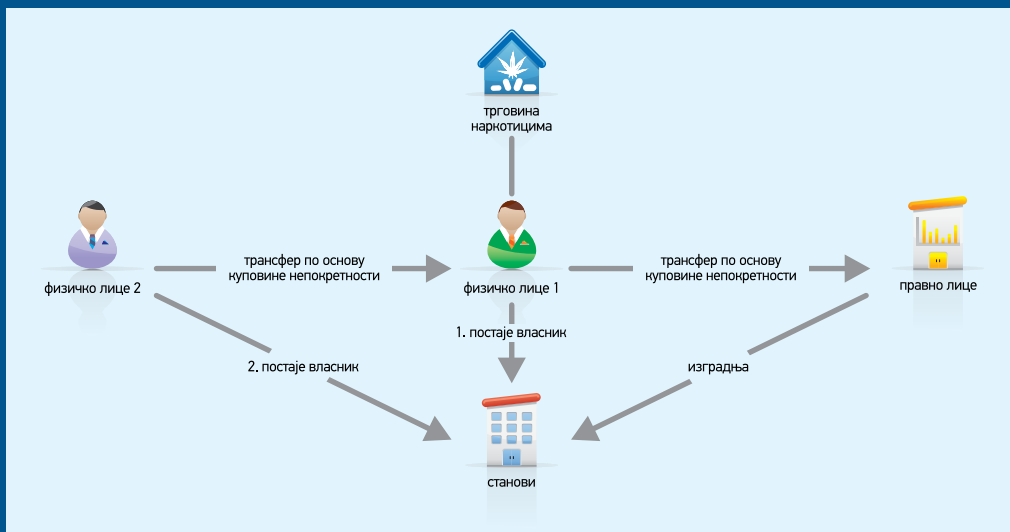
Пласирање средстава са оф шор дестинација и коришћење пренетих средстава као обезбеђење, гаранцију за одобрење кредита од стране финансијске институције. Оф шор компаније су под контролом лица из криминалне средине. Изворе средстава који потичу са оф шора или из земаља са строгим банкарском тајном веома је тешко утврдити.

Уговори о зајму

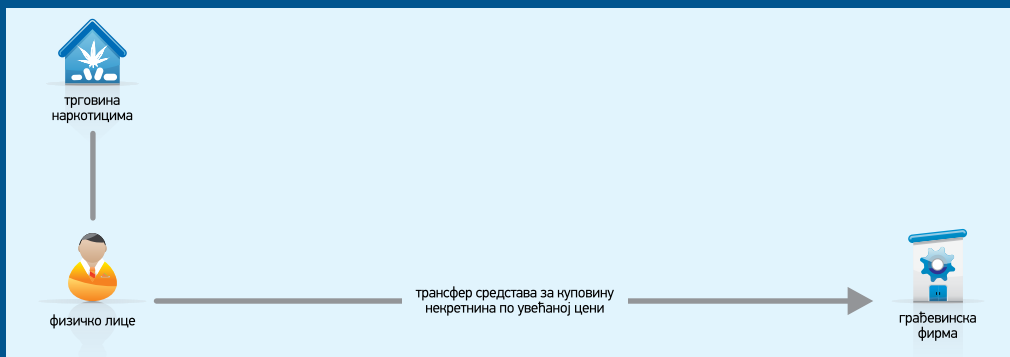
Готовинске уплате у значајним износима по основу уговора о зајму на рачуне различитих правних и физичких лица. Не може се пронаћи веза између зајмодавца и зајмопримца (родбинска, пословна,...). Уговор не садржи довољно података како би се могло утврдити о каквом је пословном односу реч, недостају основне информације, као на пример прецизан рок за враћање позајмице, нема прописане камате и сл.

Преузимање удела у компанијама

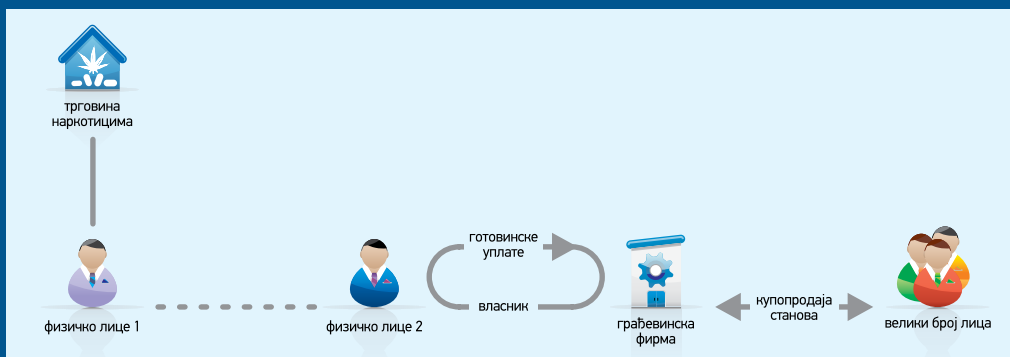
Лица из криминалног миљеа преузимају власништво над профитабилним компанијама уз плаћање накнаде у високом износу претходном оснивачу – купују компаније са добрим финансијским извештајима за готовину. Преко преузетог правног лица криминалци даље шире подручје пословне активности, купују нова предузећа, учествују на тржишту капитала и др.

Куповина непокретности (пословног простора, стамбеног простора, угоститељских објеката и сл.)

Куповина непокретности изнад тржишне вредности (пословног простора, стамбеног простора, угоститељских објеката и сл.).

Изградња стамбених објеката прљавим новцем

Тржиште некретнина и дрога

Типолошко за Србију било је да су тржиште наркотика и тржиште некретнина ишли заједно, тј. да су се криминалци најчешће одлучивали да новац од трговине наркотицима оперу кроз сектор некретнина и

грађевине. У претходном периоду, тржиште некретнина је због велике акумулације капитала, релативно кратког времена обрта уложеног капитала и велике добити у пословању доживело експанзију. Раст тражње у сектору некретнина

условљен је и економским, ратним и другим миграцијама становништва.

Прљав новац се углавном раслојавао преко неколико физичких лица која се појављују као инвеститори у току градње и са прљавим новцем – новцем који води порекло од

трговине наркотицима граде објекте. Код ових предмета, лица прљавим новцем нису само градила објекте, већ и куповала грађевинске дозволе и таксе. Након изградње објекта, станове продају или рентирају и тако долазе до „легалних” прихода.

Куповина непокретности (пословног простора, стамбеног простора, угоститељских објеката и сл.)

Намера је да се новац кроз тржиште некретнина убаца у легалне токове, а да се затим кроз даљу препродају некретнина или издавање убаца у систем и прикаже као легалан.

Куповина непокретности изнад тржишне вредности (пословног простора, стамбеног простора, угоститељских објеката и сл.)

Уговорене цене за куповину некретнина су знатно изнад тржишне вредности. Криминалци често (некад и двоструко) увећавају цену предмета куповине, са намером да прљави новац што пре интегришу у финансијски систем и прикажу га као легалан.

Изградња стамбених објеката прљавим новцем

Учестале готовинске уплате на рачуне компанија које се баве грађевинским радовима и изградњом стамбених објеката. Власник компаније је повезан са лицима из криминалног миљеа. Даљом препродајом стамбених јединица лица повезана са трговином наркотика уложени прљави новац приказују као легалан.

Red flag

На основу анализираних случајева издвојени су следећи узбуњивачи, модели понашања карактеристични за досадашње случајеве прања новца и трговине наркотицима:

- Коришћење тзв. курира (money mules) или овлашћених лица за обављање трансакција;
- Куповина некретнина, учестало реновирање и улагање у реконструкцију пословних објеката;
- Учестало полагање готовине у значајним износима, веома често испод лимита (ЕУР 15.000,00) за пријаву готовинских трансакција Управи за спречавање прања новца;
- Учестале уплате готовине у Србији и подизање готовине (веома често се користе и платне картице) у земљама познатим по трговини наркотицима;
- Коришћење параван лица за оснивање компанија и обављање пословних активности. Стварни власници су лица из организованог криминала;
- Регистрација правних лица чији су оснивачи компаније са оф шор зона и учестале трансакције са оф шор зонама по основу зајмова, кредита, помоћи и разних врста услуга;
- Преузимање власништва у профитабилним компанијама.

СТУДИЈА СЛУЧАЈА – ПРАЊЕ НОВЦА ОД ТРГОВИНЕ КОКАИНОМ

Чланови организоване криминалне групе су осмислили шему у коју су укључили неколико банака у Србији у намери да легализују велики износ готовине од трговине наркотицима кроз куповину акција компанија у државном власништву. У наведеном случају циљ лица из криминалног миљеа био је да се избегне пријављивање сумњивих трансакција финансијскообавештајној служби, односно пријава готовинских трансакција.

Организована криминална група се појавила на аукцији код Агенције за приватизацију као конзорцијум који се састојао од две компаније (под контролом организоване криминалне групе) и обе су имале заједнички интерес при куповини акција имовине у државном власништву (хотели). Наиме у процесу приватизације понуђачи, како би обезбедили учешће на аукцијској продаји, морају да имају адекватну банкарску гаранцију (обезбеђење да ће победник на аукцији платити цену). Како би обезбедили одобрење банке, чланови организоване криминалне групе су унајмили професионалце, адвокате, као и одређени број економских експерата који су им помогли да осмисле шему легализације прљавог новца. Тачније, улога економских саветника је била да осмисле одговарајући начин да се новац из нелегалних активности положи у систем, а да се при томе избегну државни механизми контроле док је улога адвоката била да набу одговарајућу законску форму трансакција. Део ангажованих економских саветника претходно је радио у државним институцијама, као што су Народна банка Србије и државне агенције.

лице има обавезу да исте пријави финансијскообавештајној служби без одобрења директора.

Иста организована криминална група је осим куповине хотела, преузела и профитабилне приватне компаније у Србији, оне које имају велики обрт капитала, које добро послују и где су власници показали спремност да продају компаније. Спремност власника да прода компанију је био само први корак за осмишљену шему прања новца. Циљ организоване криминалне групе био је куповина велике пољопривредне компаније. Један од услова за реализацију куповине био је да компанија која наступа као купац у свом власништву мора имати неколико хиљада ари квалитетне земље и фабрике хране. За ове специфичне пољопривредне компаније, закон предвиђа да могући купци могу бити само компаније са обртом капитала вишим од 10 милиона ЕУР.

Адвокат организоване криминалне групе контактирао је власника профитабилне компаније А и уговорио преузимање компаније за ЕУР 350.000,00. Претходно је посао компаније од стране старог власника већ био измештен у другу компанију Б, тако да је организована криминална група практично купила само добар финансијски извештај који се односи на добро пословање компаније А. За лица из криминалног миљеа остварен је први циљ, компанија А је имала све што су они желели да купе, пољопривредно предузеће са великом количином непокретности (земља). Старом власнику је исплаћена у готовини вредност од ЕУР 350.000,00. После преузимања компаније А, организована криминална група је купила акције пољопривредне компаније за цену од ЕУР 18.000.000,00 који су исплатили продавцу, страном држављанину оптуженом да је члан организоване криминалне групе.

После куповине пољопривредне компаније, организована криминална група је инвестирала прљави новац у текућу пољопривредну производњу. За инвестирање, они су користили већ испробани структурирани, раслојен новац у укупном износу од ЕУР 303.000,00.

Кривично гоњење у наведеном случају обухвата 58 окривљених – чланова криминалне групе. Са 9 чланова групе који се гоне за незакониту трговину наркотицима је закључен погодбени уговор по коме ће бити осуђени на затворску казну од 4 до 11 година. Одузети су милиони ЕУР у готовини, бројни станovi и луксузни аутомобили.

У сарадњи са Управом за спречавање прања новца откривени су сви рачуни повезаних лица и на захтев тужилаштва, суд је издао налог за замрзавање средстава на откривеним рачунима.

Са старим власником купљене компаније А, тужилаштво је склопило споразум о признању кривице. На основу споразума суд је донео одлуку да је оптужени власник компаније крив и осудио га на годину дана затвора и одузео му новац са банкарских рачуна.

Директор банке је осуђен на затворску казну у трајању од једне године и забрану бављења банкарским активностима у трајању од три године. Народна банка Србије је банци одузела дозволу за рад. Купљене акције хотела су привремено одузете до коначне пресуде против организатора криминалне групе. Акцијама управља држава преко Дирекције за управљање одузетом имовином при Министарству правде.

У случају против организоване криминалне групе, имовина у износу око ЕУР 100 милиона је до окончања поступка привремено одузета.

Занимљиво у конкретном случају јесте и да су докази за прање

новца прикупљени пре него што су прикупљени докази који се односе на предикатно кривично дело, трговину кокаином. Тужилац је имао више потешкоћа да прикупи доказе за трговину наркотицима (где је битна била међународна компонента) него за прање новца.

Индикатори:

- велики број трансакција полагања новца у износима нижим од ЕУ 15.000,00;
- пренос новца са рачуна великог броја физичких лица у корист једног лица ради издавања гаранције за куповину предузећа;
- уступање власништва у профитабилном правном лицу;
- плаћање у готовини власнику правног лица за преузимање компаније;
- куповина предузећа и даље улагање кроз пословне активности и реконструкцију.

КОРУПЦИЈА И ПРАЊЕ НОВЦА

ОПИС СТАЊА

Корупција је социјални, политички и економски феномен који погађа све земље у већој или мањој мери и има негативни утицај на развој институција, успорава економски развој и доприноси нестабилности у једној земљи. Слично, као и са другим кривичним делима, коруптивна дела почињена су са основним циљем да се стекне профит – нелегалан профит.

Коруптивна кривична дела и прање новца, су дела које су веома повезана међусобно и нарочито се преплићу. Успешним прикривањем нелегалног порекла новца, лицима која су коруптивним радњама стекла одређени профит, омогућава се „уживање” у плодовима овако стеченог новца, без страха да ће бити ухваћени.

Појачане напоре у борби против корупције и прање новца доносе и нове FATF препоруке које стављају нове обавезе пред државу када се ради о функционерима, а

што може помоћи евентуалном откривању коруптивних активности (препорука број 12). Наиме, финансијскообавештајне службе треба да захтевају од својих обвезника да поред стандардних процедура прикупљања података од клијената, за стране и домаће функционере обаве и додатне анализе, као и да врше појачани мониторинг над пословањем наведених лица. У домаћем законодавству, Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма прописује описане мере за лица која су страни функционери, а у изменама и допунама поменутог закона које су у раду, наведене мере обухватаће и домаће функционере. Такође, треба напоменути да прописане мере обухватају и чланове породице и блиске сараднике функционера.

Разумевање ризика прописано наведеном препоруком указује да није циљ само одредити да ли је

одређено лице функционер, већ и адекватно анализирати и проценити ризике за оваквог клијента.

На неки начин, функционери (PEP – politically exposed person) који прикупе велике количине новца кроз корупцију рањивији су него неки други криминалци. За нарко дилера већа је могућност да остане анониман са великом количином новца, док ће функционер привући пажњу уколико је повезан са великом количином средстава.¹

У Националној процени ризика од прања новца у Републици Србији као високоризична дела за прање новца препозната су и коруптивна кривична дела. Злоупотреба службеног положаја је најчешће кривично дело које се врши против службене дужности и основно коруптивно кривично дело. Иако је злоупотреба службеног положаја препозната као најчешће кривично дело које се врши против службене дужности као и основно коруптивно кривично дело, не треба занемарити ни остала коруптивна кривична дела која су такође процењена као високоризична за прање новца, као што су: proneвера, примање мита и давање мита.

О значају овог проблема говори и истраживање организације Transparency International за 2013. годину. Република Србија се налази на 72. месту од 177 ранжираних земаља по степену перцепције корупције чиме је поправила свој пласман на поменутој листи за 8 места у односу на 2012. годину. Наведено указује на позитиван тренд на пољу борбе против корупције, али такође не треба занемарити ни податак да су испред Србије на поменутој листи практично све државе бивше Југославије осим

Босне и Херцеговине што даље имплицира да се напори у сузбијању корупције морају додатно појачати.²

Оперативни подаци показују да се пред Тужилаштом за организовани криминал воде кривични поступци за корупцију у јавним предузећима, здравству, правосудју, привреди (због кривичних дела давања и примања мита и злоупотреба службеног положаја) којима је прибављена имовинска корист преко 75 милиона евра.³

Анализом типолошких случајева као и конкретних предмета по којима се поступало због сумње у извршење неког коруптивног кривичног дела и прања новца, уочено је да се ретко ради о такозваном „самопрању“, тачније прању новца односно имовине коју је извршилац сам прибавио извршењем кривичног дела. Наиме, у претходном периоду евидентиран је већи број случајева где су суме готовог новца до ког се дошло извршењем наведених кривичних дела тако високе да су узроковале да се превазиђе прање новца само кроз куповину луксузних кућа, станова и путничких моторних возила који су служили за личне потребе извршилаца тих кривичних дела. У таквим случајевима организује се цео тим људи који су обично стручњаци у својим областима рада и који оснивањем већег броја правних лица у земљи и иностранству раслојавају и прикривају стварно порекло средстава стечених на нелегалан начин. Основни циљ ових активности је трансферисање средстава ван граница Републике Србије како би се прикрио стварни власник и отежао поступак одузимања наведених средстава.

У току рада на предметима у којима је Управа размењивала податке и информације са тужилаштом и полицијом, уочено је да је злоупотреба службеног положаја најзаступљеније предикатно кривично дело у случајевима када се сумња у прање новца. Анализом предмета по којима је у протеклом периоду поступала Управа за спречавање прања новца, а који се односе на коруптивне активности, уочава се да је у већини случајева корупција повезивана са процесом приватизације, јавним набавкама, корупцији у спортским друштвима и корупцији у приватном сектору. Тачније, само у току 2013. године од укупно 131 предмета на којима је Управа размењивала информације са тужилаштом, чак 35 предмета је доведено у везу са коруптивним кривичним делима, односно приближно сваки четврти предмет. Имајући у виду да је Управа за спречавање прања новца државни орган административног типа, рад Управе је пре свега ограничен на анализу токова новца. Несразмера између укупних прихода којим располаже лице (нпр. зарада по разним основама) и одређених улагања (нпр. полагање већих износа средстава на рачуне, куповина луксузних кућа станова и аутомобила), у одређеним случајевима указала је на сумњу у порекло средстава и на питање да ли је у одређеном случају дошло до коруптивних радњи.

У једном од случајева, приликом анализе токова новца за физичко лице које је обављало јавну функцију, уочена је значајна несразмера између просечних месечних примања и некретнина које је лице стекло у истом периоду, што је даље указало на могућу сумњу у елементе корупције, тј. да је лице значајна средства стекло злоупотребама у поступку јавних набавки, а да је новац искоришћен за куповину некретнина.

И поред ових спорадичних случајева, највећи број иницијалних информација тужилаштву о сумњи

² Transparency International: Corruption Perception Index 2013.

³ Национална процена ризика од прања новца.

¹ Laundering the Proceeds of Corruption, FATF.

да је извршено одређено коруптивно кривично дело, достављен је од стране Министарства унутрашњих послова. Припадници Министарства унутрашњих послова који су ангажовани на пословима сузбијања корупције, у највећем броју случајева долазили су до информација о извршењу коруптивних дела путем специјализованих емисија (нпр. Инсајдер), затим из писаних медија, као и добијањем информација од сарадника или информатора. Код откривања кривичних дела као што је злоупотреба службеног положаја и примање мита, често се користе симуловани правни послови, прикривени истражници и обележене новчанице. Значајан извор информација за започињање истрага на предметима корупције је и Агенција за борбу против корупције.

Искуства на досадашњим случајевима говоре да је у погледу корупције нарочито био рањив поступак приватизације јавних предузећа као и поступци јавних набавки. Наиме, лица на одговорним позицијама у јавним предузећима су пружала помоћ лицима блиским криминалном миљеу да стекну власништво над субјектима који су била предмет продаје. Наведене услуге су одговорна лица вршила за одговарајуће надокнаде које су касније користила за личне потребе.

Такође, уочене су и ситуације у којима су лица на високим положајима „чинила уступке” потенцијалним купцима тако што су на различите начине умањивали стварне вредности привредних друштава која су била предмет продаје у поступку приватизације и омогућила да се иста продају по ценама знатно нижим од тржишних. Велики број злоупотреба је примећен и у приватизацијама које су обављане путем тендера. У току истрага уочено је да је заинтересованим купцима у наведеном моделу приватизације омогућено да за одговарајућу надокнаду добу до информација о вредностима понуда

других понуђача и на тај начин лако формирају најбољу понуду и стекну власништво над предметом куповине. Наведени *modus operandi* је уочен и у поступцима јавних набавки које су вршене путем тендера, где су потенцијални купци долазили до сазнања о вредностима осталих понуда и на основу добијених информација нудили најповољнију цену.

Поред злоупотреба у поступцима приватизације и јавних набавки карактеристично за случајеве прања новца је и злоупотреба одговорних лица на високим положајима у финансијским институцијама. Поменута лица су омогућавала одобравање кредита под повољнијим условима лицима блиским криминалном миљеу, а за узврат су добијала одређене „против-услуге” (куповина некретности и новчане надокнаде). У процесу одобравања кредита такође су уочене ситуације у којима су лица на високим положајима пружала помоћ привредним друштвима у погледу одобрења кредита у милионским износима на основу фиктивне документације. Карактеристично за ове случајеве је и то да се средства од кредита нису користила за намену за коју су одобрена, већ су трансферисана на повезана лица, а затим подизана у готовини. Касније су наведена средства коришћена за куповину луксузних кућа, станова, пловила и моторних возила.

Такође су занимљиви и случајеви злоупотребе када су, уз помоћ лица на руководећим положајима у финансијском сектору, у поступку одобравања милионских кредита прихватана као залог земљишта вишеструко мање вредности (земљишта су се обично налазила у руралним местима у Србији).

Поред свега наведеног, евидентиран је и случај избегавање пријаве сумњивог извештаја Управи за спречавање прања новца од стране одговорног лица у финансијском

сектору, како би се омогућио унос прљавог новца у банкарски систем Републике Србије.

Последњих година повећано је кријумчарење робе широке потрошње (текстил, прехрана, техничка роба и др.) чему свакако доприноси прилично висок степен корупције у пограничним службама. Увоз и извоз робе широке потрошње уз формално спроведену контролу или у појединим случајевима без икакве контроле, оставља простора организованим криминалним групама али и појединцима, да продајом тако увезене робе на црном тржишту добу до већих количина готовог новца. Новац стечен на тај начин, најчешће се касније интегрише у легалне новчане токове у земљи, или се полаже на нерезидентне рачуне у иностранству.

У досадашњем раду на случајевима корупције уочено је да је лицима из криминалног миљеа омогућавано да изграде некретности велике вредности на земљишту у власништву државе. Да би спровели инвестиционе активности била им је потребна помоћ одговорних лица из државног сектора, која су за узврат добијала различите врсте надокнада.

У свим описаним случајевима, коруптивна кривична дела су била уско повезана са прањем новца. У зависности од висине износа средства који је стечен коруптивним активностима, разликовао се и начин на који је вршено прање новца. Наиме, средства у великим износима су коришћена за куповину непокретних и покретних добара у земљи и иностранству, улагање у легалне пословне активности (грађевински радови, услужне делатности итд.) или полагање на нерезидентне рачуне у иностранству, док су средства у мањим износима коришћена за личну потрошњу. Изузетно ретко се дешавало да су извршиоци кривичних дела полагали нелегално стечена средства на личне

рачуне код пословних банака са седиштем на територији Србије.

Кривично дело кршења закона од стране судија, тужиоца и његовог заменика процењено је као нискоризично кривично дело за прање новца. Међутим, перцепција јавности није у складу са донетим закључцима, и сматра се да је корупција у правосудним органима веома присутна, чему значајно доприносе и дуготрајни судски процеси пред домаћим судовима. Треба напоменути да постоји већи број фактора који доприносе да се на судски епилог чека и више година, међу којима је најважнији често мењање закона и прописа, али и некомпетентност појединих носилаца функција у правосудју.

Последице корупције не састоје се искључиво у осиромашењу друштва и државе, него и драстичном паду поверења грађана у демократске институције, као и стварању неизвесности и нестабилности економског система, који се огледа и у смањењу инвестиција. Према истраживању Светског економског форума за период од 2011. до 2012. године, корупција је сврстана међу два проблема која се уочавају приликом доношења одлуке о започињању привредне делатности у Републици Србији.⁴

Према истраживању Републичког завода за статистику⁵ из 2013. године, 52,5% пословних субјеката сматра да је корупција веома јака препрека за успешно пословање у Републици Србији. Према истом истраживању, 9,2% пословних субјеката одустало је од реализације неког великог улагања у Републици Србији због страха од корупције, а у 43,5%

случајева пословни субјект је понудио мито иако то није било претходно тражено, већ само из разлога како би се олакшала или убрзала процедура.

Решавање и процесуирање случајева корупције је немогуће без адекватне сарадње свих државних органа управо из разлога различитих надлежности и информација којима располажу. Само координираним радом и учесталом разменом података свих горе поменутих државних органа је могуће остварити напредак у сузбијању корупције и прања новца.

СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ

	Кривичне пријаве
Злоупотреба у вези са јавном набавком	63
Злоупотреба положаја одговорног лица	829
Злоупотреба службеног положаја	2304

Увидом у статистичке извештаје Министарства унутрашњих послова Републике Србије, уочено је да су у периоду од почетка 2012. до августа 2014. године кривичне пријаве за коруптивна кривична дела су подношене на следећи начин:

- Злоупотреба у вези са јавном набавком – 63 поднете кривичне пријаве;
- Злоупотреба положаја одговорног лица – 829 поднетих кривичних пријава;
- Злоупотреба службеног положаја – 2304 поднете кривичне пријаве.

Такође у периоду од 2012. до 2013. године поднето је укупно 113 кривичних пријава за кривично дело примање мита.

Кривично дело злоупотреба службеног положаја у Кривичном законнику Републике Србије замењено

је кривичним делом злоупотреба положаја одговорног лица, али с обзиром на број поступака који се воде пред судовима Републике Србије за наведено кривично дело, а како не би окривљена лица била ослобођена по основу укидања кривичног дела за које се терете, злоупотреба службеног положаја ће бити сматрана кривичним делом све док поменути процеси буду трајали.

Анализом броја поднетих кривичних пријава по годинама, уочено је да је број пријава за кривично дело злоупотреба службеног положаја у великом паду због горе описаних околности (2012. године – 1324 пријаве, 2013. године – 718 пријава а од јануара до августа 2014. године – 262 пријаве). У складу с тим, број поднетих кривичних пријава за кривично дело Злоупотреба положаја одговорног лица је у порасту из године у годину.

Даљом анализом утврђено је да Београд и Нови Сад апсолутно предњаче у броју кривичних пријава поднетих за кривично дело фалсификовање и злоупотреба платних картица, док за кривично дело злоупотреба овлашћења у привреди поред Београда највећи број кривичних пријава је поднето у Суботици, Бору и Пожаревцу.

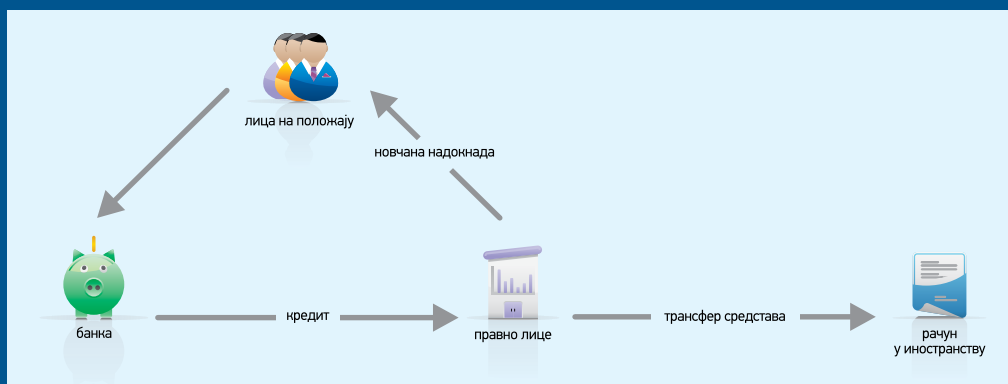
Такође, уочено је да је највећи број кривичних пријава за кривично дело примање мита поднето у Београду и Ужицу.

Увидом у наведене податке можемо уочити да на број извршених коруптивних кривичних дела, односно на интензитет коруптивних активности у једној географској целини утичу два фактора: број становника и економске прилике (животни стандард грађана, незапосленост итд). Имајућу у виду да је Београд далеко најмногољуднији град у Србији не треба да чуди податак да се налази у врху по броју извршених коруптивних кривичних дела.

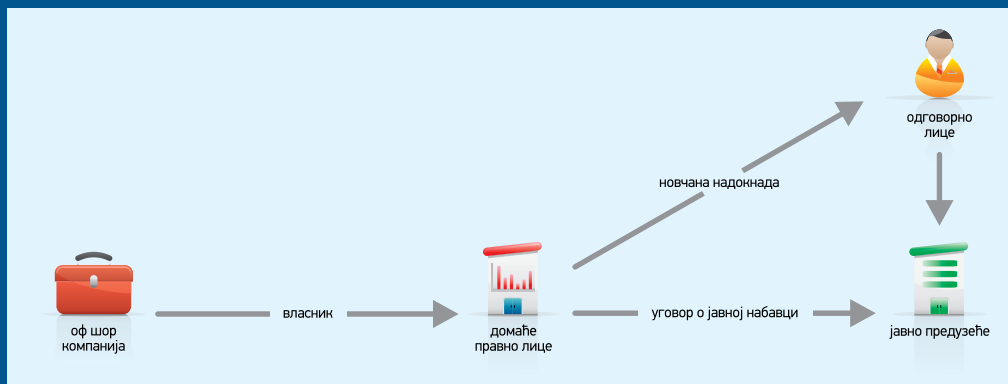
⁴ Национална стратегија за борбу против корупције у Републици Србији, 2013–2018. година.

⁵ Анкета о безбедности и криминалу у пословном окружењу (2013).

Одобравање кредита правним лицима која не испуњавају услове

Злоупотребе у поступку јавних набавки

ТИПОЛОГИЈЕ – КОРУПЦИЈА И ПРАЊЕ НОВЦА

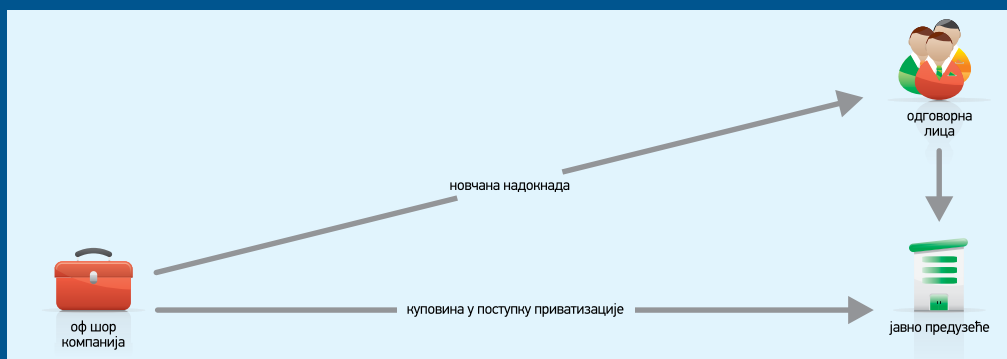
На основу анализе досадашњих случајева уочени су следећи модалитети понашања:

Одобравање кредита правним лицима која не испуњавају услове

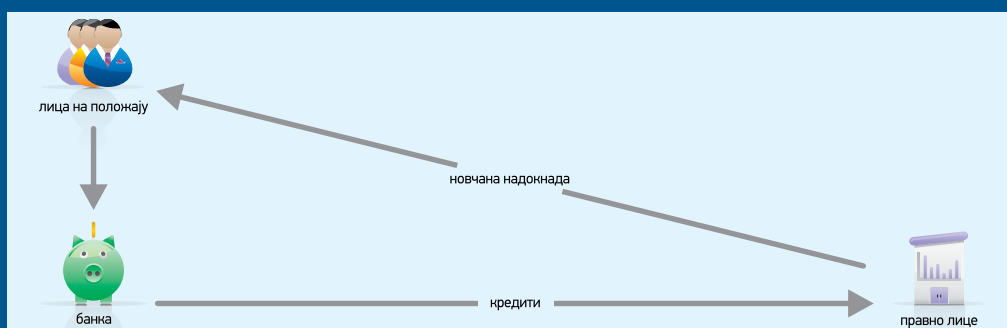
Одобравање кредита у већим износима правним лицима која не испуњавају потребне услове за добијање кредита, уз помоћ лица на високим положајима у финансијском сектору уз одређену новчану надокнаду или противуслугу. Новац од кредита се касније преко рачуна у иностранству трансферише назад у земљу и користи за личне потребе.

Злоупотребе у поступку јавних набавки

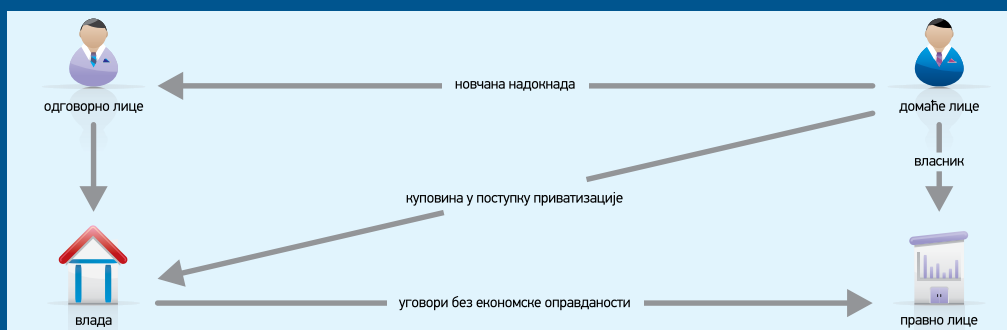
Закључивање уговора о јавној набавци са домаћим правним лицем чији је власник оф шор компанија. Стварни власник оф шор компаније је српски држављанин који на овај начин избегава транспарентност података о власништву и за закључивање уговора одговорном лицу у државном органу обезбеђује значајна средства која се касније користе за личну потрошњу.

Злоупотребе у приватизацији
путем оф шор компанија

Одобравање кредита под
повољнијим условима

Злоупотребе у приватизацији путем
послова без економске оправданости

Злоупотребе у приватизацији путем оф шор компанија

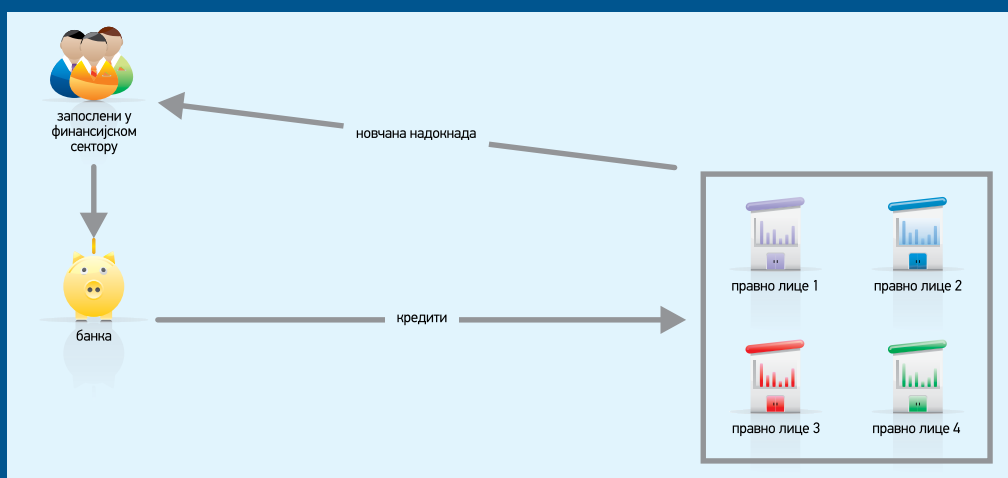
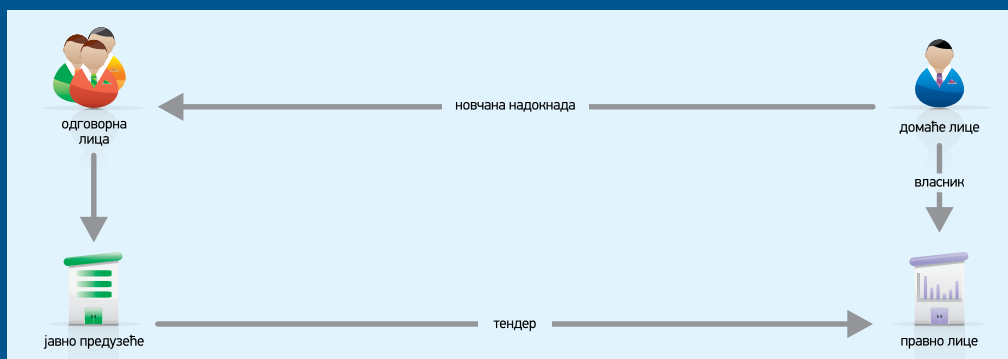
Оф шор компанија у поступку приватизације купује предузеће у власништву државе уз помоћ одговорних лица у државним предузећима која за узврат добијају новчану надокнаду. Власник оф шор компаније је домаћи држављанин.

Одобравање кредита под повољнијим условима

Уз помоћ лица на високим положајима у финансијском сектору одобравају се кредити правним лицима под повољнијим условима, а власници правних лица уступају одређена средства поменутиим лицима. Новац од кредита се најчешће не користи за сврху коју је намењен већ за куповину некретнина и личну потрошњу.

Злоупотребе у приватизацији путем послова без економске оправданости

Обезвређивање имовине државних предузећа која су предмет продаје у процесу приватизације кроз склапање пословних уговора без економске оправданости. Одговорна лица у поментим предузећима за узврат добијају новчану надокнаду од новог власника која се касније користи за куповину покретних и непокретних добара.

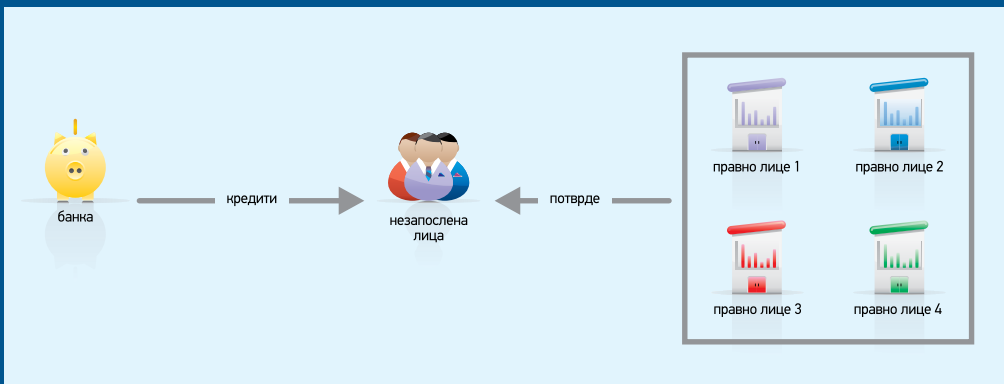

Злоупотребе у поступцима тендера

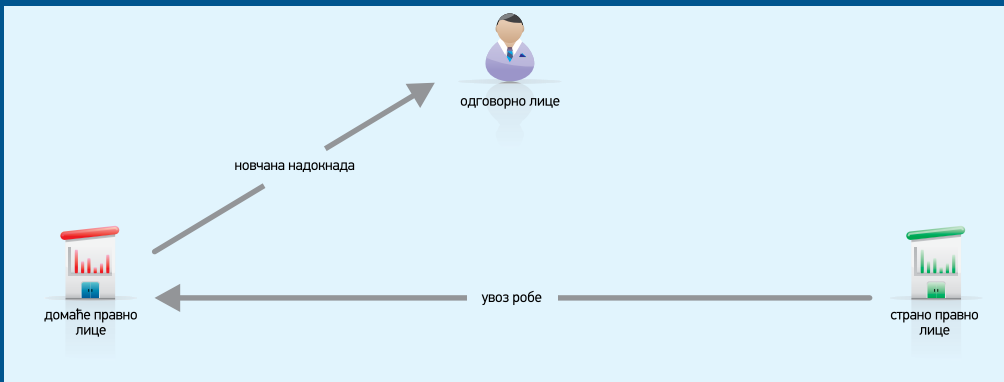
Прилагођавање услова тендера правним лицима чији су власници у пријатељским односима са одговорним лицима у јавном предузећу. Након добијања посла на тендеру, власници правних лица за извршену услугу предузећу дају новчану надокнаду.

Одобравање кредита на основу фалсификоване документације

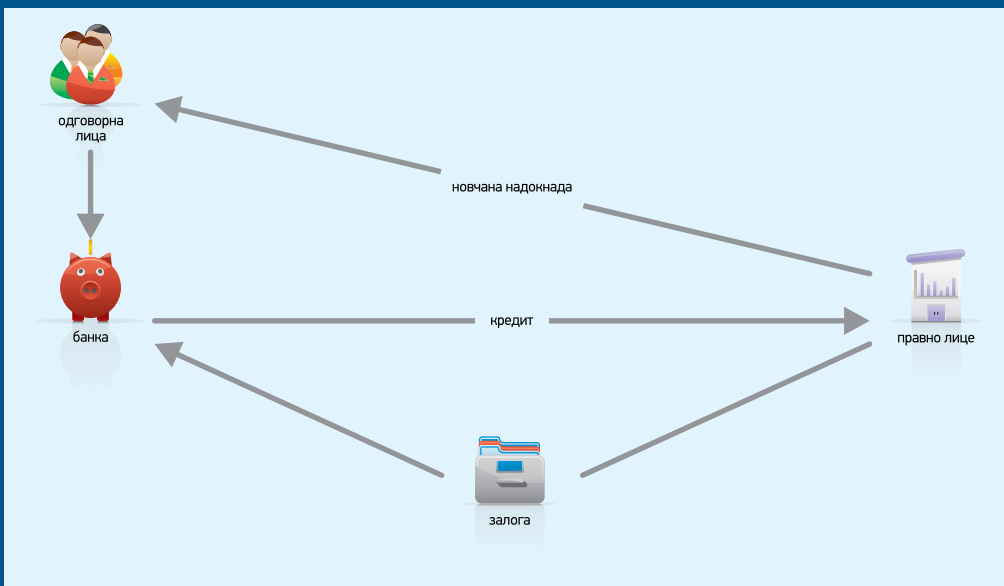
Одобравање кредита у већим износима новооснованим правним лицима на основу фалсификоване документације, уз помоћ запослених у финансијском сектору за одређену надокнаду. Наведена средства се касније најчешће употребљавају за куповину непокретних и покретних добара.

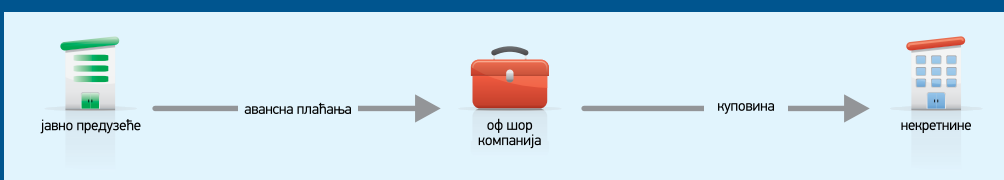
Одобравање кредита
незапосленим лицима

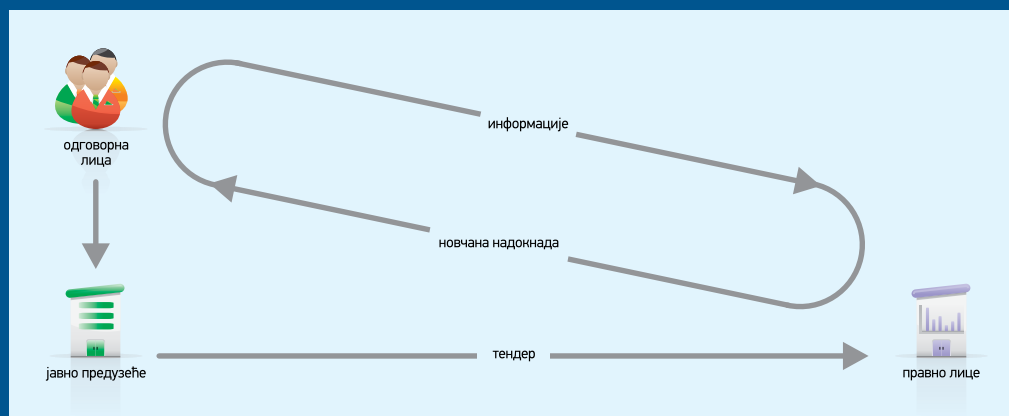
Злоупотребе приликом
увоза робе

Одобравање кредита у великим износима
користећи залоге мале вредности

Злоупотребе
приликом авансних
плаћања

Одобравање кредита незапосленим лицима

Лица на значајним позицијама запослена у јавном сектору уз помоћ параван лица оснивају привредна друштва у земљи. Новооснована правна лица издају фалсификоване потврде о просечним месечним примањима великом броју незапослених лица којима запослени у финансијском сектору одобравају кредите на основу неважеће документације. Лица на позицијама за узврат добијају део одобрених средстава која се касније најчешће користе за личну потрошњу.

Злоупотребе приликом увоза робе

Увоз велике количине робе са фалсификованом пратећом документацијом у којој су приказане знатно мање количине робе. Одговорна лица на граничном прелазу, уз новчану надокнаду, обрачунавају обавезе само на основу вредности робе исказане у документацији.

Одобравање кредита у великим износима користећи залоге мале вредности

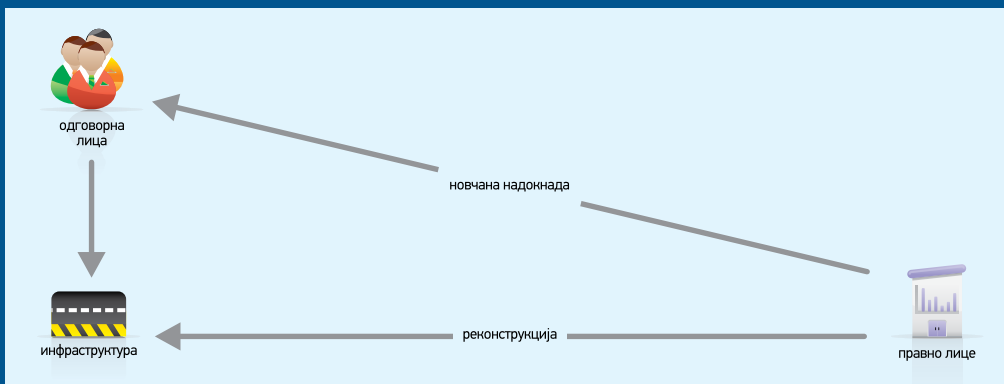
Уз помоћ лица на високим функцијама у финансијском сектору одобравају се милионски кредити правним лицима која као обезбеђење враћања кредита стављају хипотеку на земљиште далеко мање вредности од износа одобрених средстава. Власници правних лица за узврат уступају део одобрених средстава лицима на функцијама.

Злоупотребе приликом авансних плаћања

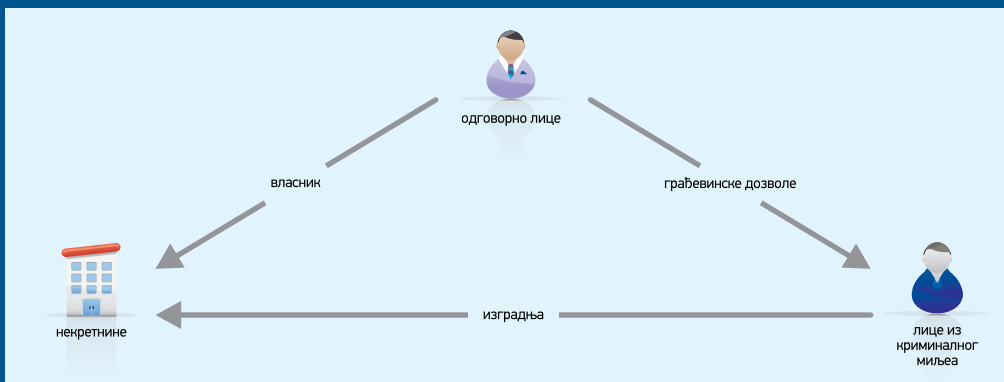
Трансфери средстава по основу авансних плаћања за набавку опреме и материјала, са рачуна јавних предузећа на рачуне оф шор компанија. Уговор о набавци се раскида пре реализације на иницијативу одговорних лица у јавном предузећу, а трансферисана средства касније користе за куповину непокретних и покретних ствари.

Злоупотребе у поступку тендерске приватизације

У поступку тендерске приватизације државних предузећа, одговорна лица уз новчану надокнаду дају информације заинтересованим купцима о вредности уговора осталих понуђача. На основу добијених информација, заинтересовани купци формирају цене које им касније омогућавају да стекну власништво над предузећем које се продаје.

Злоупотребе у поступцима
реконструкције инфраструктуре

Инвестирање у грађевинске објекте
лица из криминалног миљеа

Злоупотребе у поступцима реконструкције инфраструктуре

Одговорна лица помажу повезаним правним лицима да добију послове на реконструкцији и изградњи инфраструктуре, а након трансфера средства на рачуне правних лица по основу извршених радова, део се исплаћује лицима са значајном јавном функцијом која их касније користе за улагање у легалне пословне активности.

Инвестирање у грађевинске објекте лица из криминалног миљеа

Лица из криминалног миљеа закупују државно земљиште на дуг временски период уз добијање свих потребних дозвола за изградњу грађевинских објеката уз помоћ одговорних лица. Након изградње грађевинских објеката, одговорна лица постају власници стамбеног или пословног простора, односно новчане надокнаде.

ТРЕНДОВИ

Финансијски и нефинансијски систем је динамичан и стално се развија. Криминалци се променама брзо прилагођавају. Они су у сталном процесу изналажења нових и усавршавању старих и уходаних начина уноса новца нелегалног порекла у легалан систем. Активно реагују и адаптирају се користећи елементе савремених техничких достигнућа.

На рањивост система утичу све околности које би се могле искористити и довести систем борбе против криминала и кривичних дела прања новца у инфериоран положај и озбиљно заостајање за окружењем и међународном заједницом. Криминалне групе повезане са интересним сферама деловања су врло заинтересоване да слабости у систему борбе против криминала што дуже егзистирају.

Сагледавањем стања на пољу корупције у Републици Србији, на шта указују и типолошки случајеви у анализираним

предметима, висок степен злоупотребе десило се у процесу приватизације и јавних набавки.

Имајући у виду да члан 6 Закона о приватизацији предвиђа да се процес приватизације у Републици Србији мора окончати најкасније до краја 2015. године, а да су према подацима са сајта Агенције за приватизацију преостала само још 502 правна лица која треба да буду приватизована, може се претпоставити да ће након завршетка наведеног процеса примат преузети неки други вид корупције, односно да ће коруптивне активности еволуирати.

С обзиром да ће се процес јавних набавки наставити и у будућности, мора се радити на проналажењу ефикасних решења у смислу спречавања злоупотреба у процесу јавних набавки где је потребно обезбедити виши ниво контроле, како би се у наредном периоду спречило да се средства из државног буџета потроше „ненаменски“, као и да се спрече манипулације

одговорних лица у овом процесу. Начело транспарентности у свим фазама јавних набавки је добар антикоруптивни механизам и његова доследна и исцрпна примена ће допринети смањењу простора погодног за корупцију.

Помак у позитивном смеру је свакако и усвајање нове Националне стратегија за борбу против корупције за период од 2013. до 2018. године, као и Акционог плана за спровођење поменуте стратегије. Једна од предвиђених активности јесте и да се омогући међусобна повезаност база података за кривичне истраге свих релевантних државних органа, што би значајно убрзало и олакшало рад на сузбијању коруптивних кривичних дела. И Национална процена ризика као једну од мера за унапређење ефикасности у раду на случајевима прања новца предлаже повезивање база података свих надлежних органа. Уколико се заиста у блиској будућности те базе података буду укрстиле, свакако ће одговор државе бити јачи, што ће деловати и превентивно на потенцијалне учиниоце кривичних дела.

Досадашње истраге указују, а то је показала и Национална процена ризика од прања новца да је банакарски систем, до сада био нарочито рањив када се ради о кривичном делу прања новца, али и високо ризичним кривичним делима за прање новца. Процена је да ће се и у наредном периоду банкарски производи најчешће злоупотребљавати.

Анализа предмета прања новца указује да су лица из криминалног миљеа веома често уз помоћ лица запослених у банкарском сектору, како на оперативним тако и на руководећим позицијама, улагала новац у финансијски сектор.

Претпоставља се да ће оф шор зоне и даље остати актуелне, управо због лакоће оснивања компанија и тешког прибављања информација.

Криминалци ће тежити да региструју фирме у Србији преко компанија и инвестиционих фондова са оф шор зона са намером да прљав капитал преведу у легалан. Потребно је критички сагледати могућност оснивања привредних друштава у Србији и неповољан утицај лакоће оснивања привредних друштава на ризик од прања новца.

Под утицајем економске кризе сектор грађевине је показао тенденцију опадања активности, изградња некретнина је у силазној путањи, а сам сектор је већ препознат као високо ризичан за прање новца управо због лаког начина да се прљав новац интегрише у систем и биће предмет појачаног надзора у будућности. Криминалци ће желети да нађу неку нову просперитетну делатност кроз коју ће покушати да улажу средства. Увођење јавног бележничтва у систем Републике Србије и њихова спремност да примењују превентивне радње и мере за спречавање и откривање прања новца допринеће бољем управљању ризику од прања новца који произлази из промета некретнина. Ипак, потреба криминалаца за упражњавањем луксузног стила живота и повезаност такве потребе са луксузним некретностима ће увек бити ту, тако да ће овај ризик увек постојати.

Присуство тржишне, грађевинске, инспекције рада других инспекцијских служби као и координација у раду државних органа су у знатној мери смањили простор за бављење криминалним активностима појединаца и група. Ефикасност и брзина којим се решавају ови предмети на путу, од подношења пријаве до правноснажно окончаног поступка такође дају свој допринос.

Већу пажњу у наредном периоду треба посветити разним видовима игара на срећу где је уочена експанзија отварања и ширења предузећа која се баве организовањем игара на срећу. Све је већи број спортских кладионица

и игара на срећу и њихов број је у константном порасту у односу на претходне године. Неуређен систем игара на срећу окреће лица из криминалног миљеа на овој делатности. Клађење на даљину преко интернета и учешће у клађењу и играма на срећу преко посредника су свакако изазов за државне органе за наредни период у откривању нелегалних активности.

Криминалци све чешће ангажују адвокате и рачуновође као стручна лица, која их саветују о начинима прања новца, тј. како да нелегално стечен новац положи у легалне токове и како да новац прикажу у финансијским извештајима и кроз пословну документацију. Овим групама се мора у наредном периоду посветити нарочита пажња.

Електронско вођење књига у раду пословних субјеката и могућност промене података у делићу секунде, отежаће откривање нелегалних активности.

Иако се у последње време активно ради на сузбијању и смањењу активности које као последицу имају извршење кривичног дела пореске утаје, а самим тим и кривичног дела прања новца, ову појаву је немогуће потпуно искоренити. Ново време и нови начини пословања изродили су и нове шеме пореских утаја. За наше подручје је карактеристично то да смо још увек кеш интензивна економија и да је због тога веома тешко пратити и спречити новчане токове и пословне активности које се плаћају у готовини. Такође, за ово подручје су претходних година, са тенденцијом да се наставе у будућности, уочене шеме пореске утаје и прања новца преко фиктивних откупа пољопривредних производа и секундарних сировина.

Познато је и да утајивачи пореза крију свој новац од пореских власти своје државе пребацивањем на рачуне у иностранству и новац даље интегришу кроз куповину непокретности. Крајем октобра

2014. године у Берлину од стране 51 државе потписан је Споразум о размени података међу државама за пореске обавезе. После потписаног споразума, размена података помоћи ће пореским властима да контролишу кретање новца и смање утају пореза и проневере. Потписнице наведеног споразума су чланице Европске уније, али и земље које држе до банкарске тајне попут Лихтенштајна и Швајцарске као и порески рајеви Кајманска острва и Британска Девичанска Острва. Споразум указује на позитивне помаке и иницира да је време банкарске тајне у њеном старом облику прошло.

Развој интернет технологија која је омогућила брзо деловање и пренос информација учинили су географску локацију и откривање седишта криминалних група мање приоритетним, с обзиром да данас криминалци могу брзо да делују са било ког места у свету. Праћење токова новца у овим околностима добија још више на приоритету. Различите могућности које нуди интернет увећава шансе за повезивање и развој разних видова криминала.

Интернет технологије омогућаваће све више и друге видове злоупотребе, као што су крађе идентитета и коришћење рачуна лица чисте биографије за различите видове трансфера новца, нарочито када је намера криминалаца да новац брзо трансферишу у иностранство. Претпоставка је да ће се ови начини рада, све више користити у будућности, посебно када је реч о трговини наркотицима.

Виртуелне валуте (нпр. „bit coin„), и недовољно истражена и регулисана област виртуелних комуникација и нових методологија даје широки простор криминалцима за нове начине улагања новца из нелегалних активности. Такође, податак да се ради о тзв. „non face to face“ пословном односу утиче на развој могућих злоупотреба.

Наведеним активностима у наредном периоду треба посветити пажњу и пратити активности на тржишту виртуелних валута.

ПРЕПОРУКЕ

Формирање заједничких тимова у раду где улогу координатора преузима тужилац допринеће ефикасности у решавању случајева прања новца и деловању државних органа. Формирање заједничких тимова нарочито је значајно у раду на случајевима организованих криминалних група, где је и највећа имовинска корист од нелегално стечених средстава и где се преплиће велики број предикатних кривичних дела и прања новца.

Повратне информације по предметима и константна размена нових података је обавезујућа за случајеве прања новца.

Централизација евиденција о свим врстама имовине и на свим нивоима допринела би много ефикаснијем прикупљању и анализи података у случајевима прања новца. Тренутно се евиденције воде на различитим нивоима (локалном, градском,...) што умањује поузданост података и отежава сам процес прикупљања и идентификовања имовине.

Механизам одузимања имовине предвиђен Законом о одузимању имовине проистекле из кривичног дела се показује као изузетно значајан, нарочито у случајевима злоупотребе службеног положаја, недозвољене производње и стављања у промет опојних дрога и прања новца. Његова примена биће значајна и у будућности. Одузимање имовине стечене криминалом несумњиво наноси најтеже ударе криминалцима.

Честа димензија интернационалности криминала (прекогранично деловање, оф шор компаније, куповина непокретности у иностранству и др.), затворености криминалних група (нарочито у случајевима дроге), експанзија савремених облика преноса података и комуникација (имејл, фејсбук, скајп,...) су препреке и изазови који се намећу и на које треба благовремено реаговати.

Прљав новац, у намери да му се прикрије порекло, у великом броју случајева пролази кроз више

земаља. Међународна сарадња код случајева прања новца, има значајну улогу (размена података преко ЕГМОНТ групе, преко Интерпола, Еуропола и официра за везу, тако и преко међународне правне помоћи). У току рада на случајевима прања новца било је потребно прикупити различите информације, као што су прибављање података о рачунима компанија у иностранству, оснивачима страних компанија, правним пословима и пословним аранжманима која су пратила новчане трансакције и др.

Подаци од других држава неопходни су за ефикасно процесуирање криминалних лица и одузимање имовине којом располажу и сви државни органи треба да искористе, у складу са својим надлежностима, механизме за што брже прибављање различитих информација.

Повећање фискалне дисциплине у смислу контроле пореских обвезника и смањења сивог тржишта показује позитивне помаке у борби против прања новца и у том смеру треба улагати и даље напоре. Томе ће допринети и стални инспекцијски надзор.

Колико је ризично дело пореске утаје за прање новца говори и податак да је према новим FATF препорукама, пореска утаја стављена на листу тешких кривичних дела, тако да и остале државе чланице релевантних међународних организација морају прилагодити своје правне системе овој препоруци, односно морају омогућити да и пореска утаја буде претходно кривично дело за прање новца, што ће омогућити и несметанију размену финансијскообавештајних података у случају сумње у прање новца из пореске утаје.

Ефикасности у процесуирању кривичног дела прања новца допринеће и већи степен коришћења у сврхе доказа извештаја о финансијској анализи и сумњивим токовима новца Управе за спречавање прања новца. Коришћење извештаја као доказа потребно је да има ширу примену у пракси у случајевима прања новца и овај модел понашања потребно је охрабривати. Потребно је размотрити, пре свега, могућност употребе података од страних ФОС у сврхе доказа, јер би њихова употреба допринела ефикаснијем процесуирању случајева прања новца.

Веома корисна мера је „блокирање” средстава припадника криминалних група. На тај начин спречава се отуђење средстава до окончања поступка. Истом мером забрањено је и располагање покретном и непокретном имовином, укључујући

и располагање уделима и акцијама. Користи се увек када се на рачунима открију средства за која постоји сумња да потичу од извршења кривичног дела и када постоји опасност да ће се њиховим даљим располагањем онемогућити касније одузимање. На овај начин се привремено онемогућава располагање са њима, а самим тим она се привремено обезбеђују ради евентуалног каснијег трајног одузимања.

Такође, када је реч о средствима у финансијском систему, значајно је овлашћење Управе да иако административни орган, може да обустави привремено извршење трансакција на 72 сата односно још на 48 сати, ако рок пада у нерадне дане. Такође, Управа може да изда налог за праћење трансакција што је веома корисна мера у случајевима спречавања лица из криминалне

средине да „извуку“ новац из финансијског система. Правовремено коришћење овог законског механизма може допринети ефикасности у онемогућавању лица из криминалног миљеа да новац подигну или трансферишу, а када је потребно брзо одреаговати, пре одлуке тужиоца о блокади средстава.

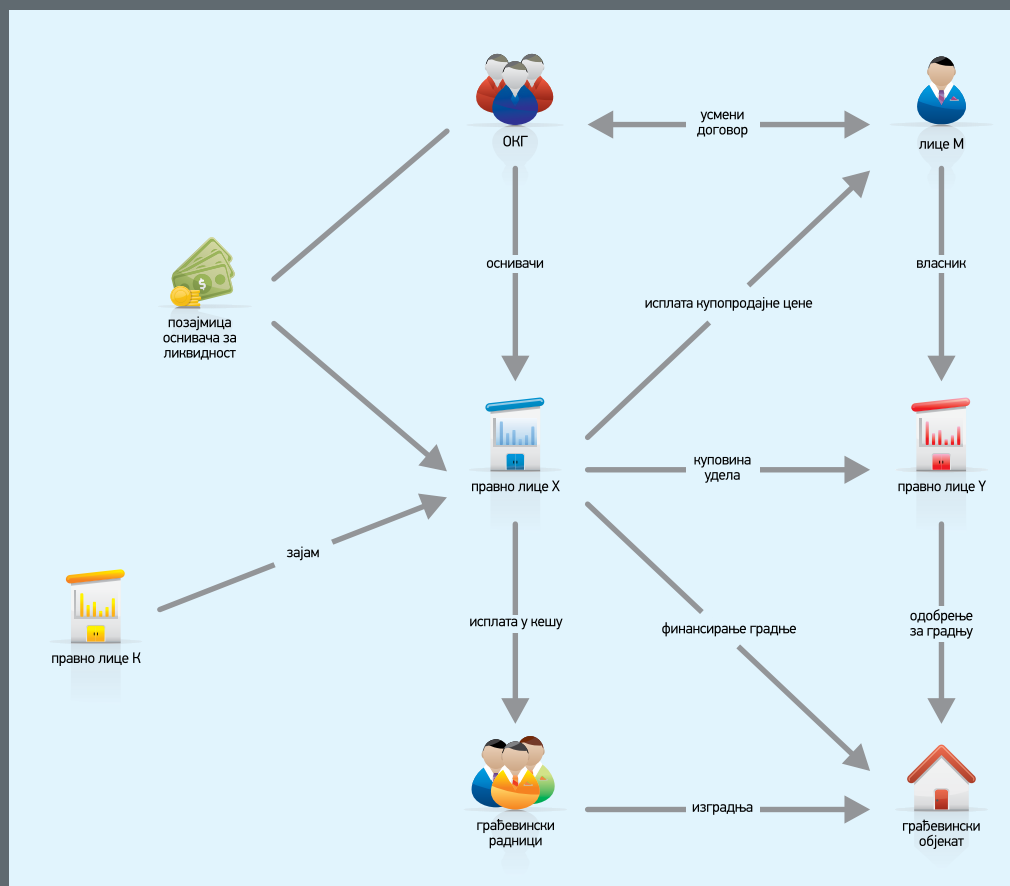
У претходном периоду због слабе едукације и познавања феномена прања новца, начина откривања и сл. није се озбиљно приступало индицијама које су указивале и на постојање кривичног дела прања новца. Рад на откривању кривичног дела прања новца, најчешће се завршавао прибављањем доказа о извршеном предикатном кривичном делу и доказима о материјалној штети и стеченој имовинској користи појединца извршиоца или групе извршилаца. Из разлога недовољне стручне едукације свих

учесника у систему борбе против прања новца постоји и изражена несразмера у статистичким подацима о броју откривених кривичних дела са материјалном користи као предикатних кривичних дела у односу на број кривичних дела прања новца. Стручно усавршавање и интензивирање обуке свих у учесника у ланцу борбе против прања новца, полиције, тужилаштва и судија допринеће ефикаснијем откривању кривичног дела прања новца.

Ефикасна борба против прања новца захтева одговорност и активно учешће свих релевантних државних и друштвених фактора, уз свест о њиховој одговорности која лежи на сваком, сходно надлежности.

СТУДИЈЕ СЛУЧАЈЕВА ПРАЊА НОВЦА

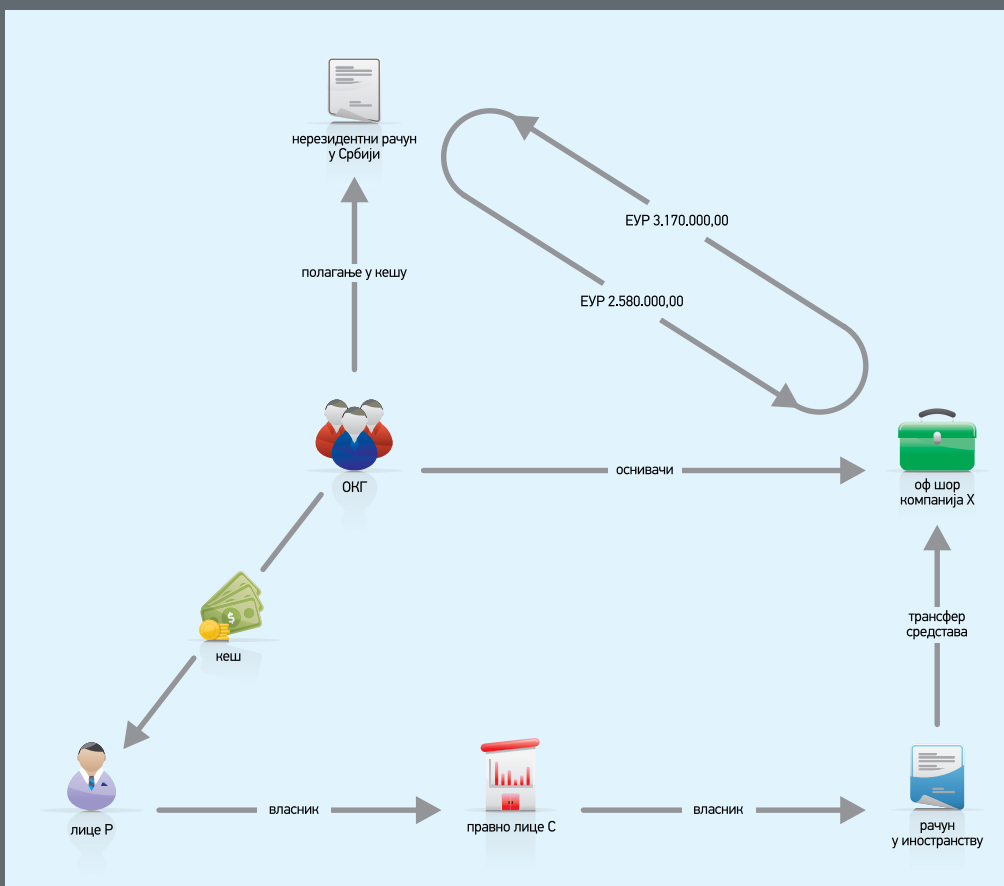
СТУДИЈА СЛУЧАЈА БРОЈ 1.

Куповина удела у правном лицу и улагање у грађевинске послове

ОКГ сазнаје да привредно друштво (Y) које има одобрење за изградњу грађевинског објекта у Београду нема могућности да финансира његову изградњу. Ступају у контакт са власником тог ПД (лице М) распитујући се да ли има намеру да прода удео у свом ПД и тако добу у могућност да прљавим новцем финансирају изградњу објекта за које су издате све неопходне дозволе. По добијању потврдног одговора оснивају ново ПД (X) у форми ДОО са симболичним новчаним улогом. Закључују купопродајни

уговор о куповини удела између новооснованог ПД и ПД које има одобрење за изградњу. По основу позајмице оснивача у своје новоосновано ПД уплаћују готов новац којим исплаћују купопродајну цену власнику ПД које има одобрење за изградњу. По стицању удела у том ПД закључују уговоре о зајму у износу од 100.000,00 евра са привредним друштвом (K) које има легална средства. Користе та легална средства за изградњу објекта док преостали знатно већи износ неопходан за изградњу обезбеђују тако што

готовински плаћају извођаче радова и неопходан грађевински материјал, а део прљавог новца убацију у своје ПД и кроз форму позајмице оснивача. На овај начин за изградњу објекта уложено је најмање 500.000,00 евра готовог новца. Један део готовог новца убачен у ПД преко позајмице оснивача искоришћен је и за враћање зајмова предузећима која су им претходно позајмила легалан новац.

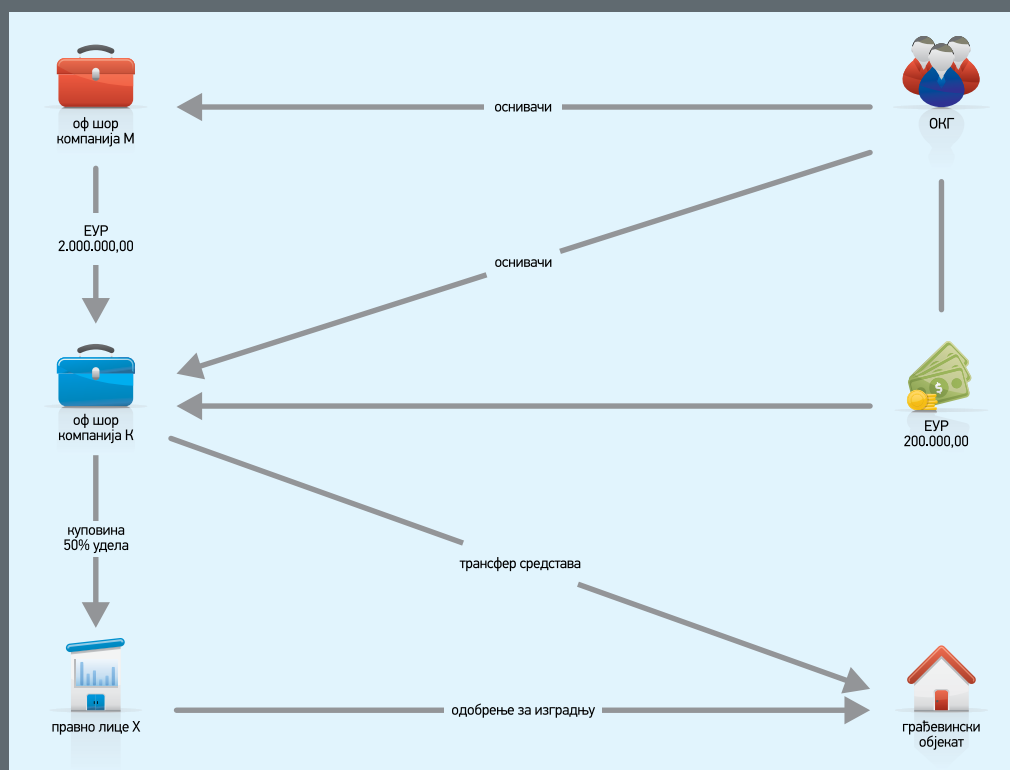
СТУДИЈА СЛУЧАЈА БРОЈ 2.

Симуловани правни послови и трансфер новца на оф шор

ОКГ региструје оф шор компанију (Х) и отвара пословни рачун у банци у иностранству. Припадник ОКГ на кога је и регистрована оф шор компанија готов прљава новац уплаћује на свој нерезидентни рачун у банци у Београду (у укупном износу од 2.580.000 еура) и трансферише га на рачун своје компаније у иностранству. Као основ за трансфер наводи се симуловани правни посао – куповина брода. Истовремено ОКГ са једним лицем договара да им уз провизију од 1%, на територији Републике Србије проналази власнике компанија које имају новца на пословним рачунима својих компанија у

иностранским банкама а треба им готов новац у Србији. По проналаску заинтересованих власника компанија договарају да девизним дознакама са рачуна својих компанија у банкама у иностранству пренесу новац на рачун оф шор компаније ОКГ у иностранској банци. Иностранским банкама се лажно приказује основ плаћања тако што се презентују неистинити уговори о наводно извршеним услугама или продаји роба. Након што је новац дозначен на рачун оф шор компаније ОКГ у иностранској банци, ОКГ готов прљав новац даје власницима тих компанија. Када је целокупан износ новца овако положен на рачун оф

шор компаније ОКГ у иностранској банци он се трансферише у нашу земљу једном девизном дознаком у износу од 3.170.000 долара, и то на нерезидентни рачун који ОКГ има у српској банци. Са тог рачуна се потом као наводно легалном уплатом девизне дознаке из иностранства слободно располагало. У финансијској истрази од припадника ОКГ на чије име је регистрована оф шор компанија преко које је трансферисан прљав новац одузет је стан површине 390 м² и власнички удео у привредном друштву регистрованом у Србији.

СТУДИЈА СЛУЧАЈА БРОЈ 3.

Пословање преко оф шор компанија и улагање у грађевинске радове

Поступак се води и против лица које је извршило конверзију имовине–прљавог новца ОКГ у износу од 2.200.000 евра, који је прибављен вршењем кривичног дела Неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога из члана 246 КЗ, у право власништва на уделима предузећа и изградњу објеката. ОКГ сазнаје да у Београду ПД (X) има одобрење за градњу грађевинског објекта али и да има финансијских проблема да доврши започету градњу. Како би прикрили прљав новац стечен продајом опојне дроге оснивају преко физичког лица из Београда оф шор компанију (К) у Делаверу САД. По регистрацији

оф шор компаније у иностраној банци отварају нерезидентни рачун те оф шор компаније. По отварању нерезидентног рачуна закључују фиктиван уговор о наводно извршеним консултантским услугама те новоосноване оф шор компаније са њиховом раније основаном оф шор компанијом (М). Тај фиктивни уговор им је послужио као правни основ за трансферисање 2.000.000,00 евра на рачун у иностраној банци новоосноване оф шор компаније. Раније основану оф шор компанију нису користили за трансферисање новца у Србију јер се већ појављивала у платном промету наше земље. Осим ове уплате на рачун новоосноване

оф шор компаније у иностраној банци уплаћују и готовински износ од 200.000,00 евра. Готов новац је из Србије пренет у иностранство тако што је скривен у возилу при преласку српске границе а пријављен страном царини. По пријављивању уношења готовог новца у страну земљу издата им је потврда о преносу готовине на основу које су у иностраној банци тај готов новац положили на рачун оф шор компаније. Ступају у контакт са власником ПД у Србији које има проблема са финансирањем изградње грађевинског објекта и договарају са њим куповину 50% удела у том ПД а на име своје новоосноване оф шор компаније

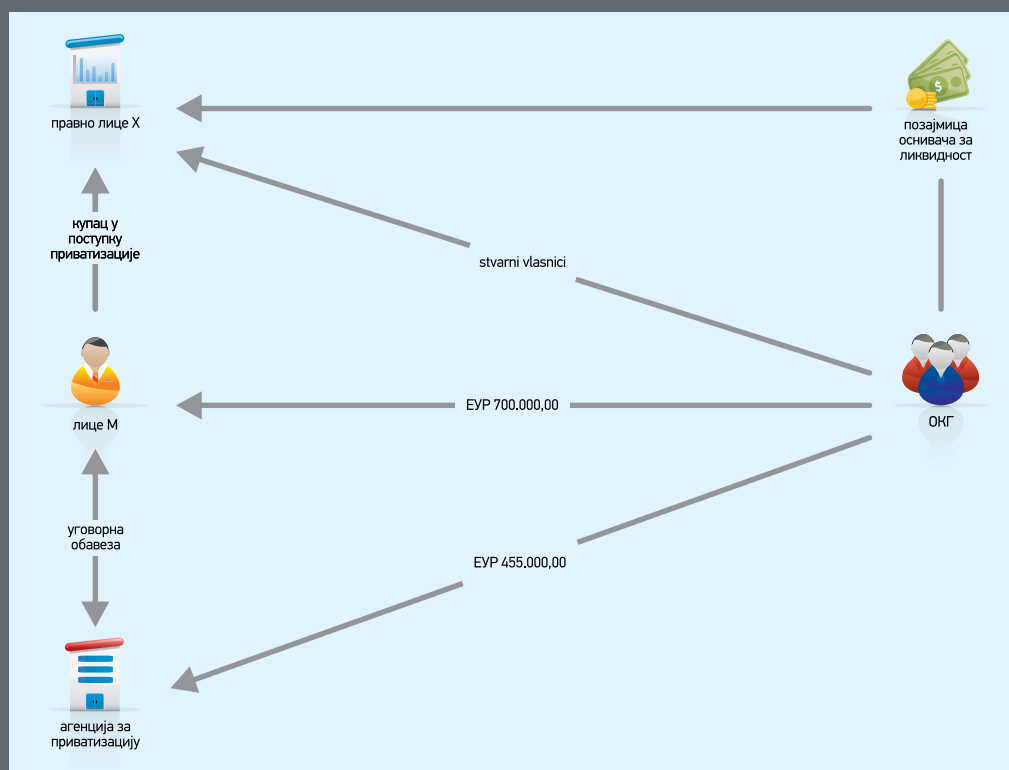
СТУДИЈА СЛУЧАЈА БРОЈ 4.

Куповина удела у власништву правног лица и инвестиције кроз угоститељске објекте

на чији рачун у иностранству је претходно сконцентрисан прљав новац. По закључењу купопродајног уговора трансферишу новац са рачуна оф шор компаније у иностранству на рачун у банци у Србији ПД које им је продало уделе. Као правни основ за трансфер прљавог новца послужио им је наведени уговор о купопродаји удела у привредном друштву. Објекат је завршен продат савесном купцу а остварена добит расподељена. Како није било могуће одузимање грађевинског објекта јер је продат савесном купцу кроз финансијску истрагу од припадника ОКГ на чије име је регистрована оф шор компанија преко које је трансферисан прљав новац одузета су два луксузна стана у центру Београда површине од 80м² и 140 м².

ОКГ је већ била власник 69% акција ПД (Х) у Србији. Ово ПД је у свом власништву имало више хотела. Ову чињеницу су видели као могућност да поново убаце прљав новац у платни промет наше земље и тако га легализују. У свом власништву су у иностранству имали ПД које се бавило истом делатношћу -хотелијерством. Осмислили су да њихово страно ПД које се бави истом делатношћу да понуду за преузимање акција њиховог ПД у нашој земљи, тј. да фактички сами себи продају акције прљавим новцем. Прљав готов новац уплаћен је у банци у иностранству кроз форму повећања оснивачког капитала њиховог привредног друштва у иностранству. По извршеној регистрацији промена оснивачких аката и повећања

оснивачког капитала њиховог ПД у иностранству, преко тог страног ПД дају понуду за преузимање акција свог српског ПД. Страно ПД отвара у Србији наменски рачун у банци за трговање хартијама од вредности. На тај наменски рачун у Србији трансферишу новац са рачуна свог страног хотелијерског предузећа који је на претходно описан начин уплаћен у страном банци. Дају налог свом овлашћеном брокеру у Србији да прихвати понуду и прода акције српског ПД страном ПД. По исплати купопродајне цене за продате акције новцем слободно располажу као опраним. У току финансијске истраге привремено су одузете све акције ПД у Србији које су купљене на овај начин и њима управља Дирекција за управљање одузетом имовином.

СТУДИЈА СЛУЧАЈА БРОЈ 5.

Злоупотребе у поступку приватизације

ОКГ долази до сазнања да су одређена физичка лица учествовала у приватизацији и купила акције од државе одређених предузећа у том поступку. Та физичка лица су у поступку приватизације улазила у уговорни однос са Агенцијом за приватизацију РС у коме су за куповину тих предузећа по закључењу купопродајног уговора одмах држави исплаћивала одређени део купопродајне цене, а остали део су се обавезивали да исплате sukcesивно. ОКГ преко својих припадника сазнаје да нека од тих лица немају финансијских средстава да испуне све уговорене обавезе Агенцији за приватизацију и да нису у могућности да улажу новац у пословање тих предузећа. Ступају у контакт с тим лицима и нуде им да им

исплате до тада уложена средства и уместо њих надаље извршавају уговорене обавезе према Агенцији за приватизацију, а да им то физичко лице уступи уговор за купопродају акција тог правног лица. Имајући у виду ситуацију у којој се налазе, да ће се уколико не испуне обавезе из уговора исти бити раскинут а новац који су до тада уложили им се неће вратити, та лица пристају на понуду ОКГ. Договарају да им се новац који су до тада уложили исплати од стране ОКГ готовим новцем. Договарају и да им се дâ прљав готов новац којим би испунили уговорене обавезе према Агенцији за приватизацију на име исплате доспелих рата купопродајне цене. Па су тако у једном случају постигли договор да купопродајна цена за такво предузеће буде

1.155.000 евра, те да се она исплати физичком лицу-продавцу који је имао уговор са Агенцијом за приватизацију тако што ће ОКГ уместо њега исплатити Агенцији за приватизацију доспелу рату за куповину тог предузећа у износу од 455.000 евра, а да се преостали део у износу од 700.000 евра исплати продавцу на руке у готовини. Након формалног преузимања тих предузећа и стављања под контролу ОКГ прљави новац у износу од око 100.000.000,00 динара и 348.000 евра, наставља да се убацује у то правно лице кроз форму позајмице оснивача и позајмице њихових привредних друштава из иностранства кроз форму тзв. уговора о субординираном зајму. Прљав новац се тако користи за измирење обавеза које та предузећа имају према

држави, добављачима, запосленима и др. На овај начин би прљавим готовим новцем стекли контролу и власништво над тим правним лицем, а каснијом продајом или из добити тог правног лица би присвајали новчана средства познатог порекла. У финансијској истрази од ОКГ привремено су одузете овако купљене акције привредног друштва којим сада управља Дирекција за управљање одузетом имовином

СТУДИЈА СЛУЧАЈА БРОЈ 6.

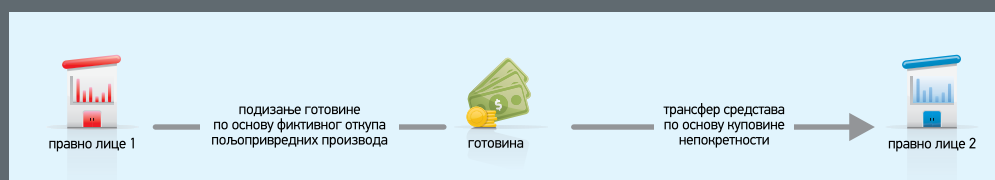
Симуловани правни послови и куповине непокретности

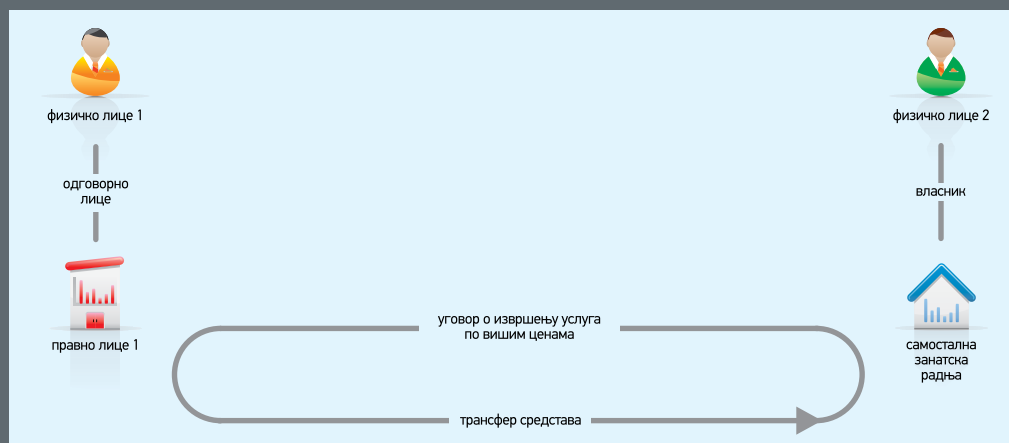
ОКГ је готов прљави новац у износу од 5.757.950 динара а који потиче од извршења кривичног дела Злоупотреба положаја одговорног лица искористила за куповину некретнине – стана од 46,88м². Новац који је прибављен извршењем кривичног дела а који је био на рачуну привредног друштва под контролом ОКГ подизан је са

рачуна кроз форму симулованих послова откупа пољопривредних производа, као и подизањем дозвољеног износа у готовом новцу.

Након подизања новца са продавцем власником стана закључен је уговор о купопродаји предметне непокретности. Продавцу стана – власнику правног лица које је и

изградило предметни стан је у више наврата током градње стана дат готов новац и закључен уговор о купопродаји. На основу члана 231, ст. 7 КЗ након што је припадник ОКГ, на кога се стан водио, оглашен кривим од њега је одузет наведени стан.

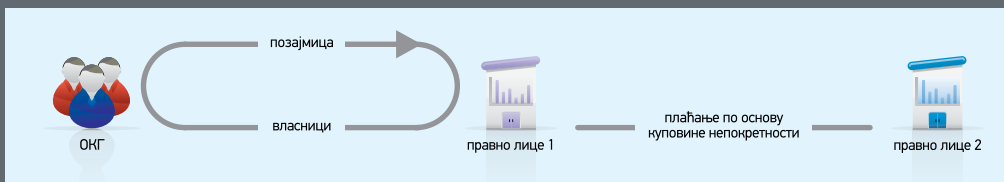
СТУДИЈА СЛУЧАЈА БРОЈ 7.

Злоупотребе приликом јавних набавки

Одговорно лице у правном лицу је закључило уговор за обављање одређених услуга за износ од 8.000.000,00 динара са власником самосталне занатске радње а супротно одредбама Закона о јавним набавкама. Уговорени износ је неколико пута већи у односу на стварну вредност уговорених

радова. Новац је са рачуна правног лица пребачен на рачун самосталне занатске радње. Након што је примио наведена новчана средства власник самосталне занатске радње је симулованим правним послом у виду позајмице пренео та новчана средства на рачун друге самосталне занатске радње, а након чега је та

самостална занатска радња без правног основа тај новчани износ уплатила на рачун физичког лица које је на даље са њим располагало.

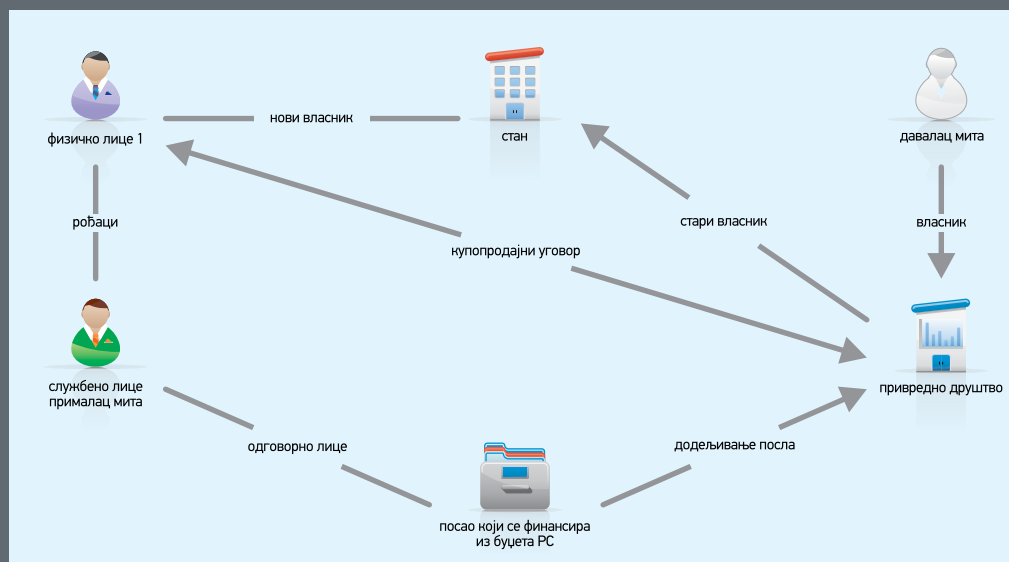
СТУДИЈА СЛУЧАЈА БРОЈ 8.

Уплате позајмица и куповине некретнина

Организатор ОКГ је власник и директор правног лица. Прљав готов новац у износу од 225.000 евра прибављен извршењем кривичних дела изнуде уплаћује на рачун свог правног лица. Као правни основ навео је да то чини на основу одлуке о давању бескаматне позајмице оснивача. Уплаћени прљав

новац у износу од 225.000 евра је потом искоришћен за куповину непокретности и то куће у површини од 252,52 м² са две гараже, а уговор о купопродаји је закључен између правног лица под контролом ОКГ и продавца. За кривично дело прање новца поред физичких лица оптужено је и привредно друштво

као правно лице, с обзиром да се одговорност правног лица према Закону о одговорности правних лица за кривична дела заснива на кривици одговорног лица, власника и директора привредног друштва које је раније оптужено.

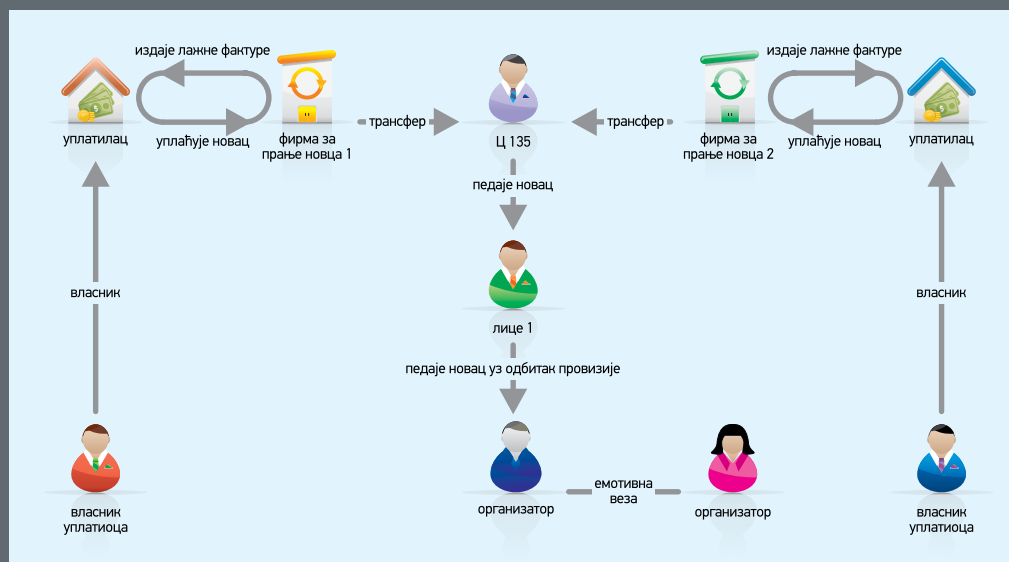
СТУДИЈА СЛУЧАЈА БРОЈ 9.

Мито службеног лица кроз власништво над некретнином

Службено лице-примаца мита и давалац мита који је власник правног лица договарају да се на име мита службеном лицу – примаоцу мита купи стан од 63 м2. За узврат примаца мита ће ПД даваоца мита у оквиру својих службених овлашћења

дати посао који се финансира из буџета Републике Србије и кредита Банке за развој Савета Европе. Уговор о купопродаји тог стана закључује се између привредног друштва даваоца мита и физичког лица, које се приказује као фиктивни

купац (а у ствари је блиски сродник примаоца мита). Купопродајну цену за наведени стан у износу од 2.520.000,00 динара исплаћује друго привредно друштво преко посредника такође правно лице.

СТУДИЈА СЛУЧАЈА БРОЈ 11.

Извлачење готовине преко фантом компанија

Чланови организоване криминалне групе су основали већи број привредних друштава на територији Републике Србије, на своје или имена трећих лица. Затим су ступали у контакт са власницима или одговорним лицима других правних лица која су имала намеру да извлаче готов новац из предузећа. По рачунима правних лица која су под контролом организоване криминалне групе, вршени су преноси средстава са рачуна правних лица која желе да извуку готовину са рачуна. Трансфери су обављени на основу фалсификоване документације (фиктиван промет робе и услуга).

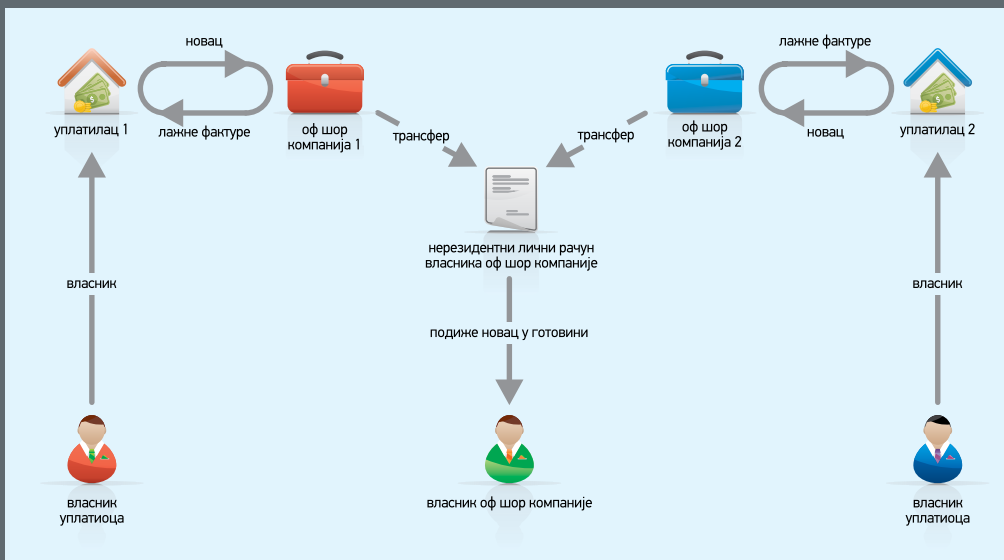
Такође, чланови организоване криминалне групе су оснивали привредна друштва у иностранству и отварају рачуне предузећа у банкама у земљама у окружењу. Трећа лица су са рачуна привредних друштава у банкама подизала готов новац и исти, уз задржавање провизије од износа подигнутог новца, предавали организаторима, члановима организоване криминалне групе.

Организатори су готов новац добијен од трећих лица, уз одбитак своје провизије (од око 10%) предавали одговорним лицима поменутих привредних друштава.

Да би се откриле улоге и структура деловања ОКГ ангажован је прикривени иследник и по први пут су примењене мере предвиђене Законом о кривичном поступку, које се односе на пружање симулованих пословних услуга и склапање симулованих правних послова у преткривичном поступку.

На основу ангажовања прикривеног иследника и његових контаката са члановима ОКГ утврђена је структура ОКГ и то:

- да ОКГ делује са два крака перачких предузећа у

два различита града у Републици Србији;

- да је једно лице „лидер” и под својом контролом држи оба крака ОКГ;
- да се у оквиру крака преко трећих лица организују подгрупе и на који начин се мрежа шири и добија „пирамидалну” структуру;
- да у групама постоји јасно устројена хијерархија и поверење, на шта указује чињеница да се готов новац не броји на лицу места приликом примопредаје.

Лице које треба да „извуче” новац из правног лица ступа у контакт са организатором ОКГ који га упућује на власника „перачког предузећа”. Договарају износ новца који се жели подићи у готовини као и детаље око основа за пренос новца (промет робе или услуга од зависности од делатности предузећа). Предузеће за прање новца издаје фактуру која служи као покриће за пренос новца који се преноси на рачун „перачке” фирме.

Затим, са рачуна „перачке” фирме готовина се подиже најчешће преко физичких лица по основу уговора потписаних са фирмом и налога

за исплату о наводно извршеним услугама и другим пословима (најчешће откупа секундарних сировина, откуп пољопривредних производа, услуге одржавања и сл.). На једно лице се може исплаћивати готовина са рачуна више „перачких” фирми које су под контролом чланова ОКГ. У овом случају је значајну улогу одиграо прикривени иследник (Ц135).

Такође, један од огранака ОКГ за прање новца користио је и оф шор фирме. Наиме, као и у претходном случају, лице које треба да „извуче” новац из правног лица ступа у контакт са организатором ОКГ који га упућује на власнике „перачких предузећа” са оф шор дестинација. Договарају износ новца који се жели подићи у готовини као и детаље око основа за пренос новца (промет робе или услуга од зависности од делатности предузећа). Предузеће за прање новца с оф шор дестинација издаје фактуру која служи као покриће за пренос новца који се преноси на њихов рачун. Средства се са рачуна ових компанија по разним основама трансферишу на нерезидентне рачуне власника тих компанија који новац предаје организатору ОКГ.

„Red flags” које су уочене у горе наведеној студији случаја:

- велика количина готовог новца у оптицају;
- трансакције између више повезаних физичких и правних лица без јасне економске оправданости;
- трансакције повезане са компанијама чије је седиште на оф шор зонама;
- ризичне делатности и основи трансфера средстава (откуп пољопривредних производа, откуп секундарних сировина, разне врсте услуга и др.).

По налогу Тужилаштва за организоване криминал извршен је претрес на више локација и том приликом је 13 лица лишено слободе због сумње у извршења више кривичних дела и то:

- удруживање ради вршење кривичних дела;
- злоупотреба службеног положаја;
- прање новца.

Процењена материјална штета од око РСД 450.000.000,00, а

прибављена имовинска корист
око РСД 45.000.000,00.

У преткривичном поступку, као
директна последица извршења
предикатних кривичних дела и прања
новца, привремено је одузето:

- 7 луксузних возила;
- новчана средства у укупном
износу од око РСД 3.000.000,00.

ДОДАТАК

СТАТИСТИЧКИ ПРЕГЛЕД

ГОДИНА	Злоупотреба положаја одговорног лица		Злоупотреба службеног положаја		Примање мита		Злоупотреба у вези са јавном набавком	
	Број дела	Број кривичних пријава	Број дела	Број кривичних пријава	Број дела	Број кривичних пријава	Број дела	Број кривичних пријава
2013	834	445	1,259	718	142	58	60	35
2014	801	361	493	262	56	22	80	28
УКУПНО	1,663	829	3,994	2,304	346	135	140	63

Пореска утаја			Прање новца		
ГОДИНА	Број дела	Број кривичних пријава	ГОДИНА	Број дела	Број кривичних пријава
2012	/	/	2012	123	65
2013	220	127	2013	25	8
2014	110	65	2014	19	9
УКУПНО	330	192	УКУПНО	167	82

Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога	
ГОДИНА	Број дела
2012	/
2013	4,564
2014	5,460
УКУПНО	10,024

Пореска утаја и прање новца	Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога и прање новца	Примање и давање мита, Злоупотреба службеног положаја, Злоупотреба положаја одговорног лица, Злоупотреба овлашћења у привреди и прање новца
ЕУР 33.500,00	/	25 кућа
РСД 300.000,00	/	65 станова
5 станова у Београду	/	1 апартман на Златибору
3 гаражна места у Београду	/	15 локала
3 пословна простора у Београду	/	16 гаража и гаражних места
1 локал у Београду	/	1 пословна зграда
	/	3 пословно стамбене зграде
	/	Торбица Мерлин Монро
	/	1 трактор

РЕЧНИК СКРАЋЕНИЦА

STR – Извештај о сумњивим трансакцијама

CTR – Извештај о готовинским трансакцијама

БДП – Бруто друштвени производ

USAID – US Agency for International Development

ОЕБС – Организација за европску безбедност и сарадњу

КД – Кривично дело

UNODC – United Nations Office on Drugs and Crime

FATF – Financial Action Task Force

NRA – Nacional Risk Assessment, Национална процена ризика

ПДВ – Порез на додату вредност

ПД – Привредно друштво

ФРЕН – Фондација за развој економске науке

СОСТА – EU Serious and Organised Crime Threat

ОКГ – Организована криминална група

ФОС – Финансијскообавештајна служба

SECI – Southeastern European Cooperative Initiative

БДП – Бруто домаћи производ

ЕУ – Европска унија

АПР – Агенција за привредне регистре

ЗОСПНФТ – Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма

ЗКП – Закон о кривичном поступку

КЗ – Кривични законик

ЈФИ – Јединица за финансијске истраге

НБС – Народна банка Србије

МУП – Министарство унутрашњих послова

ПН – Прање новца

ПУ – Пореска управа

РЈТ – Републичко јавно тужилаштво

ТОК – Тужилаштво за организовани криминал

ВЈТ – Више јавно тужилаштво

СПН/ФТ – Спречавање прања новца/финансирање тероризма

УСПН – Управа за спречавање прања новца

БИА – Безбедносно информативна агенција

ЕУР – Евро

РСД – Српски динар

УСД – Амерички долар

ММФ – Међународни монетарни фонд

SWIFT – Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication, Удружење за светску међубанкарску финансијску телекомуникацију

РЕЧНИК ПОЈМОВА

„all crimes approach” приступ – приступ по коме је свако кривично дело из кога проистиче имовинска корист, предикатно кривично дело за прање новца

приступ заснован на ризику – обвезник је дужан да изрази анализу ризика од прања новца и финансирање тероризма, у складу са смерницама које доноси орган надлежан за вршење надзора над применом закона. На основу ове процене обвезник одређује који степен пажње и опсег мера и радњи ће предузети у вршењу обавеза по Закону

„карусел” превара – погодна је за робу која је мала а скупа где роба кружи кроз више земаља и на крају кроз папире заврши на почетку с тим што је у средини настао прекид код фиктивне фирме на којој су остале ПДВ обавезе

бруто домаћи производ – представља укупну производњу роба и услуга, остварену у националној економији (домаћој држави), без обзира на власништво. То подразумева да БДП укључује и вредност производње страних лица и компанија у земљи, а искључује активности фирми у власништву домаћих резидената у иностранству

кеш интензивна економија – економија неке државе у којој доминира готовинско плаћање за робе и услуге

порески рајеви (офшор финансијски центри) – дестинације које имају следеће карактеристике: релативно велики број финансијских институција које се примарно баве пословањем са нерезидентима, финансијски систем са страном имовином и обавезама, по величини несразмеран у односу на потребе домаће привреде и код којих важи ниско или нулто опорезивање, умерена и

једноставна финансијска регулатива, банкарска тајност и анонимност

оф шор правно лице – страно правно лице које не обавља или не сме да обавља производну или трговинску делатност у држави у којој је регистровано

„фантом” фирме – фирме које се углавном оснивају ради реализације неких фиктивних послова, а у циљу остваривања имовинске користи. У циљу тежег откривања организатора ових послова исте се углавном оснивају на фалсификоване личне карте

порез на додатну вредност – општи порез на потрошњу који се обрачунава и плаћа на испоруку добара и пружање услуга, у свим фазама производње и промета добара и услуга, као и на увоз добара

организована криминална група – организована група од најмање три лица, која постоји неко време, делујући заједнички са циљем да почини једно или више озбиљних кривичних дела, са намером да директно или индиректно оствари материјалну корист

симуловани, фиктивни правни послови – ступање у фиктивне пословне односе, на тај начин што се стварала фиктивна пословна документација о наводним испорукама и пријему робе и/или фиктивна документација о извршеним услугама

хавала – на арапском „пренос”. Модел преноса средстава који укључује велики број преносника уз симболичну надокнаду, посебно заступљен на Блиском истоку, Африци и Јужној Америци

ИНТЕРПОЛ – агенција Европске уније која се бави разменом и анализом информација о криминалитету. Задатак му је да побољша učinак

тела ЕУ за примену закона као и сарадњу међу њима у спречавању и сузбијању тешких облика међународног криминала и тероризма

ЕУРОПОЛ – међународна криминалистичка полицијска организација која се бави међународном полицијском сарадњом

ЕГМОНТ група – међународно удружење финансијскообавештајних служби, које се редовно састаје и разматра начине сарадње, нарочито у области размене информација, обуке и преношења знања и стручности

прикривени иследник – полицијски службеници којима је додељен променљив идентитет у одређеном временском периоду, да би делујући тајно у контакту са одређеним криминалним круговима, прикупљали информације које ће моћи да се користе за откривање, разјашњавање и спречавање кривичних дела и то пре свега оних која се односе на организовани криминал

информатор – информације добијене од информатора наводе полицију на изворе материјалних доказа и доказних информација. Оне служе као сигнал или путоказ до проналажења правих доказа, а у неким случајевима и као доказ

сарадник – најчешће лица запослена у одређеним институцијама која могу због специфичних знања да укажу на постојање криминалних радњи. Сарадник учествује у откривању криминалне делатности и континуирано прикупља податке

параван лице – лице без криминалног досијеа које делује у име другог лица – криминалца

сива економија – неформална, незванична економија, појам који се у најширем смислу користи да означи економске активности над

којима држава нема одговарајући надзор, односно које се налазе на ивици законитог пословања. У ужем смислу се под овим појмом подразумевају нормалне економске активности везане уз обичне промете робе услуга, а које нису законски пријављене. Дакле, сива економија се на неки начин може легализовати (нпр. плаћањем пореза)

црна економија – економске активности, тј. пре свега трговина робом и услугама које су у потпуности или делимично стављене ван закона (кријумчарење оружја, продаја робе на црно, трговина људима). Овакав вид економије је карактеристичан за неразвијене земље

прљав новац – новац који је стечен вршењем кривичних дела

латентне картице – инструмент безготовинског плаћања који кориснику омогућава плаћање робе и услуга, као и подизање готовине без одласка у банку

готовинска трансакција – физички пријем, или давање странци готовог новца

сумњива трансакција – постоји када у вези са трансакцијом, или са странком која врши ову трансакцију, постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма

прање новца – конверзија или пренос имовине стечене извршењем кривичног дела; прикривање или нетачно приказивање праве природе, порекла, местаналажења, кретања, располагања, власништва или права, у вези са имовином која је стечена извршењем кривичног дела; стицање, држање или коришћење имовине стечене извршењем кривичног дела

финансијско-обавештајна служба – централни орган на националном нивоу надлежан за

пријем (по могућности и тражење), анализирање и прослеђивање надлежним државним органима, извештаја и финансијских трансакција, за које се сумња да су у вези са приходима стеченим криминалом, или који су предвиђени националним законодавством, у циљу борбе против прања новца и финансирања тероризма

финансирање тероризма – обезбеђење или прикупљање имовине, као и покушајног обезбеђивања или прикупљања, у намери да се користи, или са знањем да може бити коришћена, у целисти или делимично – за извршење терористичког акта, о стране терориста или терористичких организација; подстрекивање и помагање у обезбеђивању и прикупљању имовине, без обзира да ли је терористички акт извршен и да ли је имовина коришћена за извршење терористичког акта

FATF (Financial Action Task Force) – међудржавно тело које има за циљ да развија и унапређује мере и радње за борбу против прања новца и финансирања тероризма, на националном и међународном нивоу; доноси препоруке које терба да послуже као смернице државама у борби против нелегалних активности

МАНИВАЛ – комитет Савета Европе који окупља експерте који процењују усклађеност држава чланица са свим релевантним међународним стандардима за борбу против прања новца и финансирања тероризма у области правне праксе, финансијског система и унутрашњих послова, кроз процес узајамне евалуације равноправних чланова

пореска утаја – дело се састоји у давању лажних података о законито стеченим приходима, о предметима или другим чињеницама које су од утицаја на утврђивање пореских обавеза или у непријављивању законито стеченог прихода, предмета или других чињеница у случају

обавезне пријаве или на други начин прикривају податке који се односе на утврђивање пореских обавеза у намери да се потпуно или делимично избегне плаћање пореза, доприноса или других прописаних дацбина при чему износ обавезе чије се плаћање избегава прелази РСД 150.000,00 (члан 229 Кривичног законика Републике Србије)

злоупотреба положаја одговорног лица – када лице искористи свој положај или овлашћење, прекорачењем граница свог овлашћења или неизвршењем своје дужности, себи или другом физичком или правном лицу прибави противправну имовинску корист или другом нанесе имовинску штету (члан 234 Кривичног законика Републике Србије)

злоупотреба у вези са јавном набавком – када одговорно лице у предузећу или другом субјекту које има својство правног лица или предузетник, који у вези са јавном набавком поднесе понуду засновану на лажним подацима, или се на недозвољени начин догоовара са осталим понуђачима или предузима друге противправне радње у намери да тиме утиче на доношење одлука наручиоца јавне набавке (члан 234а Кривичног законика Републике Србије)

злоупотреба овлашћења у привреди – када одговорно лице у предузећу или другом субјекту које има својство правног лица или предузетник, које у намери прибављања противправне имовинске користи за правно лице у којем је запослено, за друго правно лице или други субјекат привредног пословања које има својство правног лица или предузетника ствара или држи недозвољене ночане, робне или друге вредносне фондове у земљи или иностранству или противправно онемогућава остваривања власничких права акционара; састављањем исправе неистините садржине, лажним билансима, проценама или

инвентарисањем односно лажним приказивањем или прикривањем чињеница, неистинито приказује стање или кретање средстава или резултате пословања, па на тај начин доведе у заблуду органе управљања у предузећу или другом правном лицу приликом донођења одлука о пословима управљања или предузеће или друго правно лице стави у повољнији положај приликом добијања средстава или других погодности које им се не би признале према постојећим прописима; средства којима располаже користи противно њиховој намени; на други начин грубо повреди овлашћења у погледу управљања, располагања и коришћења имовином; противно вољи акционара не потписује проспекат за трговање акцијама на берзи, а давањем лажних података доводи у заблуду купце акција о стању капитала правног лица (члан 238 Кривичног законика Републике Србије)

проневера – намера да се себи или другом прибави противправна имовинска корис, присвоји новац, хартије од вредности или друге покретне ствари које су му поверене у служби или на раду у државном органу, предузећу, установи или другом субјекту (члан 364. Кривичног законика Републике Србије)

трговина утицајем – захтевање или примање награде или какве друге користи за себе или другог, непосредно или преко трећег лица, да коришћењем свог службеног или друштвеног положаја или стварног или претпостављеног утицаја, посредује да се изврши или не изврши нека службена радња (члан 366 Кривичног законика Републике Србије)

примање мита – непосредно или посредно захтевање или примање поклоне или друге користи, примање обећања о поклону или друге користи за другог у оквиру свог службеног овлашћења или у вези са својим службеним овлашћењем вршење

службене радње коа се не би смела извршити (члан 367 Кривичног законика Републике Србије)

давање мита – непосредна или посредна понуда или давање поклона или друге користи, давање обећања о поклону или друге користи за другог у оквиру свог службеног овлашћења или у вези са својим службеним овлашћењем вршење службене радње коа се не би смела извршити или посредовање при овакво подмићивању службеног лица (члан 368. Кривичног законика Републике Србије)